

วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แคมมณี

ผลงานวิจัยกาญจนานิกิเชก
เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี
ของ
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๓๙

สนับสนุนโดยเงินทุนเฉลิมสิริราชสมบัติ ๕๐ ปี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

งานวิจัยเรื่อง "วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร" เล่มนี้ เป็นผลงานในโครงการวิจัยกรุงเทพมหานคร เพื่อเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ซึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้สนับสนุนโครงการวิจัยย่อย รวม 5 โครงการ ผู้วิจัยตั้งใจทำงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อถวายเป็นพระราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ด้วยรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงของพระองค์ท่าน ผู้วิจัยขอขอบคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์ ผู้ทำหน้าที่เป็นรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยขณะนั้น ที่ได้ให้โอกาสและการสนับสนุนในการดำเนินงานจนสำเร็จ รวมทั้งขอขอบคุณ อาจารย์ วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล และ อาจารย์ สุวรรณี ชะเกร ที่ได้เป็นกำลังสำคัญช่วยในการติดต่อค้นคว้าหาข้อมูลทั้งที่เป็น และขอขอบคุณบุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ อาทิเช่น สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ทบวงมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยต่าง ๆ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และอื่น ๆ อีกมาก ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับงานวิจัยนี้

ทีศนา แชมมณี

ผู้วิจัย

มิถุนายน 2540

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทที่ 1	ความสำคัญของการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย	1
	-ความสำคัญของการวิจัย	1
	-วัตถุประสงค์	2
	-ขอบเขตของการวิจัย	2
	-นิยามศัพท์	3
	-วิธีดำเนินการวิจัย	3
	-ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	7
บทที่ 2	วิธีการเรียนรู้ของคนไทยในสมัยโบราณ - ก่อนปี พ.ศ. 2489	8
บทที่ 3	วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครในช่วง 50 ปี (พ.ศ. 2489-2538) : ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อวิธีการเรียนรู้ ของคนกรุงเทพมหานคร	16
	-ด้านประชากร	16
	-ด้านเศรษฐกิจ	18
	-ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม	19
	-ด้านสังคมวัฒนธรรมและเทคโนโลยี	21
บทที่ 4	วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครในช่วง 50 ปี (พ.ศ. 2489-2538) : การศึกษาในระบบโรงเรียน	25
	-กลุ่มเด็กระดับอนุบาล (วัย 3-6 ปี)	26
	-กลุ่มเด็กระดับประถมศึกษา (วัย 6-12 ปี)	31
	-กลุ่มเด็กระดับมัธยมศึกษา (วัย 12-18 ปี)	35
	-กลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ระดับอุดมศึกษา (อายุ 18 ปีขึ้นไป)	40
	-สถิติจำนวนสถาบันและผู้รับบริการทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ทุกระดับ (ก่อนประถมศึกษา, ประถมศึกษา, มัธยมศึกษา และ ระดับอุดมศึกษา) จากสถาบันทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529-2538	44

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

<p>บทที่ 5 วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร : การศึกษานอกระบบ โรงเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> -กลุ่มเด็กวัย 0-6 ปี -กลุ่มเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา -สถิติจำนวนห้อง/กลุ่ม/ครั้ง และจำนวนผู้รับบริการการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน 	<p>68</p> <p>71</p> <p>75</p> <p>78</p>
<p>บทที่ 6 วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร : การศึกษาตามอัธยาศัย หรือการศึกษาประชาชน</p>	<p>87</p>
<p>บทที่ 7 การใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของคน กรุงเทพมหานคร</p> <ul style="list-style-type: none"> •การใช้เทคโนโลยีการศึกษาในการจัดการศึกษา •เทคโนโลยีทางการศึกษาที่สำคัญ <ul style="list-style-type: none"> -เทคโนโลยีทางการพิมพ์กับการผลิตหนังสือและหนังสือพิมพ์ -เทคโนโลยีทางสื่อ สดุดทัศน์วีศคูล์ปรณักับการผลิตสื่อการ สอนและสื่อประสม •เทคโนโลยีด้านโทรคมนาคมเพื่อการศึกษา <ul style="list-style-type: none"> -อุปกรณ์ที่ใช้ในการสื่อสารโทรคมนาคม -ระบบการสื่อสารโทรคมนาคม <ul style="list-style-type: none"> วิทยุกระจายเสียง ภาพยนตร์ วิทยุโทรทัศน์ โทรทัศน์เพื่อการศึกษา โทรประชุมเพื่อการศึกษา คววมเทียมเพื่อการศึกษา โทรคมนาคมเพื่อการศึกษาทางอ้อม (บริการ IDAR Service, โทรพิมพ์, โทรภาพ, โทรสาร, เทเลเท็กซ์, วิดีโอเท็กซ์, อีเมล, ระบบแลน) 	<p>97</p> <p>97</p> <p>100</p> <p>100</p> <p>102</p> <p>104</p> <p>104</p> <p>106</p> <p>108</p> <p>110</p> <p>112</p> <p>113</p> <p>113</p> <p>114</p> <p>114</p>

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
-คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา	115
-ชนิดและขนาดของเครื่องคอมพิวเตอร์	115
-ลักษณะการใช้คอมพิวเตอร์การศึกษา	116
-วัตถุประสงค์คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา	116
-การใช้คอมพิวเตอร์ในวงการการศึกษาไทย	119
บทที่ 8 วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร ปัญหา และข้อเสนอแนะ	121
-สรุปวิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร	126
-ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของคน กรุงเทพมหานคร	132
บรรณานุกรม	137

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขที่	คท
	ด 15
เลขทะเบียน	009368
วันเดือนปี	๑๕ พ.ค. ๕๑

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	สถิติจำนวน โรงเรียนและนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา	46
2	สถิติจำนวน โรงเรียนและนักเรียนระดับประถมศึกษา	47
3	สถิติจำนวน โรงเรียนและนักเรียนระดับมัธยมศึกษา	48
4	สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา ของสถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการ	49
5	สถิติจำนวนนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่า ปวส./ อนุปริญญา ของสถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	52
6	สถิติจำนวนนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับ ปวส./อนุปริญญาหรือ เทียบเท่า ของสถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	53
7	สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	54
8	สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตร บัณฑิต สถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	55
9	สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท ของสถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	56
10	สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอกของ สถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	57
11	สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับต่าง ๆ ประกอบ ด้วย ปวส. ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ของ สถาบันการศึกษาของเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	58
12	สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับ ปวส./อนุปริญญา ของสถาบันการศึกษาของเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	60
13	สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีของ สถาบันการศึกษาของเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	62

สารบัญญัตราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่	14	สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโทของสถาบันการศึกษาของเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	64
	15	สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอกของสถาบันการศึกษาของเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย	66
	16	สถิติจำนวนห้อง/กลุ่ม และจำนวนผู้รับบริการการศึกษาในด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่อง จากกรมการศึกษานอกโรงเรียน	79
	17	สถิติจำนวนห้อง/กลุ่ม และจำนวนผู้รับบริการการศึกษาในด้านการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนทักษะอาชีพ จากกรมการศึกษานอกโรงเรียน	81
	18	สถิติจำนวนครั้งและจำนวนผู้รับบริการการศึกษาในด้านการศึกษาด้านข่าวสารข้อมูล จากกรมการศึกษานอกโรงเรียน	82
	19	รายชื่อหน่วยงาน/องค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชนภาครัฐและเอกชน และประเภทของกิจกรรมที่ดำเนินการ	141
	20	รายชื่อหนังสือพิมพ์รายวัน ในกรุงเทพมหานครและจำนวนยอดพิมพ์	84
	21	จำนวนสถานีวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย	89
	22	รายชื่อสถานีวิทยุกระจายเสียง ในกรุงเทพมหานคร	90
	23	สรุปวิธีการเรียนรู้และลักษณะการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครในช่วงเวลาต่าง ๆ	126

บทที่ 1

ความสำคัญของการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย

ความสำคัญของการวิจัย

การเรียนรู้ นับเป็นความต้องการทางธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน นับตั้งแต่เกิด คนทุกคนต้องมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือ พัฒนาการทางด้านร่างกาย แต่ในขณะเดียวกัน พัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ก็มีการพัฒนาควบคู่กันไป แม้จะไม่สังเกตเห็นได้ชัดเจนเช่นเดียวกับพัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการที่จำเป็นของมนุษย์ทุกคน ได้แก่ พัฒนาการทางด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ พัฒนาการทุกด้านเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน การขาดการพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งแม้เพียงด้านเดียว ก็จะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้น

จากประวัติศาสตร์ของมนุษย์โลก ได้ชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่มีความสามารถสูงในการเรียนรู้ มักจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าบุคคลโดยทั่วไป และยิ่งโลกพัฒนาขึ้นมากเท่าไร ก็ดูเหมือนว่า การเรียนรู้หรือการศึกษายิ่งได้รับความสำคัญมากขึ้นไปอีก ดังจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ของแต่ละชาติ การเรียนรู้ได้มีการพัฒนาจากการเรียนรู้ไปตามธรรมชาติ มาเป็นการเรียนรู้ที่ได้รับการจัดการให้เกิดขึ้นได้อย่างมากและรวดเร็วขึ้น ซึ่งเรียกกันว่า การจัดการศึกษา ประเทศไทยก็เช่นกัน ได้มีการพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นผลทำให้พลเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จวบจนปัจจุบัน นับว่าเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางแล้วว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือในการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของคน ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

สำหรับประเทศไทย เราเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน และได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2325 ประเทศไทยได้มีการสถาปนากรุงเทพมหานครขึ้นเป็นเมืองหลวงของประเทศ และได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเป็นลำดับ ชีวิตของคนกรุงเทพมหานครในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 20 ปีหลังนี้ ประเทศไทยได้ก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์และยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะคนกรุงเทพมหานครเป็นอย่างมาก ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ทำให้คนไทยต้องศึกษาหาความรู้สูงขึ้น เพื่อที่จะสามารถประกอบอาชีพที่ตนต้องการ

และดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพได้ ในสังคมที่มีการแข่งขันสูง การแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาสติปัญญาและความสามารถของคนให้สูงขึ้น จึงเป็นเรื่องที่นับวันก็จะทวีความสำคัญมากขึ้น

เนื่องจากในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา กรุงเทพมหานคร มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างมาก อันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านวิธีการเรียนรู้และการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่สมควรที่จะต้องศึกษากันให้เห็นอย่างชัดเจน เพื่อเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์สำหรับชนรุ่นหลัง และเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศต่อไป เนื่องจากการเรียนรู้หรือการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญของมนุษย์ทุกคนในการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของตน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของวิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
2. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตด้านการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

คุณภาพชีวิตด้านวิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร ครอบคลุมข้อมูลในช่วง 50 ปีระหว่างปี พ.ศ. 2489-2538 ในรัชกาลที่ 9 ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร ในช่วงรัชกาลที่ 9 ในภาพรวมอย่างกว้าง เพื่อเป็นบริบทของการศึกษาในช่วง 50 ปีของสมัยรัชกาลที่ 9
2. วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร ในช่วง 50 ปีของสมัยรัชกาลที่ 9 ในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน ครอบคลุมหน่วยงานจัดการศึกษา โรงเรียน ครู บุคลากร ผู้บริหาร นักเรียน หลักสูตร การเรียนการสอน สื่อ การวัดและประเมินผลในการศึกษาระดับต่าง ๆ ดังนี้

- ระดับการศึกษาปฐมวัย
- ระดับประถมศึกษา
- ระดับมัธยมศึกษา
- ระดับอุดมศึกษา

2.2 การศึกษานอกระบบโรงเรียน ครอบคลุมหน่วยงานจัดการศึกษา การจัดหลักสูตร ครู บุคลากร ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน หนังสือ เอกสาร สื่อ การวัดและประเมินผล

2.3 การศึกษาตามอัธยาศัย หรือการศึกษาประชาชน ครอบคลุมลักษณะหรือประเภทของการจัดการศึกษาหรือการเรียนรู้ หน่วยงานที่สนับสนุน สื่อมวลชน และเทคโนโลยีในการเรียนรู้

3. การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของวิธีการเรียนรู้และการศึกษาทั้ง 3 ระบบ
4. การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาและการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร

นิยามคำศัพท์

วิธีการเรียนรู้ หมายถึงลักษณะ ประเภทหรือแบบแผนของการเรียนรู้ของคนวัยต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมวัยเด็กอนุบาลอายุ 3-6 ปี วัยประถมศึกษาอายุ 6-12 ปี วัยมัธยมศึกษาอายุ 12-18 ปี และวัยอุดมศึกษาหรือวัยผู้ใหญ่ อายุ 18 ปีขึ้นไป

คนกรุงเทพมหานคร หมายถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ทั้งที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร และผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่อื่น แต่เข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ไม่ว่าจะป็นระยะสั้นหรือระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ คือการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การกำหนดกรอบการวิจัย

เนื่องจากวิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครได้มีการพัฒนาเรื่อยมา ควบคู่ไปกับการพัฒนาในด้านการปกครองของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาทางด้านสังคมและเทคโนโลยี เพื่อให้การศึกษาได้ภาพรวมที่กระชับ หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลอย่างกว้าง ๆ แล้ว จึงกำหนดกรอบของวิธีการเรียนรู้ออกเป็น 3 หมวดใหญ่ ๆ ได้แก่ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาประชาชน และเนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นที่รวมของชุมชนหลากหลายวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีเชื้อชาติ ศาสนา เพศ วัย วัฒนธรรม อาชีพ และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มบุคคลอาจมีโอกาสนับรู้ต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มคนหลัก ๆ ในกรุงเทพมหานครในแง่ของการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงจำแนกการศึกษากลุ่มคนในกรุงเทพมหานครตามแบบแผนหลัก ๆ ของการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 กลุ่มประชากรที่อยู่ในระบบโรงเรียน จำแนกเป็นกลุ่มย่อยตามวัยได้ดังนี้

1.1.1 เด็กอนุบาล (อายุ 3-6 ปี) ที่อยู่ในโรงเรียนอนุบาลหรือศูนย์พัฒนาเด็กต่างๆ

1.1.2 เด็กประถมศึกษา (อายุ 6-12 ปี) ที่อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา

1.1.3 เด็กมัธยมศึกษา (อายุ 12-18 ปี) ที่อยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและวิทยาลัยอาชีวศึกษาต่าง ๆ

1.1.4 เยาวชนและผู้ใหญ่ (อายุ 18 ปีขึ้นไป) ที่เรียนในระดับอุดมศึกษาทั้งสายสามัญ และสายอาชีพในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

1.2 กลุ่มประชากรที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย กลุ่มเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่นี

1.2.1 เด็กวัย 0-6 ปีที่ได้รับการเลี้ยงดูจากที่บ้าน หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก

1.2.2 เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ที่ขาดโอกาสได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน อันเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น ความยากจน ความพิการทางร่างกายหรือสติปัญญา เป็นต้น ได้แก่ เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กถูกทารุณ เด็กถูกใช้แรงงาน เด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ในสถานกักกัน เป็นต้น

2. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งที่เป็นแหล่งข้อมูลชั้นต้น (Primary Source) และแหล่งข้อมูลชั้นรอง (Secondary Source)

2.1 ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลชั้นต้น ได้แก่ เอกสารต่าง ๆ เช่น หลักสูตร แผนการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงาน คำสั่ง ประกาศ ฯลฯ และหน่วยงานที่มีข้อมูลปัจจุบัน ซึ่งได้แก่

- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.)
- สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
- กรมสามัญศึกษา
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน
- กรมการศาสนา
- กรมอาชีวศึกษา
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลต่าง ๆ
- สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
- ทบวงมหาวิทยาลัย
- มหาวิทยาลัยเอกชนต่าง ๆ

- สถาบันราชภัฏต่าง ๆ
- กรมการศึกษาค้นคว้า กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- มูลนิธิ สมาคมและองค์กรเอกชน

2.2 ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลชั้นรอง ได้แก่ หนังสือ วารสาร เอกสาร หนังสือพิมพ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 หอสมุดแห่งชาติ

2.2.2 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้แก่ สถาบันวิทยบริการ ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ และห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง

2.2.3 ห้องสมุดของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดสิ่งพิมพ์ กระทรวงศึกษาธิการ ห้องสมุดศูนย์พัฒนาหลักสูตร ห้องสมุดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น

8. การประเมินหลักฐานและข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องเที่ยงตรง และเชื่อถือได้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกและตรวจสอบหลักฐานและข้อมูล ดังนี้

3.1 ตรวจสอบข้อมูลกับหลักฐานหลาย ๆ แหล่ง เช่น จากหนังสือที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ เล่ม เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

3.2 ในกรณีที่ไม่สามารถหาหลักฐานอื่นยืนยันได้ ใช้การซักถาม สัมภาษณ์ผู้รู้เพื่อยืนยัน หากผู้รู้ไม่สามารถยืนยันได้ และเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องนำเสนอ จะเขียนบอกไว้อย่างชัดเจน แต่หากว่าเป็นข้อมูลที่จำเป็น ผู้วิจัยจะตัดออก

3.3 ในกรณีที่มีความขัดแย้งกันระหว่างข้อมูลเดียวกันจากหลาย ๆ แหล่ง ผู้วิจัยจะใช้การซักถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หากไม่สามารถหาได้ จะพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของข้อมูล เช่น ตัวผู้เขียน วัตถุประสงค์ของการเขียน ปีที่เขียน และลักษณะของหนังสือหรือเอกสารนั้น ๆ

3.4 ในการคัดเลือกและเขียนข้อมูล ผู้วิจัยจะจำแนกข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง และข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น ข้อมูลใดที่เป็นความคิดเห็นจะเขียนระบุอย่างชัดเจนว่าเป็นความคิดเห็น เพื่อให้ผู้อ่านได้ใช้วิจารณญาณในการอ่าน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมและศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่งและวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นตามกรอบที่กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าหากมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือจำเป็นที่ไม่อยู่ในกรอบที่กำหนด ก็จะเก็บรวบรวมไว้ เพื่อสร้างกรอบใหม่ขึ้น แต่ปรากฏว่าจากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดได้ตามกรอบที่กำหนดไว้ ไม่มีข้อมูลใดที่จำเป็นที่อยู่นอกกรอบที่กำหนดไว้ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบกว้าง ๆ ที่กำหนดไว้ คือการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ข้อมูลครอบคลุมรายละเอียดดังนี้

4.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับ หน่วยงานที่จัดการศึกษา โรงเรียน ครู บุคลากร ผู้บริหาร นักเรียน หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา

4.2 การศึกษานอกระบบโรงเรียน ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานที่จัดการศึกษา การจัดหลักสูตร ครู บุคลากร ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน หนังสือเรียน เอกสารประกอบการเรียน สื่อการเรียน การวัดและประเมินผลการเรียน

4.3 การศึกษาตามอัธยาศัย หรือการศึกษาประชาชน ครอบคลุมลักษณะหรือประเภทของการจัดการหรือการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ หน่วยงานที่สนับสนุน สื่อมวลชน และเทคโนโลยีทางการศึกษา

5. การสรุปผลการวิจัยและการเรียบเรียงรายงานการวิจัย

จากข้อมูลที่รวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์ได้ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของวิธีการเรียนรู้ รวมทั้งปัญหาของการเรียนรู้และการจัดการศึกษาของคนกรุงเทพมหานคร ใน 3 ระบบดังกล่าว เสนอเป็นผลสรุปของการวิจัย โดยเรียบเรียงรายงานการวิจัยและนำเสนอข้อมูลทั้งหมดรวมเป็น 8 บท ดังนี้

บทที่ 1 ความสำคัญของการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 วิธีการเรียนรู้ของคนไทยในสมัยโบราณ - ก่อนปี พ.ศ. 2489

บทที่ 3 วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครในช่วง 50 ปี : ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อวิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร

บทที่ 4 วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครในช่วง 50 ปี : การศึกษาในระบบโรงเรียน

บทที่ 5 วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครในช่วง 50 ปี : การศึกษานอกระบบโรงเรียน

บทที่ 6 วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร : การศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาประชาชน

บทที่ 7 การใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงของวิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครในช่วง 50 ปี (พ.ศ. 2489-2538) ซึ่งจะเป็นข้อมูลให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้ใช้ในการพิจารณาและดำเนินการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาทั้งทางด้านนโยบาย ยุทธวิธี กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ นอกจากนั้นข้อมูลที่ได้ยังจะเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของกรุงเทพมหานครให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาและอ้างอิงต่อไปอีกด้วย
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะช่วยให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบและเกี่ยวข้องนำไปพิจารณาเพื่อหาทางแก้ไขและป้องกันต่อไป
3. ได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ซึ่งผู้มีส่วนรับผิดชอบและเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

วิธีการเรียนรู้ของคนไทยในสมัยโบราณ-ก่อนปี พ.ศ. 2489

กรุงเทพมหานคร ได้รับการสถาปนาให้เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2325 เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงขึ้นครองราชย์ นับเป็นรัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี นับแต่นั้นมา กรุงเทพมหานครได้กลายเป็นศูนย์กลางของความเจริญทั้งหลาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาจนถึงปัจจุบัน

สาเหตุสำคัญที่ทำให้กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของความเจริญทั้งหลาย ก็เนื่องมาจากคนกรุงเทพฯ มีโอกาสได้ศึกษาเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ได้มากและสะดวกกว่าที่อื่น ๆ เนื่องจากแหล่งความรู้ทั้งหลาย ซึ่งหมายรวมถึงบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ ส่วนอยู่ในเมืองหลวงเป็นส่วนมาก

ในอดีต ประเทศไทยมีกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ศูนย์กลางแห่งความเจริญทั้งหลายก็อยู่ในเมืองหลวงเช่นเดียวกันและด้วยเหตุเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าคนไทยเรามีการเรียนรู้ที่จะพัฒนาชีวิตของตนและพัฒนาชาติบ้านเมืองเสมอมา แม้ว่าจะมิได้มีการศึกษาที่เป็นระบบเช่นปัจจุบัน

วิธีการเรียนรู้ของคนไทยแต่โบราณเริ่มต้นจากบ้านหรือครอบครัว พ่อแม่อบรมสั่งสอนลูกด้วยภาษาพูด เพื่อช่วยให้ลูกเรียนรู้วิธีการดำรงชีวิตในครอบครัวและสังคม การสั่งสอนมักจะเกี่ยวกับเรื่องกิริยามารยาท ความประพฤติ การวางตนให้เหมาะสมกับกาลเทศะและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม การถ่ายทอดค่านิยม ความคิด ความเชื่อทางศาสนาและการถ่ายทอดความรู้ ความชำนาญ เกี่ยวกับอาชีพที่ครอบครัวปฏิบัติอยู่ ซึ่งได้แก่ วิชาช่างต่าง ๆ เช่น ช่างถม ช่างทอง ช่างแกะ ช่างปั้น ช่างไม้ วิชาแพทย์แผนโบราณ ตลอดจนดนตรี และนาฏศิลป์ เป็นต้น การศึกษาเล่าเรียนภายในบ้านหรือครอบครัวเป็นการศึกษาอย่างไม่มีแบบแผน การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการสังเกต การเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคม การสั่งสอนอบรมและการได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัว กล่าวได้ว่า วิธีการเรียนรู้ของคนไทยแต่โบราณ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่

เป็นไปตามธรรมชาติ หรือที่เรียกว่า เป็นแบบธรรมชาติวิสัย เป็นการเรียนรู้ที่เป็นไปเพื่อการดำรงชีวิตในครอบครัวและในสังคมของคน

เนื่องจากคนไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดจึงเป็นที่พึ่งทางใจของคนไทยมาอย่างต่อเนื่อง คนไทยนิยมให้บุตรชายของตนบวชเมื่ออายุครบ 20 ปี โดยมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ บวชเพื่อให้พ้นจากกิเลส บวชเพื่อเอาบุญ และบวชเพื่อให้รู้เลข รู้หนังสือ เป็นทางเลี้ยงชีพของตนต่อไป การได้ “บวชเรียน” ที่วัดโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ให้การสั่งสอนอบรม จึงเป็นวิถีการเรียนรู้ที่สำคัญของคนไทยมาอย่างต่อเนื่อง

ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี พ่อขุนรามคำแหง ได้คิดประดิษฐ์ “ลายสือไทย” หรือตัวอักษรไทยขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 1826 ซึ่งนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดและเรียนรู้วิทยาการทั้งหลาย พระองค์ทรงโปรดให้สร้างพระที่นั่งเป็นแท่นศิลาหิน ที่เรียกว่า “พระแท่นมนังคศิลา” ไว้กลางคดตาล และทรงนิมนต์พระสงฆ์ไปแสดงธรรมให้ประชาชนฟังทุกวันพระ วันใดไม่มีการแสดงธรรม พระองค์จะเสด็จมาสั่งสอนอบรมและเผยแพร่หนังสือไทยให้แก่ประชาชนและขุนนางด้วยพระองค์เอง กล่าวได้ว่า พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ได้ให้การศึกษานอกระบบโรงเรียนแก่ประชาชน และทรงทำหน้าที่เป็นครูให้แก่พสกนิกรด้วย (รัตนา พุ่มไพศาล, 2539)

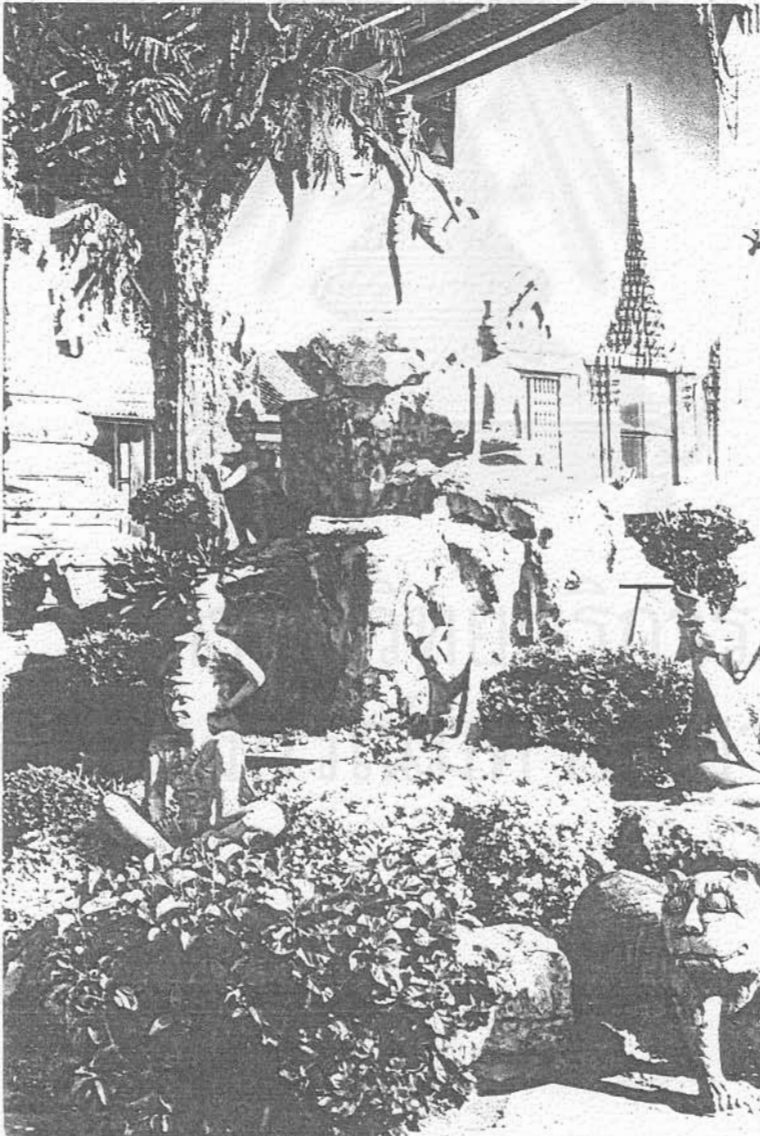
เมื่อคนไทยมีลายสือไทยของตนแล้ว การเรียนรู้ก็เริ่มขยายตัวอย่างกว้างขวางขึ้น พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ได้ช่วยส่งเสริมให้มีการเรียนรู้หนังสือไทย และเขียนตำรับตำราด้านต่าง ๆ เพื่อให้กุลบุตรได้ศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น นอกจากนั้นการเผยแพร่ความรู้สู่ประชาชน ยังแสดงออกมาในรูปของวรรณคดี ซึ่งมีทั้งที่แต่งเป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง อาทิเช่น เรื่องไตรภูมิ พระร่วง นางนพมาศ หรือตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ เป็นต้น

กล่าวได้ว่า พระมหากษัตริย์หรือรัฐ ได้มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของคนไทยมาอย่างแน่นแฟ้น แม้ในสมัยที่บ้านเมืองไม่สงบ มีศึกสงคราม เช่น ในสมัยกรุงธนบุรี พระเจ้ากรุงธนบุรีก็ยังให้ความสนใจดูแลด้านการศึกษาเล่าเรียนของประชาชน โดยการโปรดให้หาและรวบรวมตำรามาไว้ที่พระอารามหลวง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดทำลายและเก็บรักษาไว้ให้ประชาชนใช้ศึกษาเล่าเรียนต่อไป

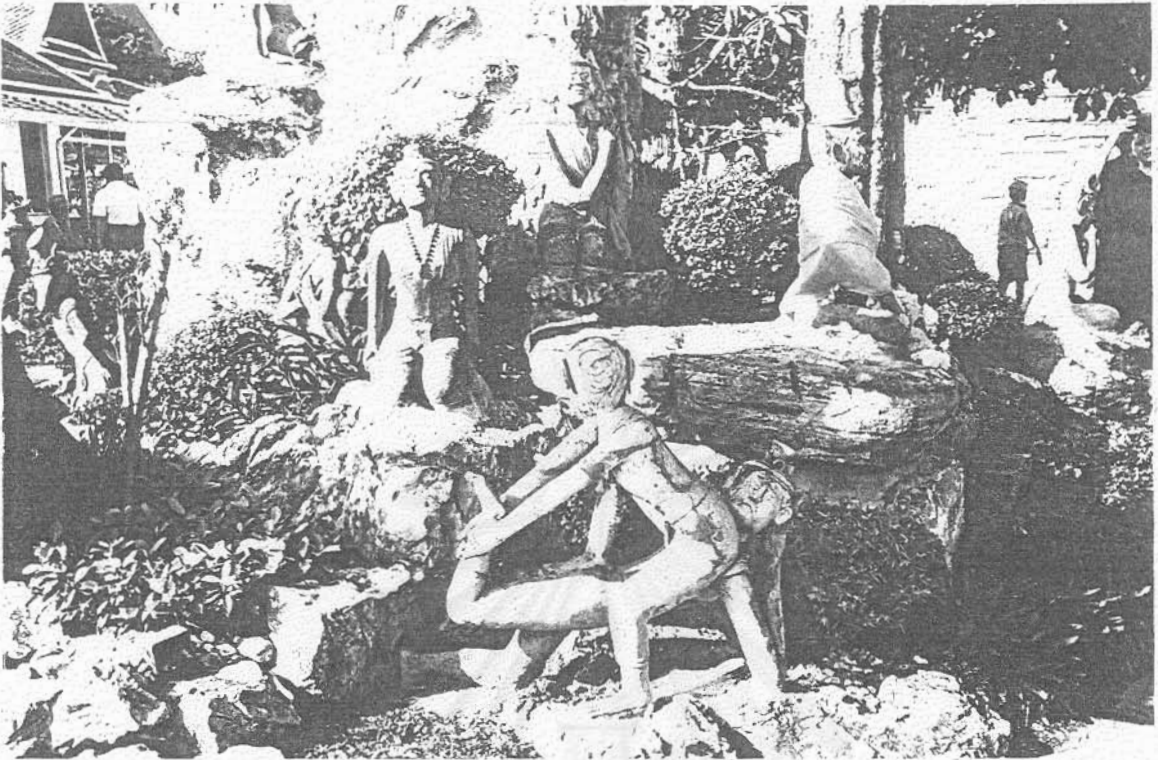
กล่าวได้ว่า วิถีการเรียนรู้ของคนไทยนอกจากจะได้รับการส่งเสริมจากบ้านหรือครอบครัว และจากวัดหรือพระสงฆ์แล้ว ยังได้รับการส่งเสริมและทำนุบำรุงจากรัฐ หรือพระมหากษัตริย์ด้วย บ้าน-วัด-วัง จึงเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญของคนไทยมาแต่โบราณ วิถีการเรียนรู้มีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติไม่มีแบบแผนที่แน่นอน เป็นการเรียนรู้จากการสั่งสอนอบรมและถ่ายทอดความรู้ โดยใช้ภาษาพูด ต่อมาเมื่อมีตัวหนังสือไทยเกิดขึ้น จึงมีการเขียนตำรา หนังสือและมีการเรียนหนังสือ เกิดขึ้น

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น วัดยังคงเป็นสถานศึกษาที่สำคัญ โดยพระมหากษัตริย์ให้การสนับสนุนอุปถัมภ์เรื่อยมา ส่วนวังใช้เป็นสถานศึกษาสำหรับเจ้านายและบุตรหลานข้าราชการ โดยมุ่งสอนให้รู้หนังสือและเข้ารับราชการ

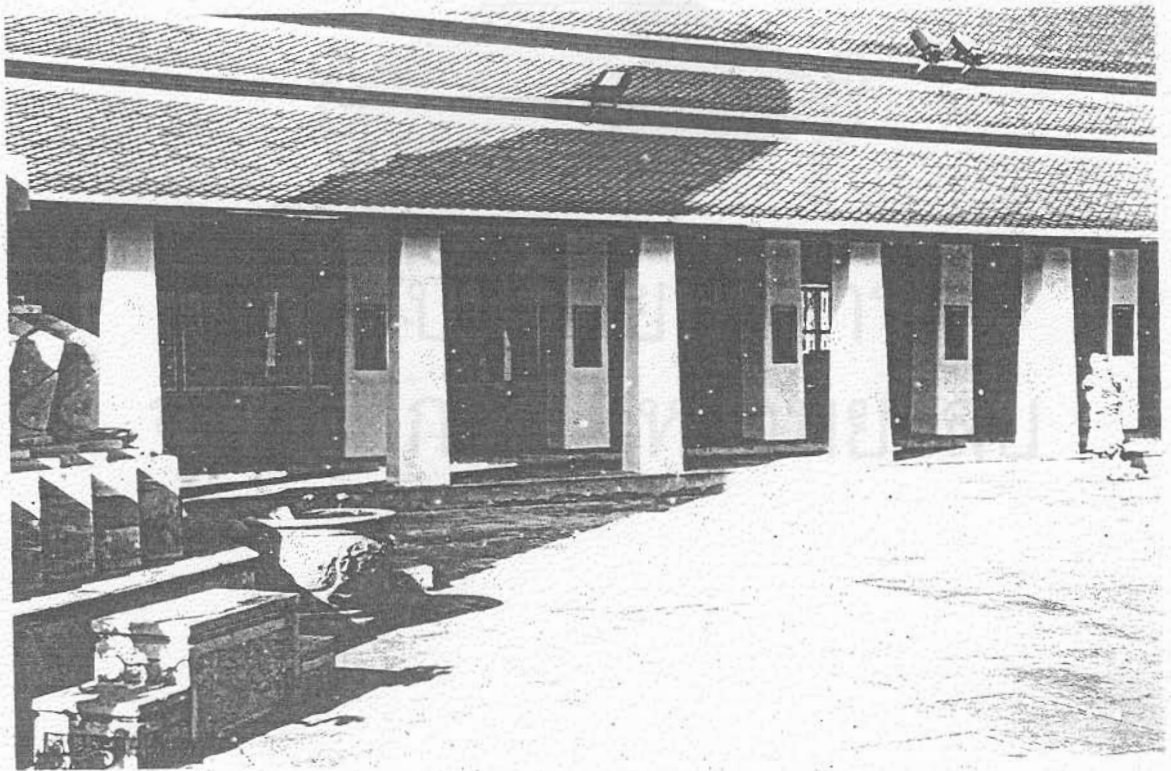
ในสมัยรัชกาลที่ 3 พระองค์ทรงปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน ให้เป็นแหล่งเล่าเรียนวิชาความรู้ของมหาชนโดยไม่เลือกชั้น บรรดาศักดิ์ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมและคัดเลือกตำราต่าง ๆ จารึกลงในแผ่นศิลาประดับไว้ในบริเวณวัดพระเชตุพน มีทั้งประวัติพระพุทธศาสนา ตำราชาวรรณคดี สุภาษิต ธรรมเนียม ประเพณี อนามัย รวมทั้งมีภาพเขียนประดับตามฝาผนังให้ความรู้ทางวิชาแพทยศาสตร์ ดาราศาสตร์ ฤกษ์ศาสตร์ อัฐศาสตร์ และวิชาความรู้ทางพระพุทธศาสนา นับได้ว่า วัดพระเชตุพน เป็นแหล่งความรู้ในลักษณะที่เป็นห้องสมุดประชาชนแห่งแรกของประเทศไทย

วัดพระเชตุพนในปัจจุบัน (พ.ศ. 2539)

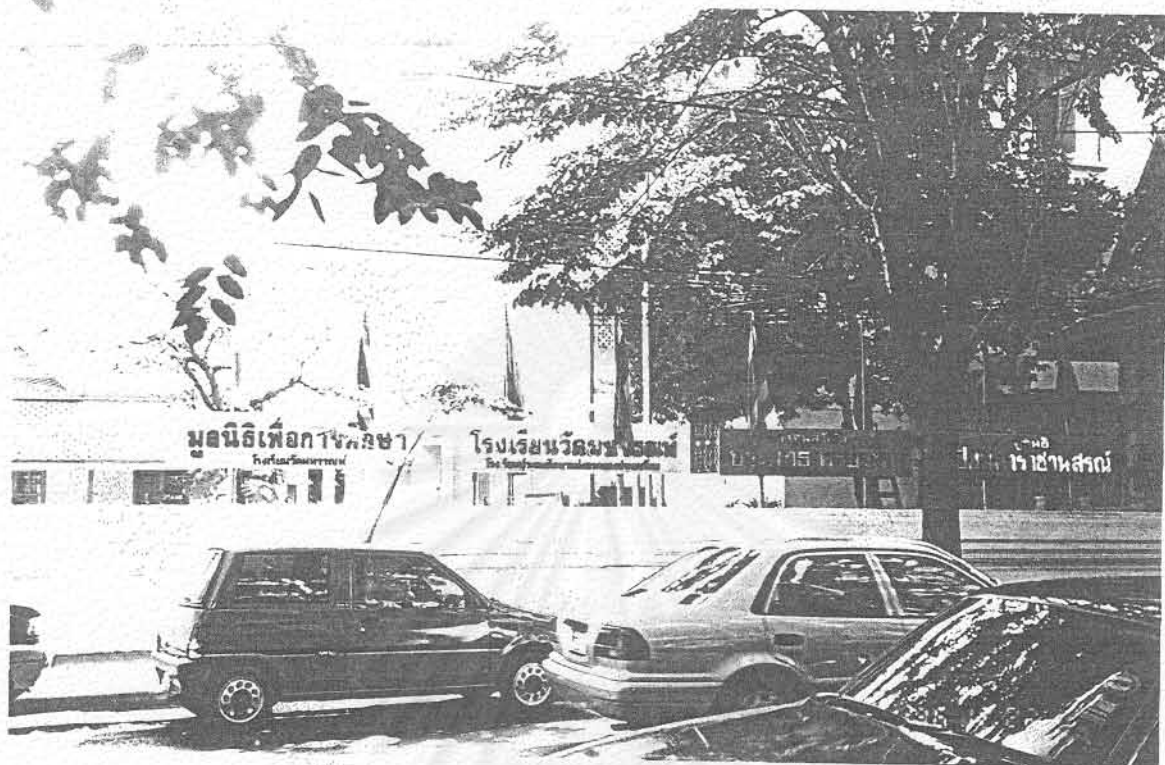
วัดพระเชตุพน

ในสมัยรัชกาลที่ 4 เริ่มมีชาวยุโรปเข้ามาติดต่อค้าขายและเผยแพร่ศาสนามากขึ้น พร้อมๆ กับการนำวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ โดยเฉพาะในเรื่องการพิมพ์เข้ามาใช้ด้วย จึงมีการจัดพิมพ์ หนังสือเพื่อออกเผยแพร่ให้กับประชาชน มีการจัดทำตำรา หนังสือพิมพ์ เอกสาร วารสารรวมทั้งมี โบปลิว แผ่นปลิว สำหรับติดประกาศให้ประชาชนมีโอกาสรับข่าวสารข้อมูล มีการพิมพ์แบบเรียน ภาษาไทยออกจำหน่าย ประชาชนสามารถจะซื้อหนังสือมาศึกษาเล่าเรียนได้ด้วยตนเอง

ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงสนับสนุนให้มีการตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรม มหาราชวัง เพื่อเตรียมการเข้ารับราชการ และต่อมาเมื่อไทยมีการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น พระองค์ได้เสด็จประพาสประเทศเพื่อนบ้านและประเทศยุโรป เพื่อทอดพระเนตรการจัดบ้านเมือง และแนวทางการปกครอง และส่งข้าราชการและเจ้านายไทยไปศึกษาหาความรู้ยังต่างประเทศ เพื่อนำความรู้มาปฏิรูปประเทศทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง สังคม การศึกษา การคมนาคม ตลอดจนการสาธารณสุขและอนามัย จะเห็นได้ว่า วิธีการเรียนรู้ของคนไทยเริ่มขยายขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวาง จากการเรียนรู้ที่จำกัดอยู่เฉพาะในประเทศขยายออกไปยังต่างประเทศ และจาก การเรียนรู้ที่จำกัดอยู่เฉพาะคนบางกลุ่มขยายออกไปสู่มหาชน นอกจากนั้นการศึกษาเรียนรู้ยังได้เริ่ม ขยายวง จากบ้าน-วัด-วัง ไปสู่โรงเรียน ลักษณะหรือวิธีการเรียนรู้ก็เริ่มขยายจากการเรียนรู้อย่างไม่ มีแบบแผนไปสู่การเรียนรู้ที่มีแบบแผนหรือระบบที่ชัดเจนมากขึ้น พัฒนาการนี้สามารถเห็นได้อย่าง ชัดเจน

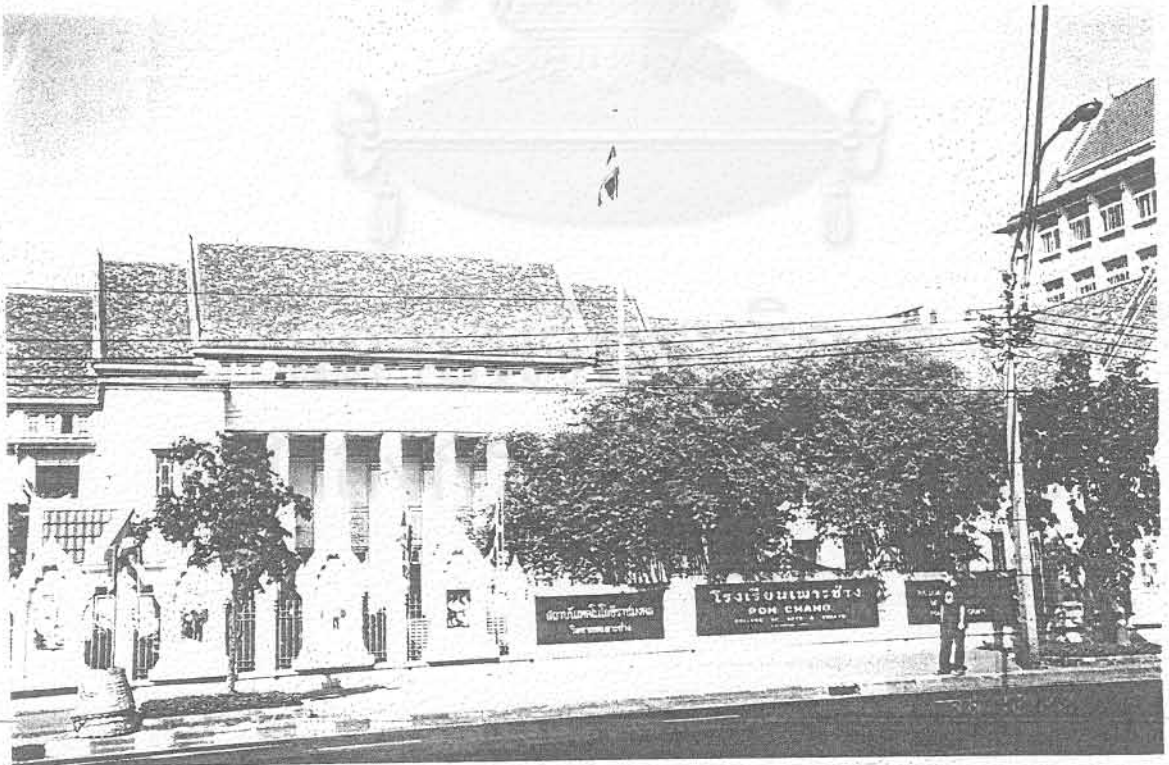
โรงเรียนวัดมหารณพารามในปัจจุบัน (2539)

จากการที่ทรงจัดตั้งโรงเรียนวัดมหารณพารามขึ้นให้เป็นโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรเป็นแห่งแรก ในปี พ.ศ. 2427 และมีการจัดตั้งกรมการศึกษาธิการขึ้นดูแลการจัดการศึกษา การศึกษาเริ่มแพร่หลายได้รับความนิยมาจากราษฎรเป็นอย่างมากจนทำให้การตั้งโรงเรียนตามวัดแพร่หลายไปยังหัวเมือง และเอกชนเริ่มเข้ามาจัดตั้งโรงเรียน กรมศึกษาธิการมีการจัดทำโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 ซึ่งนับเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติแผนแรก แบ่งการศึกษาเป็น 2 ภาค คือ ภาค 1 ว่าด้วยการศึกษาในกรุงเทพฯ และภาค 2 ว่าด้วยการศึกษาในหัวเมือง การศึกษาจัดแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การศึกษาสามัญ ประกอบด้วย มูลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ประเภทที่ 2 ได้แก่การศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นการศึกษาวิชาจำเพาะอย่างให้ชำนาญ เช่น ครู แพทย์ ช่าง นักกฎหมาย เป็นต้น (อูมา สุคนธมาน และคณะ, 2539)

จะเห็นได้ว่า วิธีการเรียนรู้ของคนไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ การศึกษาเล่าเรียนไม่ถูกจำกัดขอบเขตโดยเพศ หรือบรรดาศักดิ์อีกต่อไป ผู้หญิงสามารถเข้าศึกษาเล่าเรียนได้เช่นเดียวกับชาย สาขาวิชาที่เรียนรู้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง การให้การศึกษาเริ่มมีจุดมุ่งหมายและแบบแผนที่ชัดเจน และขยายตัวออกไปยังหัวเมืองด้วย

แม้ว่าการศึกษาในระบบโรงเรียนจะเริ่มชัดเจนขึ้น แต่ก็ไม่ได้ทำให้การศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ตามธรรมชาติมาแต่เดิมลดความสำคัญลง ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเพื่อปวงชนเสมอมา พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งหอพระสมุดสำหรับพระนคร เพื่อสะสมหนังสือซึ่งเป็นวิทยาสम्บัติของชาติ และยังมีการจัดตั้งห้องสมุดทั้งของเอกชนและหน่วยงานราชการต่าง ๆ อีกหลายแห่ง เช่น ห้องสมุดนิลสัน เฮยส์ (พ.ศ. 2412) ห้องสมุดกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2430) ห้องสมุดกุรุสภา (พ.ศ. 2433) และห้องสมุดสยามสมาคม (พ.ศ. 2447) เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้สำหรับประชาชนด้วย

การจัดการศึกษาอย่างมีแบบแผนในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้ขยายตัวไปสู่การส่งเสริมอาชีวศึกษา โดยมีการเปิดโรงเรียนเพาะช่างขึ้น เพื่อส่งเสริมวิชาช่างต่าง ๆ และเปิดโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้นเพื่อผลิตครูให้ไปสอนในโรงเรียนต่างๆ นอกจากนั้น ยังได้สถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้นเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสถาบันแรกของประเทศ

โรงเรียนเพาะช่างในปัจจุบัน (พ.ศ. 2539)

ในปี พ.ศ. 2464 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา บังคับให้เด็กอายุ 7 ปี บริบูรณ์ทุกคนเข้าเรียนหนังสือจนถึงอายุ 14 ปีบริบูรณ์ โดยไม่เสียค่าเล่าเรียน ทำให้เกิดการศึกษากว้างขวางขึ้น แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยได้ยอมรับแล้วว่า การเรียนรู้โดยการศึกษาเล่าเรียนอย่างมีแบบแผน เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นในวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยทุกคน โดยไม่จำกัด เพศ ชนชั้น วรณะ ใดๆ

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการประกาศใช้ พ.ร.บ. การประถมศึกษา ดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่การจัดการศึกษาก็ยังไม่สามารถทำได้ทั่วถึง เนื่องจากจำนวนประชากรของไทยนั้นมีจำนวนไม่น้อย จึงปรากฏว่า ยังมีเด็กตกค้างไม่ได้เข้าเรียน และมีเด็กที่เข้าเรียนแต่ออกกลางคันอีกจำนวนมาก จึงทำให้รัฐจำเป็นต้องจัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้น เพื่อให้เป็นองค์กรในการดูแลจัดการศึกษาให้แก่ผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือ (รัตนา พุ่มไพศาล, 2539)

เมื่อการศึกษาเล่าเรียน ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตแล้ว รัฐจึงได้ให้การสนับสนุนเรื่อยมา ในปี พ.ศ. 2475 รัชกาลที่ 7 จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้เลิกเก็บเงินศึกษาพลี โดยรัฐรับภาระในการจ่ายเงินอุดหนุนโรงเรียนประถมศึกษา ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะราษฎร ได้มีการประกาศให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 ซึ่งกำหนดเป้าหมายที่จะให้พลเมืองจบประโยคประถมศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนพลเมืองทั่วประเทศ อย่างช้าไม่เกิน 10 ปี โดยมีแนวการจัดการศึกษาเป็น 3 ส่วนให้พอเหมาะกัน คือ ทางด้านจริยศึกษา พุทธิศึกษา และพลศึกษา และในปี พ.ศ. 2477 ก็ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยแห่งที่สองของประเทศ เพื่อให้การศึกษาระดับสูงและให้ความรู้ความเข้าใจในด้านการเมืองและการปกครองของประเทศ (อุมา สุคนธมาน และคณะ, 2539)

บทที่ 3

วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครในช่วง 50 ปี (พ.ศ. 2489-2539) :

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อวิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร

ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา กรุงเทพมหานครได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจนในแทบทุกด้าน รวมทั้งด้านการศึกษา การเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้านนั้นมีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงกัน และมีผลกระทบต่อกันและกัน วิธีการเรียนรู้และการศึกษาก็เช่นเดียวกัน ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากได้รับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ และในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงของการศึกษา ก็ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ ด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้น วงจรของการเรียนรู้และการศึกษาของคนกรุงเทพมหานคร จึงมีลักษณะที่เป็นวงจรที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องกัน

สภาพของกรุงเทพมหานครและคนในกรุงเทพมหานคร ที่ส่งผลกระทบต่อวิธีการเรียนรู้และการศึกษาของคนกรุงเทพมหานครมีลักษณะเด่น ๆ ดังนี้

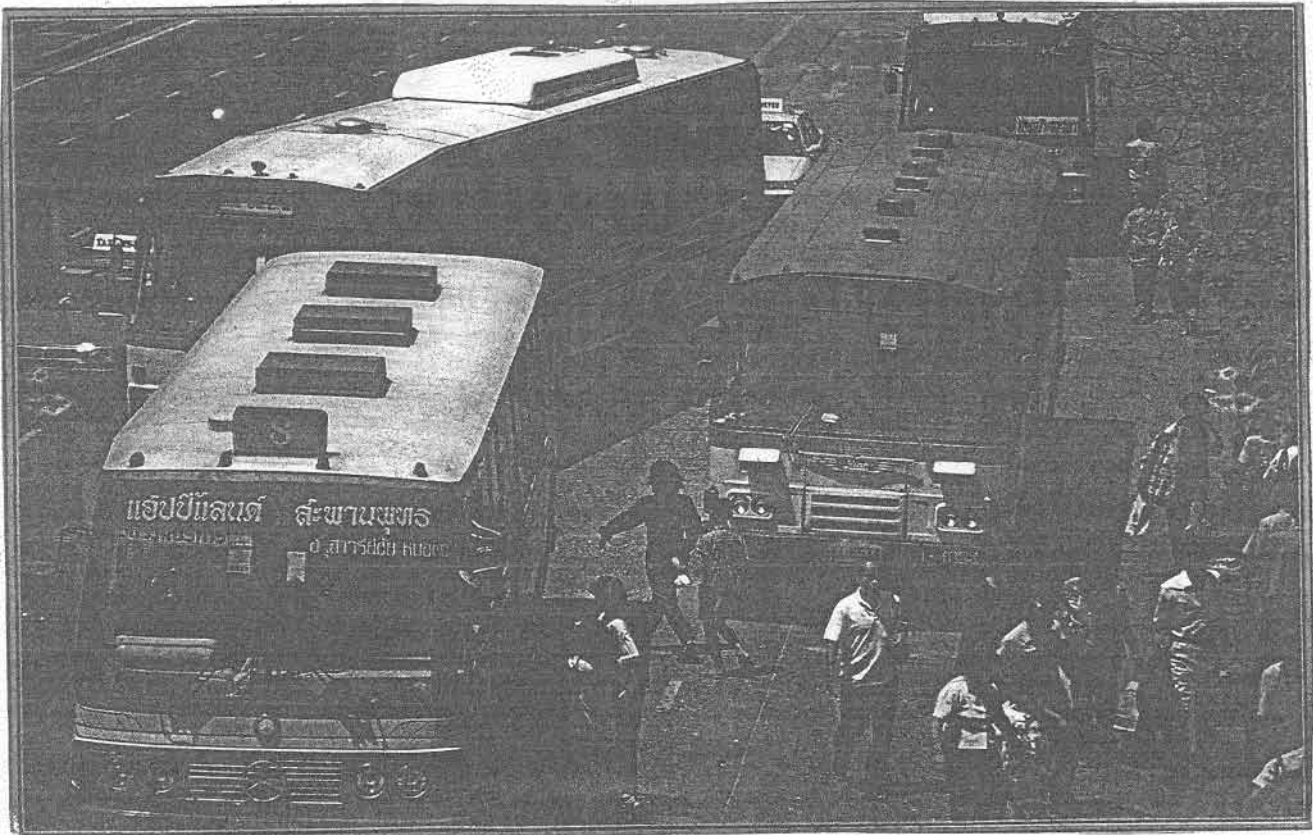
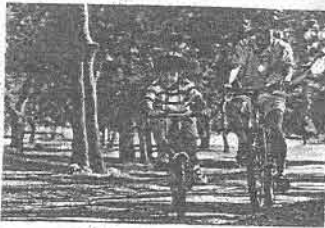
1. ด้านประชากร*

ในปี พ.ศ. 2500 ประชากรในกรุงเทพมหานครมี 1,908,059 คน โดยมีอัตราการเพิ่มของประชากรคิดเป็นร้อยละ 7.32 อัตราการเพิ่มของประชากรในกรุงเทพมหานคร ขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ และมีอัตราสูงสุดถึงร้อยละ 10.53 ในปี พ.ศ. 2506 สถิติในปี พ.ศ. 2537 ประชากรของกรุงเทพมหานครมีจำนวน 5,584,226 คน โดยอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นถึง 3,560 คนต่อตารางกิโลเมตร เพิ่มขึ้นถึง 3 เท่าตัวจากปี พ.ศ. 2500 ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากร 1,216 คนต่อตารางกิโลเมตร

กล่าวได้ว่าในช่วง 50 ปี ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในกรุงเทพมหานครปัจจัยหนึ่ง คือขนาดของประชากรและความหนาแน่นของประชากรที่เพิ่มขึ้นจำนวนหลายเท่าตัว การที่กรุงเทพมหานครเกิดการขยายตัวทางด้านประชากรอย่างรวดเร็วดังกล่าว ก็เนื่องมาจากความได้เปรียบในทุก ๆ ด้านทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม กรุงเทพมหานครตั้งอยู่ในทำเลที่ดีมีพื้นที่ราบและตั้งอยู่ในศูนย์กลางของประเทศที่สามารถติดต่อกับทุกภาคของประเทศได้โดยสะดวก รวมทั้งอยู่ใกล้ทะเลซึ่งเป็นประตูการค้ากับตลาดต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนั้น กรุงเทพมหานครยังเป็นศูนย์กลางทางการปกครอง การเมือง การต่างประเทศ

* ข้อมูลจากกองทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

เศรษฐกิจการค้า อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การขนส่ง การคมนาคมทั้งทางบก ทางเรือ ทางอากาศ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา วัฒนธรรม ศาสนา และการบริการสาธารณสุขต่างๆ ด้วยเหตุที่กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของความเจริญในทุกๆด้าน และเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ของประเทศ จึงเป็นแรงดึงดูดให้ประชากรในภูมิภาคต่าง ๆ อพยพหลั่งไหลเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ในอัตราที่สูงทำให้เกิดการขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็ว

การขยายตัวของประชากรในกรุงเทพมหานครดังกล่าว มีส่วนดีในแง่ที่ทำให้เกิดการประหยัดค่าใช้จ่ายบางอย่างของประชากรและต้นทุนการผลิตของอุตสาหกรรม แต่ในขณะเดียวกัน การอยู่รวมกันในเมืองหลักก็ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชากร ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความแออัดของที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงาน ความคับคั่งของการจราจร สภาพแวดล้อมเป็นพิษ และปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น อาชญากรรมและปัญหาสุขภาพจิต เป็นต้น

2. ด้านเศรษฐกิจ

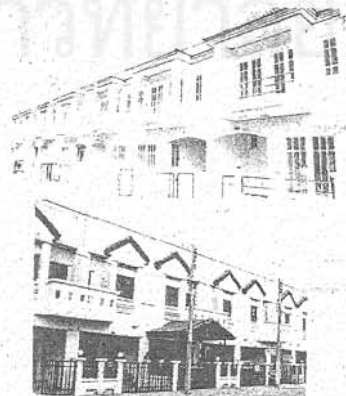
สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครได้เจริญเติบโตอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2524-2534 มูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติของกรุงเทพมหานครเพียงจังหวัดเดียว มีมูลค่าที่เพิ่มขึ้นมากกว่ามูลค่าที่เพิ่มในแต่ละภาค โดยในปี พ.ศ. 2534 มีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 39.12 ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติรวมทั้งประเทศส่งผลกระทบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ กรุงเทพมหานครในแง่ของการเป็นที่มาของรายได้ของคนกรุงเทพมหานคร

เศรษฐกิจ การค้า อันเป็นที่มาของรายได้ประชากรในกรุงเทพมหานครนั้น ปรากฏว่าสาขาเกษตรกรรมมีความสำคัญน้อยมาก มูลค่าเพิ่มของสาขานี้เพิ่มขึ้นน้อยมาก และในช่วงปี พ.ศ. 2524-2534 เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงในทุก ๆ ปี แต่ปรากฏว่ากลับมีการขยายตัวอย่างมากในสาขาอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงปี พ.ศ. 2519-2523 อุตสาหกรรมอาหารและอุตสาหกรรมสิ่งทอ มีมูลค่าเพิ่มสูงสุด รองลงมาคือ อุตสาหกรรมเครื่องคั้ม อุตสาหกรรมยาสูบ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และโรงกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม ตามลำดับ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539) แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2524-2534 มีการขยายตัวลดลง เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายกระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค ทำให้บทบาทในฐานะเป็นภาคการผลิตลดน้อยลง โดยหันไปขยายตัวในสาขาบริการอย่างรวดเร็ว เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 64 ซึ่งเป็นอันดับ 1 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์กรุงเทพมหานคร ในขณะที่ในช่วงปี พ.ศ. 2519-2523 มีเพียงร้อยละ 55 อุตสาหกรรมสาขาบริการนี้กลายเป็นสาขาเศรษฐกิจหลักของกรุงเทพมหานคร คือ เป็นที่มาของรายได้ของคนกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นสาขาที่รองรับกำลังแรงงานได้ในอัตราสูงถึงร้อยละ 63.2 ของการจ้างงานรวมทั้งกรุงเทพมหานคร สำหรับในช่วงปี พ.ศ. 2534-2536 นั้น ปรากฏว่า ประเภทอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสูงต่อเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครมี 4 ประเภทคือ อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมเครื่องเรือนและเครื่องตกแต่งด้วยไม้ อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์การโฆษณา และอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย ยกเว้นรองเท้า (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539)

สรุปได้ว่า ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา สาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานครมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นในระดับสูงทุกสาขา ยกเว้นสาขาเกษตรกรรมและสาขาที่มีการขยายตัวมากที่สุดคือ สาขาบริการ รองลงมาคือสาขาอุตสาหกรรมและติดตามมาด้วย สาขาการก่อสร้าง ซึ่งส่งผลต่อรายได้ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ซึ่งปรากฏในสถิติปี พ.ศ. 2535 ว่า กลุ่มอาชีพที่มีรายได้เป็นอันดับ 1 คือ กลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจของตนเอง ประเภทผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการและนักบริหาร อันดับ 2 คือกลุ่มลูกจ้างประเภทผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการและนักบริหาร อันดับ 3 ได้แก่ กลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติการเชิงเศรษฐกิจ อันดับ 4 คือกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองประเภทผู้ประกอบการค้าและอุตสาหกรรม อันดับ 5 คือ กลุ่มลูกจ้างประเภทเสมียน พนักงานขายและให้บริการและอันดับ 6 ได้แก่ ผู้ถือครองทำการเกษตร ประเภทเจ้าของที่ดิน ส่วนกลุ่มลูกจ้างประเภทคนงานทั่วไป เป็นกลุ่มอาชีพที่มีรายได้เป็นอันดับ 10 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539)

3. ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2325 ที่กรุงเทพมหานครได้รับการก่อตั้งเป็นราชธานีของประเทศ ไทย กรุงเทพมหานครได้มีการขยายตัวออกไปเรื่อย ๆ โดยกระจายออกไปทุกทิศทางและเติบโตจนกลายเป็นมหานคร (Metro-politan) หรือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในปัจจุบัน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ย่าน/เขต คือ ย่านใจกลางเมืองเก่า ย่านใจกลางเมืองธุรกิจหรือเขตเมืองชั้นใน ย่านเขตเมืองชั้นกลาง และย่านเขตเมืองชั้นนอกหรือชานเมือง และปัจจุบันกำลังขยายตัวออกไปยังจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ นครนายก พระนครศรีอยุธยา นครปฐม สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม และฉะเชิงเทรา เนื่องจากประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างมากทำให้เกิดการใช้ที่ดินภายในเขตเมืองชั้นในและชั้นกลางมีความหนาแน่นเพิ่มขึ้น เกิดอาคารสูงจำนวนมาก เกิดการขยายตัวของโครงการจัดสรรที่ดิน โครงการบ้านจัดสรรขึ้นทั่วกรุงเทพฯ มีที่อยู่อาศัยประเภทต่าง ๆ ได้แก่ บ้านเดี่ยว บ้านแฝด ทาวน์เฮ้าส์ คอนโดมิเนียม แฟลต ตึกแถว และอาคารชุด

ซึ่งมีราคาแพงขึ้นอย่างมาก ในขณะที่เดียวกัน ผู้มีรายได้น้อยหรือไม่มีรายได้พอที่จะซื้อที่อยู่อาศัย ดังกล่าวได้ ก็จะทำให้พักอาศัยอยู่รวมกันแออัดในพื้นที่ต่าง ๆ ของรัฐที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ เกิดเป็นชุมชนแออัดหรือสลัมขึ้นเป็นหย่อม ๆ กระจายทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ซึ่งก่อปัญหาตามมาคือ ปัญหาค้นสุขภาพอนามัย การศึกษาเสพติด และอาชญากรรม การคมนาคมจำเป็นต้องขยายตัว เพื่อรองรับการเดินทางไปทำงานและติดต่อกิจการของชนจำนวนมาก จำนวนยานยนต์ต่าง ๆ เช่น รถเมล์ รถยนต์ มอเตอร์ไซด์ และรถรับจ้างต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนก่อให้เกิดปัญหา มลพิษทางอากาศ ปัญหาการจราจรและการเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นปัญหาวิกฤตของ กรุงเทพมหานครที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน และกรุงเทพมหานครได้ดำเนินการ โดยการ สร้างทางด่วน ทางยกระดับ และขยายพื้นผิวจราจรขึ้นอย่างมากมายทั่วกรุงเทพมหานครรวมทั้ง กำลังดำเนินการอย่างเร่งด่วนเกี่ยวกับโครงการระบบขนส่งมวลชน ซึ่งได้แก่ รถไฟฟ้าขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ชานชา) รถไฟฟ้ามหานคร และรถไฟยกระดับไฮโปเวลล์ เป็นต้น

จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของกรุงเทพมหานคร ทำให้กรุงเทพมหานครกลายเป็นนครใหญ่ที่มีความทันสมัยในภาพลักษณ์ของเมืองที่มีตึกรามบ้านช่อง ถนนหนทางมากมายและใหญ่โต การสาธารณูปโภคทั้งทางด้านน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ มีการขยายตัวอย่างมาก เนื่องจาก ปริมาณการใช้ที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครได้ลดลงอย่างรวดเร็ว มีพื้นที่ว่างน้อยลง เกิดปัญหาการขาดแคลนพลังงาน ปัญหามลพิษทั้งทางน้ำ อากาศ และเสียง รวมทั้งปัญหาขยะมูลฝอยซึ่งมีมากขึ้นในระดับวิกฤต ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อวิถีชีวิตและวิธีการ เรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้

4. ด้านสังคมวัฒนธรรมและเทคโนโลยี

กรุงเทพมหานครในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาโดยตลอด และเริ่มเปลี่ยนแปลงมาจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมใหม่ หรือ NICS (New Industrial Countries) มาตั้งแต่ช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทย โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ได้เกิดการพัฒนาและเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมาเป็นลำดับ วิถีชีวิตในแบบของสังคมเกษตรกรรม คือ มีการพึ่งตนเองในการผลิต ก็เปลี่ยนเป็นวิถีชีวิตแบบสังคมอุตสาหกรรม คือ เป็นวิถีแบบ “มวลชน” ที่ทุกอย่างเป็นไปเหมือนกันหมดในรูปแบบและวิธีการ เช่นเดียวกับกระบวนการผลิตและผลผลิตของอุตสาหกรรม

การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ แม้ว่าจะได้ประสบความสำเร็จอย่างสูงก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถลดช่องว่างของรายได้ของประชากรและการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคได้ นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะหลายมิติ และส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวาง

การที่ประเทศมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ จึงทำให้มีการส่งเสริมการผลิต และการส่งออกสินค้าของไทยอย่างกว้างขวาง การผลิตและการค้าขายกับต่างประเทศ ช่วยให้คนมีงานทำ และมีรายได้มากขึ้น เป็นผลทำให้มีกำลังซื้อมากขึ้น วัฒนธรรมตะวันตก และเทคโนโลยีที่ล้นไหลเข้ามาในประเทศ ผ่านทางระบบการค้าพาณิชย์และการโฆษณา เริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของคนไทย ค่านิยมและพฤติกรรมบริโภคนิยม ได้รับการกระตุ้นผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ เป็นต้น กระแสบริโภคนิยมนี้ได้ขยายตัวไปทุกทิศทาง นับตั้งแต่เครื่องใช้อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เช่น ตู้เย็น ทีวี เครื่องปรับอากาศ และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ ไปจนถึงพาหนะ รถยนต์ เครื่องแต่งกาย อาหาร และการแสวงหาคความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว ได้กลายเป็นความจำเป็นในชีวิต ซึ่งคนไทยจะต้องพยายามดิ้นรนแสวงหามาบริโภค

ในด้านวัฒนธรรม อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมาก อาทิเช่น วัฒนธรรมด้านการแต่งกายและการมีค่านิยมในการใช้ของต่างประเทศ วัฒนธรรมด้านภาษา มีการใช้ภาษาอังกฤษกันอย่างกว้างขวางทั้งในลักษณะของการเขียนและการพูด มีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นชื่อของลูกหลาน เป็นชื่อร้านค้า ห้างร้านและบริษัทต่าง ๆ รวมทั้งใช้สื่อสารกันด้วย กิริยามารยาทตามแบบฉบับไทยเริ่มลดน้อยลง มีการวางตัวตามแบบฉบับตะวันตกมากขึ้น เช่นวัยรุ่นมีการ "กรีด" เมื่อไปชมการแสดงดนตรีต่าง ๆ มีการ "คืน" แบบตะวันตก รวมทั้งมีการไปหาความบันเทิงในสถานเริงรมย์ต่าง ๆ มากขึ้น ผู้คนให้ความสนใจในกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมทางศาสนาลดลง

ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6-7 กรุงเทพมหานคร เริ่มเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร และยุคโลกาภิวัตน์ สังคมใหม่นี้เริ่มก่อตัวขึ้นแล้ว ข้อมูล-ข่าวสาร-ความรู้ คือ กุญแจไปสู่อำนาจและความมั่งคั่ง ผู้ที่มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารความรู้ ย่อมจะได้เปรียบคนอื่น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยอาศัยสื่อที่ใช้เทคโนโลยีสูง เช่น คอมพิวเตอร์ เริ่มเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของคนเมืองหลวงมาก การเข้าถึงและการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยได้อย่างรวดเร็ว โดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ กำลังจะทำให้โลกไร้พรมแดน และกลายเป็นสังคมโลกาภิวัตน์ ปัจจุบันกรุงเทพมหานคร ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของความเจริญในทุก ๆ ด้านได้นำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้งานในด้านต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของสังคม เช่น ในวงการเกษตร มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตในด้านการแพทย์ มีการผลิตและใช้เครื่องมือแพทย์ที่ทันสมัย มีการใช้วิธีใช้รักษาโรคแบบใหม่ ๆ มีการใช้แสงเลเซอร์ในการรักษาโรคและการผ่าตัด ในวงการธุรกิจ มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการรับจ่ายเงินของธนาคาร มีการใช้

เครื่อง ATM (Automatic Teller Machine) เพื่อรับจ่ายเงิน มีคอมพิวเตอร์ระบบ on-line เพื่อเก็บข้อมูลและให้บริการต่าง ๆ เทคโนโลยีต่าง ๆ เหล่านี้ เริ่มเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของคนเมืองหลวง ทำให้คนกรุงเทพฯ ได้รับบริการต่าง ๆ ที่สะดวกรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีที่ใช้ในการสื่อสาร ได้แก่ โทรศัพท์ โทรสาร e-mail และ internet กำลังจะได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นตามลำดับ วิถีชีวิตของคนในสังคมแบบนี้ ทำให้คนมีช่องทางที่จะเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม ปัญหาของความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมก็ยังเป็นปัญหาที่กรุงเทพมหานครจะต้องรีบแสวงหาทางป้องกัน ความเหลื่อมล้ำของคนในกทม.ย่อมมีมากกว่าที่อื่น ๆ ในประเทศไทย เนื่องจากสังคมกรุงเทพฯ เป็นสังคมหลากหลายวัฒนธรรม เป็นสังคมที่มีคนทุกระดับ ช่องว่างที่เกิดขึ้น หากมีมากเกินไปย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมาอีกมาก ดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึงก่อให้เกิดปัญหาความยากจนของคนจนในเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมของกรุงเทพมหานครอื่นอีกมาก เช่น ปัญหาค่าดัชนีสุขภาพอนามัยและสุขภาพจิต ปัญหาการค้าและติดยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณีและปัญหาเกี่ยวกับเด็ก ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากขาดการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมจากครอบครัว เช่น ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง เด็กถูกทารุณ เด็กเร่ร่อน เด็กขาดโอกาสทางการศึกษา เด็กถูกใช้แรงงาน เด็กติดยาเสพติด โสเภณีเด็ก และปัญหาสุขภาพจิต เป็นต้น

เนื่องจากการศึกษาได้รับความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ ทั้งภาครัฐและเอกชนจึงได้พยายามจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน นอกจากนั้นยังได้พยายามใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ในการให้การศึกษแก่ประชาชน สื่อมวลชน 4 ประเภทหลัก ๆ ได้แก่ ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ได้ทำหน้าที่ให้การศึกษและช่วยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ ทั้งในลักษณะที่เป็นการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดจากการที่ผู้เรียนเข้ามาศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรหรือโปรแกรมการศึกษาที่ได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระบบในสถานศึกษา โดยมีกำหนดเวลาที่แน่นอน ซึ่งมักจะไม่น้อยกว่า 1 ปี การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนนี้ เป็นจุดมุ่งหมายของรัฐในการที่จะช่วยให้ประชาชนได้รับการศึกษาโดยทั่วถึงกัน แต่เนื่องจากประชากรมีปริมาณมาก และรัฐมีความจำกัดในเรื่องการลงทุน การให้การศึกษแก่ประชาชนอย่างเป็นระบบในโรงเรียนจึงยังทำได้ไม่ทั่วถึง ด้วยเหตุนี้ จึงได้เกิดมีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้น (Non-Formal Education) เพื่อช่วยให้ผู้ที่ขาดโอกาสที่จะรับการศึกษาระบบสามารถที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมตามความสนใจของตน การศึกษานอกระบบนี้ ในความหมายเดิมคือการศึกษผู้ใหญ่ ซึ่งต่อมาขยายแนวความคิดเป็นการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาตลอดชีวิต กระบวนการศึกษานอกระบบนี้มีการจัดบริการแก่มวลชนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่มีโครงสร้างหลักสูตรคล้ายคลึงกับการศึกษาในระบบ แต่เป็นการศึกษาดำเนินด้วยตนเองตามลำพัง หรือเป็นกลุ่มย่อย ๆ รวมไปถึงการศึกษาวิชาชีพตามความสนใจในช่วงสั้น ๆ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการให้ความรู้ในลักษณะนี้ การจัดการศึกษานอกระบบนี้ ทั้งผู้จัดและผู้รับหรือผู้เรียนมีความตั้งใจหรือวัตถุประสงค์ที่แน่ชัดในการให้และการรับ ซึ่งนอกจากการศึกษาดังกล่าวยังมีการศึกษาอีกแบบหนึ่งซึ่งเรียกว่า **การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Learning)** ซึ่งเกิดขึ้นตามความสนใจของผู้เรียนรู้ โดยไม่จำกัด เวลา สถานที่ ผู้จัดหรือผู้ให้การศึกษามีวัตถุประสงค์ของตน ซึ่งมักจะเป็นเป้าหมายที่ค่อนข้างกว้าง ซึ่งอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับ ความสนใจและความสะดวกของผู้รับ แต่หากผู้รับสนใจและสะดวก ก็อาจเลือกชม/ศึกษา ตามอัธยาศัย ซึ่งก็จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามมก การศึกษาในลักษณะนี้ มักเป็นการถ่ายทอดความรู้และการศึกษาผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ หนังสือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และในอนาคต การถ่ายทอดและการศึกษาผ่านทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ก็จะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครในช่วง 50 ปี (พ.ศ. 2489-2538) :

การศึกษาในระบบโรงเรียน

จากสถานการณ์ของกรุงเทพมหานคร คงได้กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ากรุงเทพมหานคร เป็นเมืองวัฒนธรรมหลากหลาย เพราะเป็นที่รวมของชุมชนหลากหลายวัฒนธรรม คนกรุงเทพมหานคร ในช่วง 50 ปี ได้เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2489 ซึ่งมีจำนวนล้านคน เป็น 5,570,743* ล้านคน ในปี พ.ศ. 2539 ประกอบไปด้วยบุคคลที่มี เชื้อชาติ ศาสนา เพศ วัย วัฒนธรรม อาชีพและสถานะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่ แตกต่างกัน คนเหล่านี้มีวิธีการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองอย่างไร รัฐและ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และจัดการศึกษาให้แก่ประชากรของ ตนอย่างไร การเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่งผลต่อการเรียนรู้ความเป็นอยู่และการปรับตัวของ บุคคลอย่างไร เพื่อตอบคำถามดังกล่าวจำเป็นต้องจำแนกกลุ่มคนในกรุงเทพมหานครออกเป็นกลุ่ม หลัก ๆ ดังนี้

1. กลุ่มประชากรที่อยู่ในระบบโรงเรียน ประชากรกลุ่มนี้ ได้แก่

- 1.1 เด็กอนุบาล (อายุ 3-6 ปี) ที่อยู่ในโรงเรียนอนุบาล หรือศูนย์พัฒนาเด็กต่าง ๆ
- 1.2 เด็กประถมศึกษา (อายุ 6-12 ปี) ที่อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา
- 1.3 เด็กมัธยมศึกษา (อายุ 12-18 ปี) ที่อยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาต่าง ๆ
- 1.4 เยาวชนและผู้ใหญ่ (อายุ 18 ปีขึ้นไป) ที่เรียนในระดับอุดมศึกษาทั้งสายสามัญ และสายอาชีพในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

2. กลุ่มประชากรที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย กลุ่มเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ ดังนี้

- 2.1 เด็กวัย 0-6 ปี ที่ได้รับการเลี้ยงดูจากทางบ้านหรือสถานรับเลี้ยงเด็ก
- 2.2 เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ที่ขาดโอกาสได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความยากจน ความพิการทางร่างกาย และสติปัญญา เป็นต้น เด็กกลุ่มที่ค้อยโอกาสทางการศึกษานี้ ได้แก่ คนพิการ (เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่) เด็กเร่ร่อน เด็กในแหล่งก่อสร้าง เด็กถูกทารุณ เด็กถูก ใช้แรงงาน และเด็กเยาวชนและผู้ใหญ่ในสถานกักกัน เป็นต้น

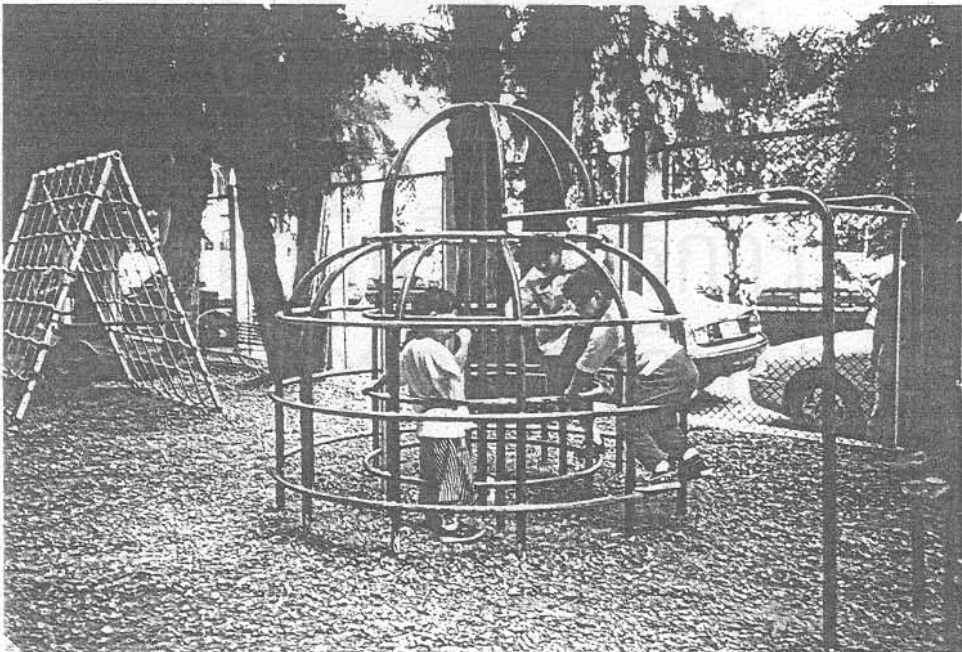
* ข้อมูลจากสำนักงานกองทะเบียนราษฎร หน่วยบริการข้อมูล

1. วิธีการเรียนรู้และการศึกษาของคนกรุงเทพมหานคร : การศึกษาในระบบโรงเรียน

1.1 กลุ่มเด็กระดับอนุบาล (วัย 3-6 ปี)

ก่อนปี พ.ศ. 2489 เด็กในวัยนี้ยังไม่มีโอกาสได้รับการเรียนรู้อย่างเป็นทางการเป็นระบบ เด็กยังคงอยู่กับครอบครัวและเรียนรู้ไปตามธรรมชาติ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2494 จึงได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 (พ.ศ. 2494-2502) ซึ่งกำหนดให้อนุบาลศึกษาเป็นการศึกษาระดับหนึ่งในห้าระดับ คือ ระดับอนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา เตรียมอุดมศึกษา และอุดมศึกษา โดยจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาเป็น 2 ช่วง คือ การศึกษาของเด็กเล็ก (อายุต่ำกว่า 4 ปี) และการศึกษาชั้นอนุบาล (อายุ 4-7 ปี) ช่วงนี้นับเป็นจุดเริ่มต้นของวิธีการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ ที่ได้รับการส่งเสริมให้จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ เด็กได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้จากการสอนแบบเรียนปนเล่น (Play Way Method) และแบบโครงการ (Project Method) เด็กเริ่มได้รับการเรียนรู้เนื้อหาแบบรายวิชา ซึ่งได้แก่วิชา ภาษาไทย เลขคณิต หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติศึกษา สุขศึกษาและพลศึกษา ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2496 ได้ลดเนื้อหาเหล่านี้ลงไป และเปลี่ยนเป็นเพิ่มกิจกรรมให้มากขึ้น ในปี พ.ศ. 2503 ได้มีการปรับหลักสูตรเป็นหลักสูตรชั้น อนุบาลปีที่ 1 และ 2 และประกาศใช้คู่มือการจัดอนุบาลศึกษา โดยเน้นการเรียนการสอน 7 รายวิชา ได้แก่ ภาษาไทย เลขคณิต พละนาฏย ธรรมชาติศึกษา สังคมศึกษา ศิลปะศึกษา ขบร้องและดนตรี ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 จึงได้มีการปรับจาก "วิชา" เป็น "กิจกรรมและประสบการณ์" เพื่อช่วยปรับแนวคิดในการสอนของครูให้เปลี่ยนเป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการเรียนรู้แทนที่จะเป็นการสอนเนื้อหาวิชา ซึ่งไม่เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของเด็ก และในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการปรับอีกครั้ง เป็นกลุ่มวิชาต่าง ๆ เช่น กลุ่มเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย ฯลฯ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษาปีที่พุทธศักราช 2522 การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนอีกเรื่องหนึ่ง คือเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งแต่เดิมหลักสูตร 2503 เป็นการวัดเพื่อตัดสินได้-ตก เปลี่ยนมาเป็นการวัดพัฒนาการด้านต่าง ๆ คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และวัดความพร้อมที่จะเรียนในวิชาทักษะต่าง ๆ และเปลี่ยนจากการวัดความรู้ความสามารถซึ่งเน้นด้าน อ่าน เขียน มาเป็นการใช้การสังเกตพฤติกรรม สนทนา และเก็บรวบรวมผลงานให้มากและใช้ข้อทดสอบให้น้อยลง

ในช่วงต้น ๆ ของการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ 2520 หน้านี้ได้เริ่มมีการกล่าวถึงแนวความคิดในเรื่องของ “ความพร้อม” มากขึ้น การจัดการศึกษาให้เด็กวัยอนุบาลนี้ ควรเป็น “การเตรียมความพร้อม” ให้เด็กมากกว่าการให้เนื้อหาความรู้ ด้วยเหตุนี้ ในปี พ.ศ. 2526 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้จัดทำแนวการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กขึ้น โดยจัดทำเป็นหน่วยการสอนที่มุ่งเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กวัยก่อนเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ต่อมาแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2535 ได้จัดการศึกษาแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยกำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาจัดบริการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอย่างน้อย 1 ปีก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา โดยจัดในรูปแบบของชั้นเด็กเล็ก อนุบาลศึกษา หรือศูนย์พัฒนาเด็กและให้มีการขยายบริการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในชุมชนแออัด และในชนบทห่างไกล แนวความคิดเรื่องการเตรียมความพร้อมนี้ ยังคงใช้เป็นหลักเรื่อยมาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2536 ได้มีการขยายแนวคิดให้มีการปรับแนวการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และเปลี่ยนหน่วยการสอนมาเป็นการจัดกิจกรรมแทน ซึ่งได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมในวงกลม และกิจกรรมสร้างสรรค์ ฯลฯ ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2539 ได้จัดเป็นกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรมคือ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ และเกมการศึกษา (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร และคณะ, 2539)

พัฒนาการของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กอนุบาลวัย 3-6 ปี ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา จะเห็นว่าส่งผลต่อวิธีการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ในกรุงเทพมหานคร เด็กในกรุงเทพมหานครมี โอกาสได้รับการศึกษาอย่างมีแบบแผนในโรงเรียนตามลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น จากหน่วยงาน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มีหน้าที่ให้การดูแลจัดการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ ซึ่งมีดังนี้

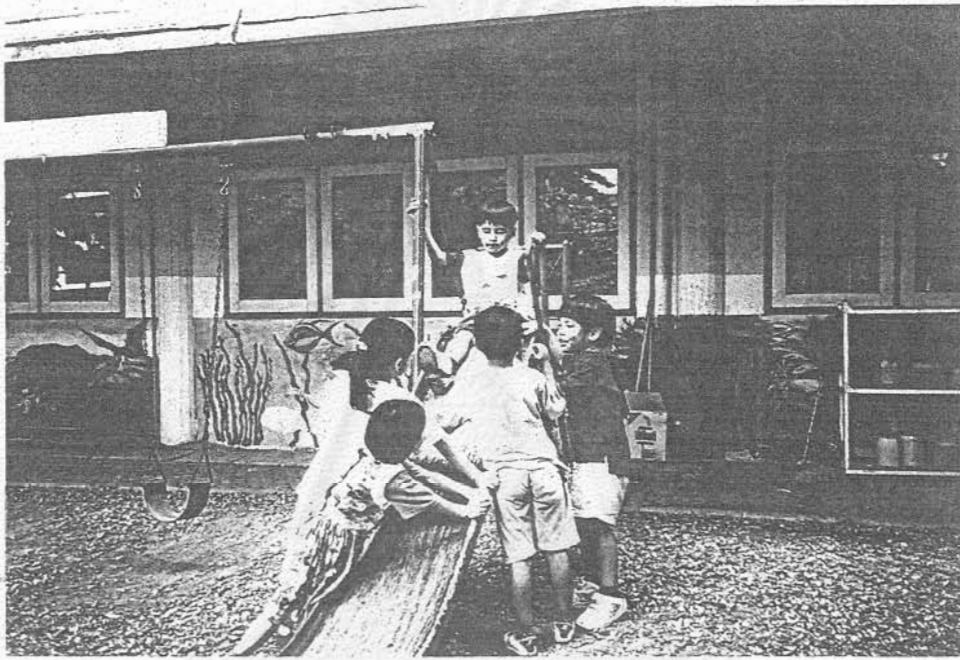
(1.) สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาในรูปแบบชั้นเด็กเล็ก 1 ปีและชั้น อนุบาลศึกษา 2 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมแก่เด็กก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา ปัจจุบันในปี พ.ศ. 2538 กรุงเทพมหานคร มีโรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาจำนวน 412 โรงเรียน รวม 986 ห้องเรียน และมีโรงเรียนที่เปิดสอนระดับอนุบาล 1 โรงเรียน จำนวน 9 ห้องเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 26,981* คน เด็กวัย 3-6 ปี ที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนของสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร นี้ ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำและปานกลาง

(2.) สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (สป.กทม.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดการศึกษาให้แก่เด็กในวัยนี้เช่นเดียวกับสำนักงานศึกษา กทม. ปัจจุบันในปี พ.ศ. 2538 มีโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษาอยู่จำนวน 38 โรงเรียนรับนักเรียนอนุบาลและชั้นเด็กเล็กไว้ 6,364* คน เด็กที่เข้าเรียนในโรงเรียนสังกัด สป.กทม. มี ลักษณะและสถานภาพคล้ายคลึงกับเด็กในโรงเรียนของกทม.

(3.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ทำหน้าที่ควบคุมและสนับสนุน การจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลของเอกชน เนื่องจากรัฐยังไม่สามารถจัดการศึกษาระดับนี้ได้อย่างทั่วถึง ในปี พ.ศ. 2538 ในกรุงเทพมหานคร มีโรงเรียนอนุบาลเอกชนเป็นจำนวนถึง 733 โรงเรียน รับนักเรียน เข้าศึกษาในโรงเรียนได้จำนวน 129,467 คน (ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน) กระจายอยู่ทั่วกรุงเทพมหานคร เพื่อสนองความต้องการของคนในกรุงเทพมหานครที่ต้องการส่ง บุตรหลานของตนให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม โรงเรียนอนุบาลของเอกชนนี้ มีขนาด คุณภาพ และแนวคิดในการจัดการศึกษาต่าง ๆ กัน มีทั้งขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ มีโรงเรียนอนุบาลปรับ อากาศ ไปจนถึงโรงเรียนอนุบาลนานาชาติ บางโรงเรียนเน้นการสอนอ่านเขียน บางโรงเรียนเน้น การเตรียมความพร้อม และมีโรงเรียนที่เน้นการสอนอ่านเขียน บางโรงเรียนเน้นการเตรียมความ พร้อม และมีโรงเรียนที่เน้นแนวคิดทางการศึกษาต่าง ๆ กันไป เช่น โรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบ มอนเตสซอร์รี่ แบบฟร็อบเอล เป็นต้น ปัจจุบันเป็นที่น่ายินดีที่ได้มีความเคลื่อนไหวที่จะจัดตั้ง

* ข้อมูลทางสถิติที่ปรากฏ เป็นข้อมูลที่ได้จากสถิติการศึกษาของหน่วยงานนั้น

โรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาที่คนเชื่อถือมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนรุ่งอรุณ เป็นต้น ผู้ปกครองสามารถเลือกสถานที่เรียนที่จัดการศึกษาตามแนวคิดที่ตนพึงพอใจ หรือที่เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจของตน เด็กวัย 3-6 ปี ส่วนใหญ่ ที่เข้ารับการศึกษานี้ โรงเรียนอนุบาลเอกชนนี้ ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางไปจนถึงสูง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(4) ทบวงมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยหลายแห่ง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่มีคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ ซึ่งได้จัดตั้งโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ปัจจุบันในกรุงเทพมหานคร โรงเรียนสาธิตเหล่านี้ มีจำนวน 4 โรงเรียน คือ ร.ร.สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร.ร.สาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร.ร.สาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง และร.ร.สาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มักเปิดสอนชั้นเด็กเล็ก หรือชั้นอนุบาล และได้รับความนิยมนอย่างสูงจากผู้ปกครอง เด็กวัย 3-6 ปี ที่เข้าศึกษาในโรงเรียนประเภทนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวของครูอาจารย์ และข้าราชการ ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง ไปจนถึงสูง อีกส่วนหนึ่งเป็นเด็กที่ผ่านการสอบคัดเลือกหรือมีความพร้อมสูง

(5) สถาบันราชภัฏ ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีคณะครุศาสตร์ มีการจัดตั้งโรงเรียนสาธิตขึ้นเช่นเดียวกัน ปัจจุบันในกรุงเทพมหานคร มีอยู่ 2 แห่งด้วยกัน คือ ร.ร.สาธิตสถาบันราชภัฏสวนดุสิต และร.ร.สาธิตสถาบันราชภัฏจันทรเกษม ตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ให้เป็นแหล่งศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนและเด็ก โรงเรียนประเภทนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

(6) กรมศาสนา เริ่มมีการจัดโครงการสอนเด็กก่อนวัยเรียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 โดยใช้วัดเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนเด็ก มีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเด็กที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาในระบบที่จัดขึ้นหน่วยงานอื่น ๆ ให้มีโอกาสได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามให้กับเด็ก ในปี พ.ศ. 2539 มีวัดที่จัดโครงการสอนเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 35 วัดรับนักเรียนไว้ทั้งสิ้น 5,133 คน (ข้อมูลจากกรมการศาสนา)

(7) มูลนิธิ สมาคม และองค์กรเอกชนต่าง ๆ อาทิเช่น มูลนิธิเด็กสร้างสรรค์ มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก มูลนิธิเหล่านี้ จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การสงเคราะห์เด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ กลุ่มต่าง ๆ เช่น เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กพิการ เด็กที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต เป็นต้น การช่วยเหลือมีหลายรูปแบบ เช่น จัดเป็นศูนย์เด็กปฐมวัยบ้าง จัดในรูปแบบของโรงเรียนอนุบาลและเด็กเล็ก เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2539 มีมูลนิธิและองค์กรเอกชนที่ให้บริการแก่เด็กในด้านต่าง ๆ จำนวนมาก ผู้สนใจที่จะศึกษาสถิติการให้บริการของหน่วยงานต่าง ๆ ดังกล่าวสามารถศึกษาได้จากตารางที่ 19

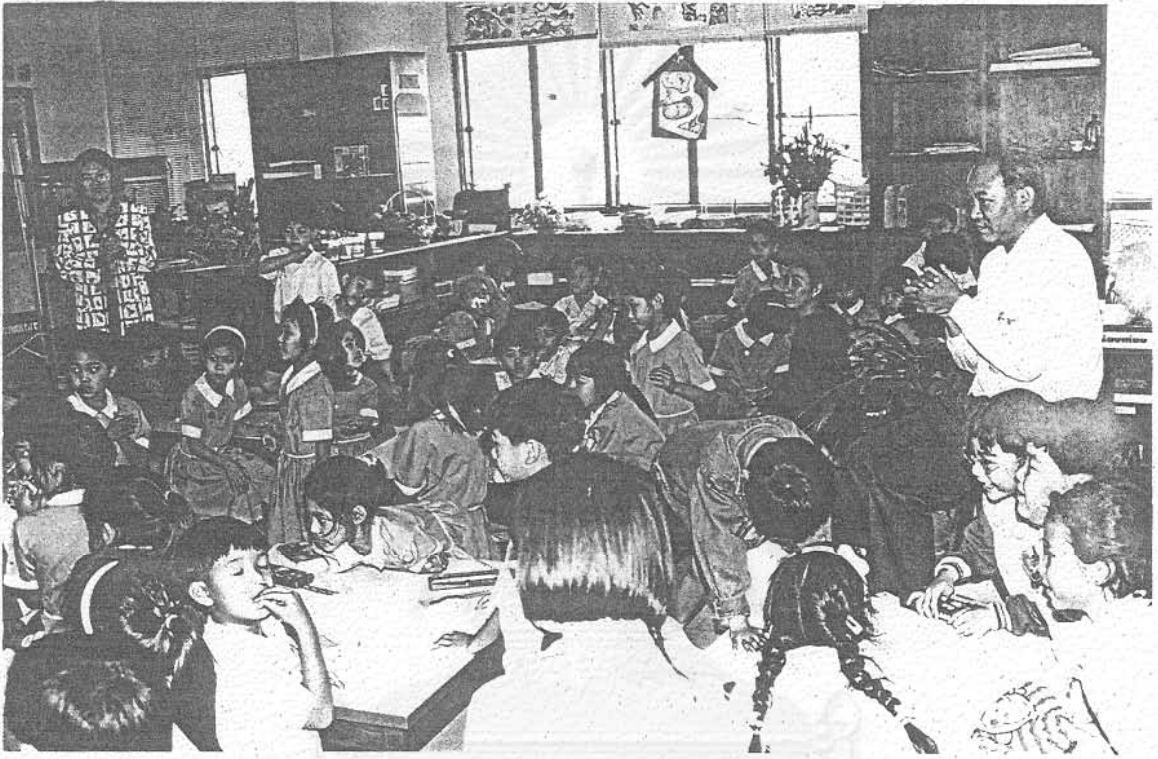
1.2 กลุ่มเด็กระดับประถมศึกษา (วัย 6-12 ปี)

เด็กในวัย 6-12 ปี เป็นวัยของการเริ่มสร้างพื้นฐานความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต อันได้แก่ การอ่านเขียน คณิตเลข วิทยาศาสตร์ ทักษะทางสังคม คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ คนตรี และการงานพื้นฐานอาชีพ

สืบเนื่องจาก พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 เป็นต้นมา เด็กไทยอายุ 7 ปี บริบูรณ์ จะต้องเข้าเรียนในโรงเรียนจนถึงอายุ 14 ปีบริบูรณ์ โดยไม่เสียค่าเล่าเรียน เป็นการศึกษาภาคบังคับซึ่งต่อมา ในปี พ.ศ. 2474 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2474 ก็ได้จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็น 6 ปี โดยแบ่งเป็น สามัญศึกษา 4 ปี และวิสามัญศึกษา 2 ปี ต่อมา แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาให้เด็กวัย 7-14 ปี ไว้เป็น 3 ส่วน คือ จริยศึกษา พุทธศึกษา และพลศึกษา โดยรัฐบังคับให้เด็กทุกคนเข้าเรียนจนจบประโยคประถมศึกษา 4 ปี และประถมวิสามัญอีก 2 ปี

ในช่วงปี พ.ศ. 2489 ซึ่งเป็นช่วงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขึ้นครองสิริราชสมบัติ เด็กไทยได้เรียนรู้อย่างเป็นแบบแผนในโรงเรียน โดยใช้หลักสูตรปี พ.ศ. 2480 โดยเน้นเนื้อหาทางด้านพุทธศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา หลักสูตรเน้นการปลูกฝังประชาธิปไตย เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการปกครองของประเทศ เด็กได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวถึงสัปดาห์ละ 28 ชั่วโมง แต่ลักษณะการเรียนรู้เป็นการท่องจำเป็นส่วนมาก ต่อมาในปี พ.ศ. 2491 ได้มีการปรับหลักสูตรอีกบางส่วน โดยมีการเปลี่ยนวิชาความรู้เรื่องเมืองไทย เป็นวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ให้เป็นแบบสากล และรวมวิชาขับร้อง การฝีมือ และการงานเข้าด้วยกัน รวมวิชาพลศึกษา ลูกเสือ และอนุสภากาชาดเข้าด้วยกัน วิธีการจัดการศึกษาเน้นองค์ 4 คือเพิ่มหัตถศึกษาเข้าไปอีก 1 ด้าน ในระยะนี้ ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศมาก มีการส่งครูไปศึกษาคูงานต่างประเทศ และมีการนำแนวคิดจากต่างประเทศมาใช้แก้ปัญหาที่นักเรียนที่สอบตกและซ้ำชั้น ต่อมาหลักสูตรปี พ.ศ. 2498 ได้ปรับการเรียนการสอน มีการนำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องช่วยสอน และเน้นการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา มีการจัดเนื้อหาให้เด็กเรียนรู้เป็น 5 หมวดวิชาใหญ่ ๆ คือ ธรรมชาติศึกษา ภาษาไทย สังคมศึกษา เลขคณิต และกิจกรรมพิเศษ และมีการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจและความสามารถมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2503 ประเทศไทยประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาปี พ.ศ. 2503 ซึ่งแบ่งการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นประถมศึกษาตอนต้น 4 ปี และประถมศึกษาตอนปลาย 3 ปี หลักสูตรยังคงเน้นองค์ 4 เช่นเดียวกับหลักสูตรปี พ.ศ. 2498 แต่มีการหลอมรวมวิชาต่าง ๆ เป็นหมวดวิชา เน้นการผสมผสานวิชาเพื่อให้สามารถถ่ายโยงการเรียนรู้ถึงกันและกัน เด็กไทยเรียนรู้ตามหลักสูตรปี 2503 มาเป็นเวลาเกือบ 20 ปี จึงได้มีการปรับ

หลักสูตรกันอีกครั้งในปี พ.ศ. 2520 หลักสูตรฉบับนี้ จัดเนื้อหาออกเป็นกลุ่มประสบการณ์ 5 กลุ่ม คือ กลุ่มทักษะ ซึ่งประกอบด้วย ภาษาไทย และคณิตศาสตร์ กลุ่มส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา กลุ่มส่งเสริมลักษณะนิสัย ประกอบด้วยเนื้อหาด้านจริยธรรม พลศึกษา ศิลปศึกษา และนาฏศิลป์ กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ประกอบด้วยเนื้อหา และทักษะพื้นฐานด้านการทำงานและอาชีพ นอกจากนี้ยังมีกลุ่ม

ประสบการณ์พิเศษ หลักสูตรนี้ประกาศใช้ ปี พ.ศ.2525 โดยมีเวลาเรียน 6 ปี หลักสูตรนี้เน้นการจัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เด็กมีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีความสามารถในการคิด และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รวมทั้งเป็นผู้มีคุณธรรม หลักสูตรนี้มีการนำไปใช้และติดตามผลเป็นระยะ ๆ และต่อมาได้มีการปรับอีกครั้งในปี พ.ศ. 2533 โดยมีการเพิ่มเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เจตคติและค่านิยมต่าง ๆ โดยเน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จะสามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะและเจตคติต่อการแสวงหาความรู้ และทักษะการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ มีการปรับโครงสร้างของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ให้ยืดหยุ่นมากขึ้น โดยมอบให้กลุ่มโรงเรียนจัดหลักสูตรของกลุ่มประสบการณ์ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น (อุมา สุคนธมาน และคณะ, 2539)

พัฒนาการของการจัดการศึกษาให้เด็กประถมศึกษาในช่วง 50 ปีที่กล่าวข้างต้นได้สะท้อนวิธีการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ได้ว่า เด็กวัยนี้ได้รับความสำคัญและการสนับสนุนจากประเทศจำเป็นต้องให้ได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต เด็ก วัยนี้ซึ่งรวมถึงเด็กในกรุงเทพมหานครด้วย ได้รับการพัฒนาทางด้านความรู้ ทักษะและเจตคติไปในทำนองเดียวกัน เนื้อหาความรู้ที่ได้รับความสำคัญทุกยุคทุกสมัยก็คือ เนื้อหาความรู้ด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์ เนื่องจากเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต นอกจากนั้นเด็กยังได้รับโอกาสที่จะเรียนรู้เนื้อหาทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา พลศึกษา จริยศึกษา ศิลปะศึกษาศนตรี และอาชีพ อีกด้วย เพียงแต่มีการเน้นหรือการปรับให้เป็นจุดเด่นในบางเรื่องตามความสนใจของคนในแต่ละยุคสมัย เช่น หลักสูตรฉบับปี พ.ศ. 2480 เน้นในเรื่องการปลูกฝังเรื่องการปลูกฝังประชาธิปไตย หลักสูตรปี 2491 มีการขยายขอบเขตความรู้เรื่องประเทศไทยให้กว้างขวางออกไปยังประเทศอื่น ๆ ด้วย ส่วนหลักสูตรปี 2498 พยายามเปิดโอกาสให้เด็กเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด สำหรับหลักสูตรปี 2508 เน้นในเรื่องการบูรณาการและการหลอมรวมเนื้อหาความรู้เพื่อการนำไปใช้ หลักสูตรปี พ.ศ. 2521 เน้นการปลูกฝังเจตคติและพัฒนาทักษะทางด้านอาชีพ และใน หลักสูตรพ.ศ. 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในปี 2533 เน้นทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จะนำเด็กไปสู่เป้าหมาย

จุดเน้นของแต่ละยุคสมัยนั้น ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ปัญหา หรือความต้องการของคนในสมัยนั้น ๆ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่าได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางตะวันตกมาก ประเทศไทยได้มีการติดต่อกับประเทศต่าง ๆ มากขึ้น และได้นำแนวคิดที่ได้รับมาปรับปรุงการจัดการศึกษาของไทย เพื่อให้มีความเป็นสากลมากขึ้น แสดงให้เห็นว่า วิธีการเรียนรู้ของเด็กไทยได้เริ่มขยายขอบเขตไปสู่วิธีการเรียนรู้ของสากลมากขึ้น คือ มีการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ตามหลักสากล โดยใช้การสอนที่มีแบบแผน คือ การสอนโดยครูเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหา มีการนำสื่อการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการสอน เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีและรวดเร็ว เด็กเรียนรู้จากครูโดยอาศัยแบบเรียนและหนังสือต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ และมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็ก ลักษณะการเรียนรู้แบบนี้เป็นแบบแผนที่เป็นมาในช่วง 50 ปีนี้ ความแตกต่างอยู่ที่ปริมาณ คุณภาพ และความหลากหลายของสิ่งที่ครูและเด็กใช้ในกระบวนการเรียนรู้ เช่น วิธีการถ่ายทอดเนื้อหา ในสมัยก่อนครูเพียงใช้การบอกเล่าให้เด็กจำ ต่อมาครูก็เริ่มมีการใช้สื่อการสอนชนิดง่าย ๆ เข้ามาช่วย เช่น ภาพ บัตรคำ ของจริงบางอย่าง สไลด์ ซึ่งต่อมาจนปัจจุบัน กลายเป็นสื่อที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น เช่น ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ สไลด์มัลติวิชั่น และคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซึ่งพัฒนามาจนเป็นแบบสื่อประสม (MULTI MEDIA) วิธีสอน

ในปัจจุบันก็มีวิธีที่หลากหลายมากขึ้น เด็กปัจจุบันได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานมีชีวิตชีวามากขึ้นจากการที่ครูใช้วิธีสอนหลายวิธี และมีสื่อการสอนนานาชนิดช่วยกระตุ้นความสนใจของเด็กในการเรียนรู้ และช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้นและเร็วขึ้น เด็กสมัยนี้ ได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาทักษะในการเรียนรู้เพื่อการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ ทำให้วิถีการเรียนรู้ของเด็กจะยิ่งขยายกว้างออกไปทุกขณะ การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ การใช้ระบบ internet และการใช้เครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้ง การใช้ระบบการเรียนรู้ผ่านดาวเทียมกำลังจะเปิดโลก แห่งการเรียนรู้ของเด็กไทย โดยเฉพาะเด็กในกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ใกล้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ขยายวงออกไปอย่างกว้างขวาง

ในปัจจุบัน เด็กกรุงเทพมหานคร ได้รับการเรียนรู้ที่มีแบบแผนดังได้กล่าวข้างต้น จากโรงเรียนในสังกัดและองค์กรต่าง ๆ ดังนี้

(1.) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 428 โรงเรียนล่าสุด คือโรงเรียนกาญจนาภิเษก ซึ่งทางสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตั้งใจจะทำให้เป็นโรงเรียนสาธิต กรุงเทพมหานคร โรงเรียนประถมศึกษา 428 โรงเรียนสามารถให้การศึกษาแก่เด็กวัยประถมศึกษาได้ 214,924 คน ในปี พ.ศ. 2538

(2.) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สป. กทม.) มีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 38 โรงเรียนให้การศึกษาแก่เด็กในกรุงเทพมหานครได้ 39,759*คน

* ข้อมูลทางสถิติที่ปรากฏ เป็นข้อมูลที่ได้จากสถิติการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด

(3.) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) หรือที่เรียกกันว่า - โรงเรียนราษฎร์ ปัจจุบันในปี พ.ศ. 2538 มีอยู่ 426 โรง กระจายให้บริการแก่เด็กกรุงเทพมหานคร จำนวน 237,736* คน

(4.) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่ โรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งในกรุงเทพฯ มีอยู่ 4 โรง ในปี พ.ศ. 2539 ให้บริการการศึกษาแก่เด็กกรุงเทพมหานครได้จำนวนประมาณ 6,000* คน

(5.) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสถาบันราชภัฏ ได้แก่ โรงเรียนสาธิตของสถาบันราชภัฏหรือวิทยาลัยครูเดิม ซึ่งในปี พ.ศ. 2538 ในกรุงเทพมหานครมีอยู่จำนวน 2 โรง ให้บริการแก่นักเรียนได้ประมาณ 3,000* คน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังกล่าวไว้ และนำเสนอเป็นตารางสถิติไว้ ผู้สนใจสามารถศึกษาได้ในตารางที่ 2

1.3 กลุ่มเด็กระดับมัธยมศึกษา (อายุ 12-18 ปี)

ประเทศใดที่ประชาชนได้รับการศึกษาสูง ประเทศนั้นมักจะเจริญก้าวหน้า เนื่องจากมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาตนเองและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป การส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับประเทศที่มีการพัฒนา ประเทศไทยได้มีการส่งเสริมการเรียนรู้และการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามาแต่อดีตจวบจนปี พ.ศ. 2490 ที่ประเทศไทยได้รับมติให้เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ จุดนี้นับเป็นการเริ่มต้นของการจัดการมัธยมศึกษาไทยในสมัยต่อมาจนถึงปัจจุบัน (พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์, 2539)

ในช่วง 50 ปี คือระหว่างปี พ.ศ. 2489-2539 ที่ผ่านมา เด็กไทยวัย 6-12 ปี ที่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียน ในระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ ได้เรียนรู้เนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ตามหลักสูตรที่รัฐได้กำหนดขึ้น ช่วงปี พ.ศ. 2489-2493 เด็กไทยเรียนรู้ตามหลักสูตรพุทธศักราช 2480 ซึ่งจัดเนื้อหาเป็นรายวิชา เน้นองค์สามคือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา ต่อมาจึงได้มีการประกาศใช้หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. 2491 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ซึ่งเพิ่มความสำคัญให้แก่แผนกอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งจัดแบ่งการศึกษา ระดับนี้เป็น 2 วิชา วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เด็กเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ จากการถ่ายทอดและการบรรยายของครูและการอ่านเป็นหลัก แต่ได้เริ่มมีการนำวิธีสอนแบบใหม่ ๆ เข้ามาใช้บ้างแล้ว เช่น การสอนแบบโครงการ (Project Method) และการสอนแบบ Play Way เป็นต้น ปรากฏว่าหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษามีผู้นิยมเรียนจำนวนมาก จึงได้มีการปรับเป็นหลักสูตรเตรียม

อุดมศึกษา พ.ศ. 2498 ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีวิชาเลือกมากขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น มีการลดการท่องจำล่อง และมีการปรับวิธีการประเมินผลให้ มีการประเมินเป็นระยะ ๆ หลักสูตรที่เด็กไทยได้เรียนรู้ในฉบับต่อไป คือหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้น พุทธศักราช 2503 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2503 ซึ่งเป็นหลักสูตร ที่มีการนำวิชาที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันมารวมเป็นหมวดวิชา เนื้อหาวิชามีลักษณะที่เหมาะสม สำหรับ การเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ต่อมาแนวคิดของการให้โอกาสผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด และความสนใจเริ่มได้รับความนิยม จึงเกิดหลักสูตรโรงเรียนมัธยมแบบประสมพุทธศักราช 2510 ขึ้น และต่อมาในปี พ.ศ. 2518 ได้มีการจัดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นระบบหน่วยกิต มีรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือก ให้เลือกเรียนตามความสนใจ ลักษณะการเรียนรู้อันนี้ของเด็กตั้งแต่ คั้นมา ยังคงเป็นการรับความรู้จากการบรรยายของครูมาโดยตลอด จนถึงช่วงปี 2518-2524 จึงได้ มีการนำความรู้จากหลักการสอนทางตะวันตกมาใช้ ได้แก่ การสอนโดยมีการตั้งวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรมการสอนจึงมีลักษณะที่มีเป้าหมายชัดเจนขึ้น และเป็นระบบมากขึ้น การปรับปรุง หลักสูตรครั้งใหญ่เกิดขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2521 โดยมีการแบ่งเนื้อหาวิชาเป็น 5 กลุ่มวิชา ประกอบด้วยวิชาบังคับและวิชาเลือก ให้เลือกเรียนตามความสนใจ มีการส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น และเปลี่ยนการเรียนระบบหน่วยกิตมาเป็นระบบหน่วยการเรียน ในช่วงนี้ วิธีการเรียนรู้ของเด็กเริ่ม เปลี่ยนไปแนวความคิดของการสอนจากทฤษฎีตะวันตก ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ อย่างมาก แนวการสอนเริ่มเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้เน้นกระบวนการคิด กระบวนการ กลุ่มและวิธีสืบสอบแสวงหาความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ในปี พ.ศ. 2533 ได้มีการปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง โดยปรับรายวิชาที่เรียนเป็น 3 หมวด คือ รายวิชาบังคับรายวิชา เลือก และกิจกรรม ซึ่งมี 3 ประเภท คือ กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ กิจกรรมแนะ แนวและกิจกรรมอิสระของผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอนให้เน้นทักษะกระบวนการให้มากขึ้น โดยเฉพาะ ทักษะกระบวนการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง หลักสูตรฉบับปรับปรุง 2533 นี้ใช้มา จนกระทั่งปัจจุบันนอกจากนั้น ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 7 รัฐมีนโยบาย กระจายและขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อปรับปรุงการผลิตและพัฒนาคนให้สอดคล้องกับ ความ ต้องการของตลาดและของประเทศ โดยการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปีเป็น 9 ปี และ 12 ปี ในที่สุด ปัจจุบันการขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มอีก 3 ปี ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น บาง พื้นที่อยู่ในการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) และบาง พื้นที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของกรมสามัญศึกษา

เด็กไทยวัย 12-18 ปี ที่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียนจนจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น มีเพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น เด็กอีกจำนวนหนึ่งจำเป็นต้องเปลี่ยนจากการศึกษาสายสามัญไปสู่สายวิชาชีพ ซึ่งอาจเนื่องมาจากเหตุผลทางเศรษฐกิจหรือสติปัญญาความสามารถส่วนตัว ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงได้พยายามจัดการอาชีวศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติ เพื่อช่วยพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบวิชาชีพ โดยในช่วงปี พ.ศ. 2489-2502 การอาชีวศึกษาในภาครัฐอยู่ในความดูแลของกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ส่วนอาชีวศึกษาภาคเอกชนอยู่ในความดูแลของกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในช่วง พ.ศ. 2503 - 2519 มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนขึ้นทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบด้านการศึกษาของเอกชน ในปี พ.ศ. 2515 ส่วนหน่วยงานที่ดูแลการอาชีวศึกษาในภาครัฐนั้น นอกจากกรมอาชีวศึกษาแล้วยังมีวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งทำหน้าที่มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ (บุญมี เฌรยอด, 2539)

เนื่องจากการจัดอาชีวศึกษาแต่เดิมอยู่ในความรับผิดชอบของภาครัฐบาลเพียงหน่วยงานเดียว ต่อมาเมื่อเริ่มมีภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทด้วย หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนจึงมีความแตกต่างกันไป ในช่วงปี พ.ศ. 2489-2502 มีการจัดหลักสูตรและการสอนเป็นรายวิชาเพิ่มขึ้นจำนวนมาก เช่น สาขาวิชาพาณิชยกรรม เกษตรกรรม คหกรรม ช่างอุตสาหกรรม ศิลปหัตถกรรม ฯลฯ ในช่วงปี 2503-2519 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีการเปิดสอน 3 ระดับ คือ มัธยมศึกษาตอนต้นสายอาชีพ มัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 และ 3 เพิ่มฝึกหัดครูอาชีวศึกษา ขึ้นอีกสายหนึ่ง ต่อจากนั้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2534) เพิ่มประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิคขึ้นอีกสายหนึ่งด้วย และยกเลิกหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นสายอาชีพ และปรับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ เป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2524 ต่อมา ในปีพ.ศ. 2530 กรมอาชีวศึกษาจึงจำแนกการศึกษาด้านวิชาชีพเป็น 2 ลักษณะ คือ การดำเนินการศึกษาอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป โดยจำแนกเป็น 2 ระดับ คือ การศึกษาวิชาชีพในระบบ มี 3 หลักสูตร คือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) อีกระบบหนึ่งได้แก่การศึกษาวิชาชีพนอกระบบ มี 3 หลักสูตรคือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพช่างฝีมือ หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น และรายวิชาชีพมัธยม นอกจากนั้น

ยังมีการดำเนินการฝึกอบรมและส่งเสริม วิชาชีพเกษตรกรรมแก่ประชาชนอีก 2 หลักสูตร หน่วยงานที่ดูแลจัดการศึกษาตามหลักสูตรต่าง ๆ มีหลายหน่วยงาน เช่น กรมอาชีวศึกษา เปิดสอนหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ส่วนวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ซึ่งปัจจุบันคือสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล นั้นนอกจากเปิดหลักสูตร ปวช.และปวส. แล้วยังเปิดระดับปริญญาด้วย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ ก็เปิดหลักสูตร ปวช.และปวส. เช่นเดียวกัน นอกจากนั้นก็ยังมีโรงเรียนประเภทอาชีวศึกษาอีกเป็นจำนวนมาก ที่อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รวมทั้งยังมีวิทยาลัยเอกชนอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของทบวงมหาวิทยาลัย (บุญมี เฌรยอค, 2539)

สรุปได้ว่า ปัจจุบัน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีหน้าที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ให้แก่เด็กและเยาวชนไทยวัย 12-18 ปี ในกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

ก. สายสามัญ

(1.) กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันทำหน้าที่การจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดทั่วประเทศ สำหรับในกรุงเทพมหานครปัจจุบันมีทั้งสิ้น 116 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 271,414* คน และในปี พ.ศ. 2539 นี้ กำลังดำเนินการโครงการการศึกษาสายสามัญด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียมด้วย

(2.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ทำหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา ในปี พ.ศ. 2538 ในกรุงเทพมหานคร มีโรงเรียนสายสามัญ 202 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 59,726* คน

(3.) สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญ ตามนโยบายเร่งรัดขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาลปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2533 กรุงเทพมหานครมีโรงเรียนขยายโอกาสระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 29 โรงเรียน รับนักเรียนระดับนี้ได้ 6,182* คน ซึ่งขณะนี้สำนักงานศึกษากำลังดำเนินการจัดทำโครงการเปิดสอนระดับมัธยมด้วยระบบดาวเทียม เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีประสบการณ์ด้านการสอนวิชาเฉพาะด้าน และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดให้ได้มาตรฐานเดียวกัน

(4.) มหาวิทยาลัย ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนสาธิต เพื่อการศึกษาวิจัยทดลองทางการศึกษา ปัจจุบันมีจำนวน 4 โรงเรียน รับนักเรียนไว้ประมาณ 6,000* คน

(5.) สถาบันราชภัฏ จัดการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนสาธิต เพื่อการศึกษาทดลอง วิจัย ลักษณะเดียวกับโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย ปัจจุบันในกรุงเทพมหานคร มีทั้งสิ้น 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสาธิต สถาบันราชภัฏรัตนโกสินทร์ สวนสุนันทา บ้านสมเด็จ และพระนคร สามารถรับนักเรียนได้ 1,929* คน ในปี พ.ศ. 2539

(6.) กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุ สามเณร นักบวช และบุคลากรทางศาสนา ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ในปี พ.ศ. 2539 มีจำนวน 12 โรงเรียน มีผู้เรียน 3,456 คนในแผนกสามัญศึกษา ส่วนในแผนกธรรม-บาลีมีจำนวน 80 โรงเรียน มีผู้เรียน 71,205* คน

* ข้อมูลทางสถิติที่ปรากฏ เป็นข้อมูลที่ได้มาจากสถิติการศึกษาของหน่วยงานนั้น ๆ

ข. สายอาชีพ

(1) กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นหลักสูตร 3 ปีต่อจากการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ได้แบ่งหลักสูตรนี้เป็น 2 ตอน คือ หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย (2 ปี) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (1 ปี) จำแนกการจัดเป็น 5 ประเภทวิชา 31 สาขาวิชาชีพ (รัตนฯ พุ่มไพศาล, 2539)

(2) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเดิม) เปิดสอน 3 หลักสูตร คือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นหลักสูตร 3 ปี ต่อจากการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มี 4 ประเภทวิชา คือ ช่างเทคนิคและอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม และคหกรรม มีสาขาวิชาชีพ จำนวน 26 สาขา ในปี พ.ศ. 2538 วิทยาเขต 2 แห่งในกรุงเทพมหานคร รับนักศึกษาระดับ ปวช. ไว้ทั้งสิ้น 964* คน

(3) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ของสถาบัน เปิดสอนหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มี 8 สาขาวิชา 10 แผนก 28 หมวดวิชา ในปี พ.ศ. 2539 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ รับนักศึกษาระดับ ปวช. ไว้ 761* คน

(4) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ทำหน้าที่ควบคุมติดตามการปฏิบัติงานของโรงเรียนประเภทอาชีวศึกษาที่ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2538 ในกรุงเทพมหานคร มีโรงเรียนอาชีวศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตร ปวช. และ ปวท. อยู่ 97 แห่ง มีนักเรียน 107,132* คน

1.4 กลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ระดับอุดมศึกษา (อายุ 18 ปีขึ้นไป)

คนกรุงเทพมหานคร ที่มีโอกาสรับการศึกษาในระบบโรงเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเข้าเรียนในสายวิชาชีพ จนได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพแล้ว ส่วนหนึ่งก็จะออกไปทำงานประกอบอาชีพตามโอกาส อีกส่วนหนึ่ง ก็จะพยายามเรียนรู้ต่อไปในระดับสูงขึ้น

ปัจจุบันหน่วยงานที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้แก่คนกรุงเทพมหานคร (และคนจากต่างจังหวัดที่เข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ) หลายหน่วยงาน ข้อมูลสถิติที่ให้ไว้ได้มาจากสถาบันนั้น ๆ และทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่

* เป็นข้อมูลที่ได้จากสถิติการศึกษาของหน่วยงานนั้น ๆ

(1) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเดิม) เปิดสอนหลักสูตรสายอาชีพ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เป็นหลักสูตร 2 ปี ต่อจากปวช. โดยจัดการศึกษา 5 ประเภท 81 สาขาวิชา นอกจากนั้น ยังเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรี เป็นหลักสูตร 4 ปีต่อจาก ปวช. หรือ 2 ปีต่อจาก ปวส. มี 8 คณะวิชา 48 สาขาวิชา ปัจจุบันในกรุงเทพมหานคร มีวิทยาเขตของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลอยู่ 4 แห่ง ในปี พ.ศ. 2538 รับ นักศึกษาระดับ ปวส. และระดับปริญญาตรีได้ ประมาณ 8,300* คน

(2) กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เป็นหลักสูตร 2 ปีต่อจากระดับ ปวช. จำนวนการจัดเป็น 5 ประเภทวิชา 48 สาขาวิชา ในปี พ.ศ. 2538 โรงเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครมีทั้งสิ้นประมาณ 70 โรงเรียน ผู้เรียนได้ถึง 45,653* คน

(3) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า มี 3 วิทยาเขต หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เป็นหลักสูตร 2 ปี ต่อจากระดับปวช. เปิดสอนทั้งสิ้น 10 สาขา ในปี พ.ศ. 2539 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ รับนักศึกษาระดับ ปวส. ระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท ได้รวมจำนวน 10,872* คน

(4) สถาบันราชภัฏรัตนโกสินทร์ ในกรุงเทพมหานคร มีสถาบันราชภัฏ ซึ่งเคยเป็นวิทยาลัยครูมาก่อน จำนวน 6 แห่ง รวมกลุ่มกันเป็นสถาบันราชภัฏรัตนโกสินทร์ สถาบันทั้ง 6 แห่ง ปัจจุบันให้การศึกษาระดับปริญญาตรี ในปี พ.ศ. 2539 สามารถรับนักศึกษาได้ถึง 24,507** คน

(5) มหาวิทยาลัยของรัฐ*** ก่อนปี พ.ศ. 2489 ประเทศไทยมีสถาบันอุดมศึกษาที่ให้การศึกษแก่เยาวชนไทยอยู่แล้วถึง 5 สถาบัน ซึ่งได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (จัดตั้งปี พ.ศ. 2459) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (จัดตั้ง ปี พ.ศ. 2477) มหาวิทยาลัยมหิดล (จัดตั้งปี พ.ศ. 2486) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (จัดตั้งปี พ.ศ. 2486) และมหาวิทยาลัยศิลปากร (จัดตั้งปี พ.ศ. 2486) ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ได้มีการขยายจำนวนมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นอีกถึง 22 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ มีจำนวน 11 แห่ง ดังนี้

(5.1) ประเภทมหาวิทยาลัย จำกัดรับ แยกเป็น

ก. ประเภท "มหาวิทยาลัย" มี 6 แห่งคือ

(1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(2) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

* เป็นข้อมูลที่ได้จากสถิติการศึกษาของหน่วยงานนั้น

** เป็นข้อมูลที่ได้จากกระทรวงศึกษาธิการ

*** เป็นข้อมูลที่ได้จากทบวงมหาวิทยาลัย

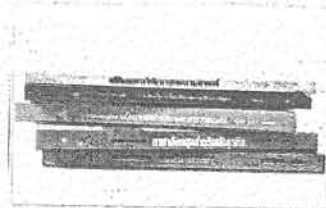
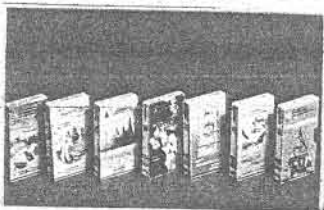
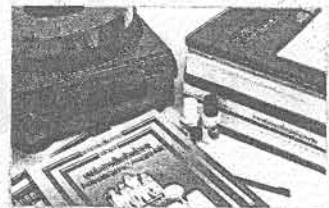
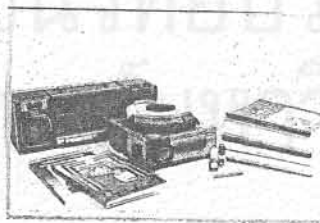
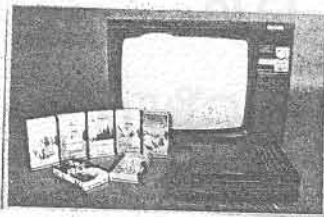
- (3) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- (4) มหาวิทยาลัยมหิดล
- (5) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- (6) มหาวิทยาลัยศิลปากร

ข. ประเภท “สถาบัน” มี 4 แห่ง คือ

- (1) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- (2) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี
- (3) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
- (4) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

(5.2) ประเภทมหาวิทยาลัย ไม่จำกัดรับ คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยประเภทมหาวิทยาลัยเปิด ไม่จำกัดจำนวนรับที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนนทบุรี บริเวณใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร อีก 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สำหรับมหาวิทยาลัยเปิดทั้ง 6 แห่ง มีการเปิดสอนทั้งระดับปริญญาตรี โท และเอก ในคณะวิชาและสาขาวิชาที่หลากหลาย ครอบคลุมทุกศาสตร์ สามารถรับนิสิต นักศึกษาเข้าเรียนได้ปีละจำนวนมาก สำหรับมหาวิทยาลัยรามคำแหง แม้จะเป็นระบบเปิด แต่ก็ยังจัดให้มีการเรียนการสอนในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการใช้สื่อการเรียนการสอนประกอบ ส่วนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชนั้น เป็นมหาวิทยาลัยเปิดที่ขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ประชาชนอย่างกว้างขวางและทั่วถึงทุกท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาด้วยระบบการเรียนการสอนทางไกล ซึ่งใช้สื่อประสมต่าง ๆ อันได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อวีดิทัศน์ และครูสอนเสริมรวมทั้งวิธีการอื่นที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียนตามปกติ นับเป็นมหาวิทยาลัยที่ใช้ระบบการสอนทางไกลเป็นแห่งแรกใน

ประเทศไทยและภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เปิดรับนักศึกษารุ่นแรก เมื่อปี พ.ศ. 2523 โดยเปิดหลักสูตรปริญญาตรี 3 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และวิทยาการจัดการ ต่อมาจึงได้เพิ่มการสอนในสาขาวิชาอื่น ๆ จนปัจจุบัน มีถึง 11 สาขาวิชา และมหาวิทยาลัยได้ผลิตบัณฑิตไปแล้วประมาณสองแสนคน และในปีการศึกษา 2536 มหาวิทยาลัยได้เปิดสอนหลักสูตรในระดับปริญญาโทเพิ่มขึ้นอีก นอกจากนั้นยังมีโครงการการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเลือกเรียนชุดวิชาจากสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรีได้ โดยไม่ขอรับปริญญาบัตรหรือประกาศนียบัตร แต่เมื่อสอบผ่านตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยก็จะได้รับสัมฤทธิ์บัตรเป็นการรับรองความรู้ในชุดวิชาหรือรายวิชานั้น ๆ ซึ่งในภายหลังหากผู้เรียนจะสมัครเรียนในหลักสูตรปริญญาตรี ผู้เรียนสามารถขอโอนชุดวิชา หรือหลักสูตรประกาศนียบัตรหรือรายวิชาที่สอบผ่านเข้าในหลักสูตรนั้นได้ นับเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้และให้การศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชน ในแต่ละปี มีผู้สนใจสมัครเข้าเรียนจำนวนมาก เช่นในปี พ.ศ. 2537 มหาวิทยาลัยรับนักศึกษาใหม่ทั้งสิ้น 99,142 คน ในสาขาวิชาต่าง ๆ 10 สาขาวิชา ในจำนวนนี้เป็นนักศึกษาที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 26,620 คน (กองแผนงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2538)

สำหรับสถาบันอุดมศึกษา 4 แห่งนั้น มีการเปิดสอนทั้งในระดับต่ำกว่าและสูงกว่าปริญญาตรี ได้แก่ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระดับอนุปริญญา ระดับปริญญาตรี ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตศึกษา และระดับปริญญาโท และปริญญาเอก สถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้สามารถให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนได้เป็นจำนวนมาก โดยสถิติในปี พ.ศ. 2538 สามารถให้บริการได้ถึง 367,976* คน

(6) มหาวิทยาลัยเอกชน ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ประชาชนคนไทยตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก การศึกษาทุกระดับเป็นที่นิยมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระดับอุดมศึกษา ดังจะเห็นได้ว่า มีสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเกิดขึ้นถึง 32 แห่ง (และเพิ่มอีกแห่งหนึ่งเมื่อเดือน มีนาคม 2539) ในจำนวนนี้ ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 12 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยสยาม มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น มหาวิทยาลัยเหล่านี้ เปิดสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เป็นการต้องการของตลาดทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งในแต่ละปีสามารถรองรับความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนได้จำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2538 มหาวิทยาลัยดังกล่าวสามารถให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนได้ประมาณ 113,000* คน

* ข้อมูลที่ปรากฏได้จากข้อมูลทางสถิติการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย

(7) วิทยาลัยเอกชน ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยเอกชนขึ้นจำนวนมาก และเนื่องจากได้มีการออกพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2522 ออกมา ทำให้วิทยาลัยเอกชนสามารถที่จะยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนได้ วิทยาลัยหลายแห่งจึงได้ยกระดับขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย ปัจจุบัน มีวิทยาลัยเอกชนที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ 11 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยคริสเตียน วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์ วิทยาลัยมิชชั่น วิทยาลัยทองสุข วิทยาลัยรัชต์ภาคย์ ซึ่งในแต่ละปีสามารถรองรับความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนได้ไม่น้อย สถิตินักศึกษาของวิทยาลัยเอกชน ในปี พ.ศ. 2538 มีจำนวนประมาณ 5,000* คน

1.5 สถิติจำนวนสถาบันและผู้รับบริการทางการศึกษาในระบบโรงเรียนทุกระดับ (ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา) จากสถาบันทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529-2538

สำหรับผู้สนใจที่ต้องการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนสถาบันทางการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสถิติของจำนวนประชากรที่เข้ารับการศึกษาในทุกระดับการศึกษาในกรุงเทพมหานคร สามารถศึกษาได้จากตารางแสดงสถิติที่จะนำเสนอต่อไป สถิติที่รวบรวมมาได้เป็นสถิติในช่วง 10 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 - 2538 ซึ่งได้มาจากสถาบันการศึกษานั้น ๆ หรือจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งสถาบันและหน่วยงานแต่ละแห่งมีการจัดเก็บข้อมูลได้ไม่เท่ากัน บางปีมีข้อมูลละเอียดมาก บางปีมีน้อยและบางปีไม่มีข้อมูล แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงหลัง ๆ หน่วยงานต่าง ๆ มีการจัดเก็บข้อมูลไว้เป็นระบบมากขึ้น ซึ่งคาดว่าต่อ ๆ ไปจะทำให้ประเทศไทยมีข้อมูลในทุก ๆ ด้านชัดเจนขึ้น

สถิติจำนวนสถาบันและผู้รับบริการทางการศึกษาในระบบโรงเรียนทุกระดับ การศึกษาในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี 2529-2538 จะนำเสนอในตารางต่อไปนี้

- ตารางที่ 1 สถิติจำนวนโรงเรียนและนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา
 ตารางที่ 2 สถิติจำนวนโรงเรียนและนักเรียนระดับประถมศึกษา
 ตารางที่ 3 สถิติจำนวนโรงเรียนและนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
 ตารางที่ 4 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา
 ของสถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
 และกระทรวงศึกษาธิการ

* ข้อมูลที่ปรากฏได้จากข้อมูลทางสถิติการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย

- ตารางที่ 5 สถิติจำนวนนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่า ปวส./
อนุปริญญา ของสถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวง
มหาวิทยาลัย
- ตารางที่ 6 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับ ปวส./
อนุปริญญา หรือเทียบเท่าของสถาบันการศึกษาของรัฐ
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
- ตารางที่ 7 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี
ของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
- ตารางที่ 8 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับ
ประกาศนียบัตรบัณฑิต สถาบันการศึกษาของรัฐ
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
- ตารางที่ 9 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท
ของสถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
- ตารางที่ 10 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอก
ของสถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
- ตารางที่ 11 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับต่าง ๆ
ประกอบด้วย ปวส. ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก
ของสถาบันการศึกษาของเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
- ตารางที่ 12 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับ ปวส./
อนุปริญญา ของสถาบันการศึกษาของเอกชน
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
- ตารางที่ 13 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี
ของสถาบันการศึกษาของเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
- ตารางที่ 14 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท
ของสถาบันการศึกษาของเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
- ตารางที่ 15 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอก
ของสถาบันการศึกษาของเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 สถิติจำนวนโรงเรียนและนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาในระบบโรงเรียน
จากหน่วยงานต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร ในช่วงปี พ.ศ. 2529-2538**

ชื่อหน่วยงาน/ สถาบันการศึกษา	2529		2530		2531		2532		2533		2534		2535		2536		2537		2538		
	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	
ในระบบโรงเรียน																					
1. สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ	427	6,058	427	8,676	427	9,294	427	10,576	427	13,490	427	15,183	427	17,122	427	19,700	427	22,800	428	26,981	
1. สำนักงานการประถม ศึกษากรุงเทพมหานคร	*	*	*	*	37	3,674	37	3,683	37	4,100	38	3,929	38	4,841	38	5,794	38	6,038	38	6,501	
2. กรมศาสนา	258	19,561	283	17,915	276	16,615	276	16,269	315	18,987	353	21,961	1,895	90,070	2,554	140,516	3,521	198,672	3,474	198,845	
3. สถาบันราชภัฏ	1	574	1	570	1	597	1	660	1	689	1	708	1	771	2	684	2	699	3	816	
4. สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน ทบวงมหาวิทยาลัย	741	85,683	937 ⁺	419,818	937 ⁺	422,297 ⁺	764	97,966	741	102,694	735	107,068	741	110,626	733	117,068	732	124,702	733	129,467 ⁺	
1. สาธิต มศว. ประสานมิตร	*	*	1	217	1	219	1	234	1	264	1	232	1	274	1	224	1	223	1	221	
2. สาธิตจุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย	1	81	1	66	1	79	1	78	1	74	1	77	1	71	1	71	1	81	1	72	
รวม	1,428	111,957	1,650	447,262	1,680	452,775	1,507	129,466	1,523	140,298	1,556	149,158	3,104	223,775	3,756	284,057	4,722	353,215	4,678	362,903	

* ไม่มีข้อมูล

+ เป็นยอดรวมระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา

** ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาจากหน่วยงานนั้น ๆ

ตารางที่ 2 สถิติจำนวนโรงเรียนและนักเรียนระดับประถมศึกษา ในระบบโรงเรียน
จากหน่วยงานต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร ในช่วงปี พ.ศ. 2529-2538 **

ชื่อหน่วยงาน/ สถาบันการศึกษา	2529		2530		2531		2532		2533		2534		2535		2536		2537		2538	
	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.
ในระบบโรงเรียน																				
1. สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ	427	227,263	427	233,568	427	234,420	427	234,260	427	232,590	427	228,496	427	225,582	427	221,882	427	219,602	428	214,924
1. สำนักงานการประถม ศึกษากรุงเทพมหานคร	*	*	*	*	37	48,301	37	46,666	37	48,274	38	47,948	38	48,928	38	46,926	38	44,921	38	40,598
2. สถาบันราชภัฏ	2	939	2	981	2	980	2	1,063	2	1,112	2	1,128	2	1,140	2	1,175	2	1,115	2	1,098
3. สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน ทบวงมหาวิทยาลัย	467	273,105	937 ⁺	419,818 ⁺	937 ⁺	422,297 ⁺	472	261,826	457	260,373	447	253,859	440	248,094	438	242,849	430	238,380	426	237,763
1. สาขิต มศว. ประสานมิตร	*	*	1	1,279	1	1,349	1	1,346	1	1,393	1	1,488	1	1,431	1	1,481	1	1,447	1	1,450
2. สาขิตจุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย	1	1,647	1	1,666	1	1,697	1	1,702	1	1,692	1	1,701	1	1,684	1	1,669	1	1,641	1	1,527
รวม	897	502,954	1,368	657,312	1,405	709,044	940	546,863	925	545,434	916	534,620	909	526,859	907	515,982	899	507,106	896	497,360

* ไม่มีข้อมูล

+ เป็นยอดรวมระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา

** ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาจากหน่วยงานนั้น ๆ

ตารางที่ 8 สถิติจำนวนโรงเรียนและนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในระบบโรงเรียน
จากหน่วยงานต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร ในช่วงปี พ.ศ. 2529-2538 **

ชื่อหน่วยงาน/ สถาบันการศึกษา	2529		2530		2531		2532		2533		2534		2535		2536		2537		2538		
	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	
ในระบบโรงเรียน																					
1. สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	339	16	1,853	22	3,790	29	6,182	
1. กรมสามัญศึกษา	103	246,613	104	247,110	104	246,889	105	248,566	106	252,289	106	259,293	111	268,525	111	274,775	114	275,722	115	272,840	
2. กรมศาสนา	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	8	2,305	8	2,435	11	2,669	
3. สถาบันราชภัฏ	3	1,796	3	1,756	3	1,743	3	1,777	3	1,703	3	1,712	3	1,712	3	1,805	3	1,809	3	1,852	
4. สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน ทบวงมหาวิทยาลัย	182	66,201	937 ⁺	419,818 ⁺	937 ⁺	422,297	182	64,676	181	68,361	177	67,006	177	64,838	178	63,289	166	61,690	162	59,726	
1. สาธิต มศว. ประสานมิตร	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1	1,587	1	1,545	1	1,528	
2. สาธิต ม.ปทุมวัน	1	1,332	1	1,317	1	1,426	1	1,503	1	1,643	1	1,692	1	1,705	1	1,703	1	1,673	1	1,699	
3. สาธิต ม.รามคำแหง	*	*	*	*	1	1,014	1	1,183	1	1,334	1	1,430	1	1,470	1	1,384	1	1,371	1	1,319	
2. สาธิตจุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย	1	1,142	1	1,186	1	1,262	1	1,324	1	1,325	1	1,331	1	1,359	1	1,392	1	1,409	1	1,430	
รวม	290	317,084	1,046	671,187	1,047	674,631	293	319,029	293	326,655	289	332,464	298	339,948	320	350,093	317	351,444	324	349,245	

* ไม่มีข้อมูล : ยังไม่ได้ดำเนินการ + เป็นยอดรวมระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

** ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาจากหน่วยงานนั้น ๆ

ตารางที่ 4 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่า ปวส./อนุปริญญา, ปวส./อนุปริญญา, ปริญญาตรี, สูงกว่าปริญญาตรี (ประกาศนียบัตรบัณฑิต), ปริญญาโท และปริญญาเอก ของสถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2538

สถาบันการศึกษาของรัฐ	จำนวนนิสิต/นักศึกษาในทุกๆระดับ										หมายเหตุ
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	
ก. สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย *											
1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	19,091	19,687	20,033	19,916	20,388	20,707	21,370	22,144	23,128	22,698	
2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	11,832	12,812	13,246	14,037	16,191	14,392	14,844	16,252	17,459	18,980	
3. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	11,082	11,474	11,864	13,009	14,082	15,201	16,367	17,344	18,876	20,905	
4. มหาวิทยาลัยมหิดล	8,622	9,003	9,667	9,771	9,709	10,274	11,173	11,881	13,634	14,758	
5. มหาวิทยาลัยรามคำแหง	397,516	374,700	388,173	343,371	384,589	292,731	286,446	310,098	289,908	240,953	
6. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ ประสานมิตร	22,442	21,280	19,941	19,442	16,754	12,899	12,128	12,200	14,656	13,002	
7. มหาวิทยาลัยศิลปากร	3,486	3,671	3,780	3,870	3,933	4,312	4,280	4,396	4,550	4,800	
8. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	4,195	4,119	4,445	5,110	5,807	6,404	7,016	7,706	8,663	9,573	
9. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี	2,148	2,197	2,347	2,496	3,047	3,051	3,368	3,704	3,875	4,429	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สถาบันการศึกษาของรัฐ	จำนวนนิสิต/นักศึกษาในทุกระดับ										หมายเหตุ
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	
10. สถาบันเทคโนโลยี พระนครเหนือ	4,520	4,704	5,154	6,053	7,169	7,843	8,243	8,884	9,800	10,853	
11. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์	1,481	1,364	1,555	1,789	2,649	3,592	5,216	6,601	7,462	7,025	
รวม	486,415	465,011	480,205	438,864	484,318	391,406	390,451	421,210	412,011	367,976	4,337,867

* เป็นข้อมูลจาก สถิติจากรายงานการศึกษา ของทบวงมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529-พ.ศ. 2538

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ชื่อหน่วยงาน/ สถาบันการศึกษา	2529		2530		2531		2532		2533		2534		2535		2536		2537		2538		
	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	ร.ร.	น.ร.	
ข. สังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ *																					
1. สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน																					
ระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพ	*	*	*	*	*	*	88	78,726	102	85,319	89	92,315	*	96,076	91	102,177	93	102,879	94	106,832	
ระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพเทคนิค	*	3,953	*	*	*	*	16	2,605	*	3,820	19	4,191	*	4,220	20	4,307	17	2,097	3	300	
ระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง	*	17,166	*	*	*	*	44	15,782	*	18,696	57	21,951	*	23,618	63	26,838	67	35,891	70	45,653	
2. สถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล																					
ระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพ	11	11,391	11	11,181	11	11,173	11	12,149	11	11,118	11	10,709	11	10,281	11	9,741	11	9,209	11	8,778	
ระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง	11	11,263	11	8,907	11	11,173	11	9,009	11	9,797	11	10,108	11	10,285	11	11,196	11	11,819	11	18,192	
ระดับปริญญาตรี	-	-	-	-	2	38	2	72	2	93	3	183	3	259	6	497	7	797	11	2,249	
รวม	22	43,773	22	20,088	24	22,384	24	118,343	126	101,843	1090	110,719	25	144,739	202	154,958	206	162,692	200	75,278	

* สถิติจากหน่วยงานและสถาบันการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ตารางที่ 5 สถิติจำนวนนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่า ปวส./อนุปริญญา ของสถาบันการศึกษาของรัฐ
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2538*

สถาบันการศึกษาของรัฐ	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับต่ำกว่า ปวส./อนุปริญญา										หมายเหตุ	
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538		
1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4. มหาวิทยาลัยมหิดล	49	226	190	256	259	294	549	793	795	579		
5. มหาวิทยาลัยรามคำแหง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ ประสานมิตร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7. มหาวิทยาลัยศิลปากร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
9. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10. สถาบันเทคโนโลยี พระนครเหนือ	1,043	1,051	1,064	1,082	1,125	1,077	988	903	998	1,053		
11. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
รวม	1,092	1,277	1,254	1,338	1,384	1,371	1,537	1,696	1,793	1,632	14,374	

* ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาจากทบวงมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับ ปวส./อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ของสถาบันการศึกษาของรัฐ
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2538*

สถาบันการศึกษาของรัฐ	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับ ปวส./อนุปริญญา										หมายเหตุ
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	
1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	113	109	106	-	89	100	100	114	99	-	
2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48	
3. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4. มหาวิทยาลัยมหิดล	458	403	380	573	579	399	443	302	407	399	
5. มหาวิทยาลัยรามคำแหง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ ประสานมิตร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7. มหาวิทยาลัยศิลปากร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	196	91	-	-	-	-	-	-	-	-	
9. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10. สถาบันเทคโนโลยี พระนครเหนือ	1,550	1,387	1,275	1,274	1,337	1,348	1,310	1,377	1,424	1,656	
11. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
รวม	2,317	1,990	1,761	1,847	2,005	1,847	1,853	1,793	1,930	2,103	19,446

* ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาจากทบวงมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ของสถาบันการศึกษาของรัฐ
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2538*

สถาบันการศึกษาของรัฐ	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาตรี										หมายเหตุ
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	
1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	14,249	14,308	14,925	14,901	15,013	15,327	15,623	16,061	16,527	16,181	
2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	9,595	10,030	10,609	11,313	12,970	11,436	11,851	12,793	13,781	15,083	
3. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	8,879	9,183	9,391	10,478	11,533	12,217	13,259	14,175	15,162	16,901	
4. มหาวิทยาลัยมหิดล	5,540	5,713	6,079	6,259	6,156	6,733	7,094	8,130	9,379	10,234	
5. มหาวิทยาลัยรามคำแหง	397,516	374,700	388,173	343,371	384,374	292,420	285,797	309,037	288,474	238,982	
6. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ ประสานมิตร	20,482	19,083	17,558	16,379	13,800	9,745	8,755	8,408	10,253	9,861	
7. มหาวิทยาลัยศิลปากร	2,951	3,174	3,305	3,368	3,485	3,926	3,882	3,960	4,082	4,281	
8. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	3,823	3,759	4,102	4,676	5,257	5,749	6,120	6,602	7,358	7,952	
9. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี	1,939	1,997	2,122	2,289	2,754	2,713	2,898	3,097	3,336	3,745	
10. สถาบันเทคโนโลยี พระนครเหนือ	1,730	2,042	2,482	3,253	4,128	4,685	5,137	5,699	6,515	7,261	
11. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์											
รวม	466,704	443,989	458,746	416,287	459,470	364,951	360,416	387,962	374,867	330,481	4,063,873

* ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาจากทบวงมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ของ

สถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2538*

สถาบันการศึกษาของรัฐ	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต										หมายเหตุ
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	
1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	181	178	176	206	240	217	205	172	198	185	
2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	194	332	327	323	410	285	225	296	356	387	
3. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	-	-	-	-	-	16	33	30	20	16	
4. มหาวิทยาลัยมหิดล	294	348	399	500	507	681	554	111	135	132	
5. มหาวิทยาลัยรามคำแหง	-	-	-	-	-	-	-	-	19	48	
6. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ ประสานมิตร	-	16	28	15	16	12	18	18	30	6	
7. มหาวิทยาลัยศิลปากร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
9. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี	22	18	23	26	18	10	35	54	45	74	
10. สถาบันเทคโนโลยี พระนครเหนือ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์	-	-	16	28	17	-	-	-	-	-	
รวม	691	892	969	1,098	1,208	1,221	1,070	681	803	848	9,481

* ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาจากทบวงมหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑ สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท ของสถาบันการศึกษาของรัฐ
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2539*

สถาบันการศึกษาของรัฐ	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาโท										หมายเหตุ
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	
1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	4,430	4,633	4,673	4,543	4,873	4,900	5,257	5,597	6,079	6,104	
2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	2,043	2,450	2,310	2,455	2,811	2,671	2,768	3,136	3,284	3,435	
3. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	2,163	2,236	2,416	2,474	2,486	2,893	2,990	3,064	3,621	3,911	
4. มหาวิทยาลัยมหิดล	1,683	1,845	1,913	2,031	2,033	2,024	2,327	2,341	2,672	3,141	
5. มหาวิทยาลัยรามคำแหง	-	-	-	-	215	311	649	1,061	1,415	1,921	
6. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ ประสานมิตร	1,894	2,106	2,262	2,946	2,841	3,006	3,212	3,632	4,213	3,001	
7. มหาวิทยาลัยศิลปากร	535	497	475	502	448	386	398	436	468	519	
8. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	167	261	329	419	527	639	877	1,086	1,285	1,597	
9. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี	187	182	202	231	273	321	425	543	482	597	
10. สถาบันเทคโนโลยี พระนครเหนือ	197	224	333	444	579	720	795	892	848	869	
11. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์	1438	1325	1471	1699	2546	3515	5138	6488	7333	6898	
รวม	14,737	15,759	16,384	17,744	19,632	21,386	24,836	28,276	31,700	31,993	222,447

* ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาจากทบวงมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอก ของสถาบันการศึกษาของรัฐ

สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2539*

สถาบันการศึกษาของรัฐ	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาเอก										หมายเหตุ
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	
1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	118	459	153	162	173	163	185	200	225	228	
2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	27	38	27	
3. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	40	55	57	57	63	75	85	75	73	77	
4. มหาวิทยาลัยมหิดล	598	468	706	152	175	143	206	204	246	273	
5. มหาวิทยาลัยรามคำแหง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ ประสานมิตร	66	75	93	102	97	136	143	142	160	134	
7. มหาวิทยาลัยศิลปากร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	9	8	14	15	23	16	19	18	20	24	
9. สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี	-	-	-	-	2	7	10	10	12	13	
10. สถาบันเทคโนโลยี พระนครเหนือ	-	-	-	-	-	13	13	13	15	14	
11. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์	43	39	68	62	86	77	78	113	129	129	
รวม	874	1,104	1,091	550	619	630	739	802	918	919	8,246

* ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาจากทบวงมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย ปวส., ปริญญาตรี, ปริญญาโท และปริญญาเอก
ของสถาบันการศึกษาของเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2538 **

สถาบันการศึกษาของเอกชน	จำนวนนิสิต/นักศึกษาทุกระดับ										หมายเหตุ
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	
1. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	10,440	11,603	12,569	14,803	17,438	19,629	20,606	21,140	21,435	20,306	
2. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	-	-	-	1,200	2,145	3,453	4,423	6,427	7,624	8,736	
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี มหานคร	-	-	-	-	408	1,332	2,952	2,075	2,571	3,955	
4. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	7,304	9,125	9,919	11,497	13,005	15,146	13,441	15,709	17,256	17,021	
5. มหาวิทยาลัยศรีปทุม	4,949	6,179	4,174	6,189	6,920	10,935	12,351	12,521	14,667	17,608	
6. มหาวิทยาลัยสยาม	4,515	5,555	6,133	7,821	10,149	10,481	11,547	12,634	10,272	9,700	
7. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	8,162	9,381	10,230	11,905	12,888	13,972	13,894	15,092	17,349	19,737	
8. มหาวิทยาลัยหัวเฉียว เฉลิมพระเกียรติ	188	197	197	200	197	197	206	228	*	*	ข้อมูลเฉพาะ วิทยาเขตยศเส
9. มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	2,792	2,581	2,597	2,658	3,097	3,682	3,923	4,995	4,770	5,614	
10. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	5,138	5,513	5,703	7,259	8,796	9,742	10,484	10,799	13,073	13,325	
11. มหาวิทยาลัยเกริก	2,575	2,633	2,303	1,713	1,390	2,279	2,635	2,781	2,627	3,772	
12. วิทยาลัยคริสเตียน	110	160	179	199	200	210	213	222	212	225	
13. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	-	-	-	123	773	779	1,810	3,176	4,939	3,564	

ตารางที่ 11 (ต่อ)

สถาบันการศึกษาของเอกชน	จำนวนนิสิต/นักศึกษาทุกระดับ										หมายเหตุ
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	
14. วิทยาลัยพยามาตเชนค์หุยส์	130	130	182	199	212	209	217	225	225	231	
15. วิทยาลัยมิชชัน	30	70	114	159	211	217	281	311	331	362	
16. วิทยาลัยรัชต์ภาคย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35	
17. วิทยาลัยทองสุข	-	-	-	-	-	-	-	-	-	132	
รวม	46,333	53,127	54,300	65,925	77,829	92,263	98,983	108,335	117,351	124,323	838,769

* หมายถึง ไม่มีข้อมูล

- หมายถึง ไม่ได้ดำเนินการ

**สถิติจากรายงานการศึกษา ของทบวงมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529-พ.ศ. 2538

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับ ปวส./อนุปริญญา ของ

สถาบันการศึกษาของเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2538 **

สถาบันการศึกษาของเอกชน	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับ ปวส./อนุปริญญา										หมายเหตุ	
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538		
1. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี มหานคร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5. มหาวิทยาลัยศรีปทุม	2,456	2,852	860	1,905	2,062	2,399	2,164	1,910	263	-		
6. มหาวิทยาลัยสยาม	2,312	2,502	2,715	3,031	4,081	3,236	2,823	2,733	-	-		
7. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8. มหาวิทยาลัยหัวเฉียว เฉลิมพระเกียรติ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ข้อมูลเฉพาะ วิทยาเขตยศเส
9. มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	2,160	1,883	1,955	1,831	1,777	1,936	1,979	2,090	*	2,107		
10. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11. มหาวิทยาลัยเกริก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12. วิทยาลัยคริสเตียน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
13. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สถาบันการศึกษาของเอกชน	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับ ปวส./อนุปริญญา										หมายเหตุ	
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538		
14. วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15. วิทยาลัยมิชชัน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
16. วิทยาลัยรัชต์ภาคย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
17. วิทยาลัยทองสุข	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
รวม	6,928	7,237	5,530	6,767	7,920	7,571	6,966	6,733	263	2,107	58,022	

* หมายถึง ไม่มีข้อมูล - หมายถึง ไม่ได้ดำเนินการ

** ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ของสถาบันการศึกษาของเอกชน
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2538 **

สถาบันการศึกษาของเอกชน	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาตรี										หมายเหตุ
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	
1. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	10,360	11,527	12,484	14,699	17,321	19,447	20,374	20,919	21,197	20,178	
2. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	-	-	-	1,200	2,145	3,453	4,423	6,367	7,564	8,643	
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี มหานคร	-	-	-	-	408	1,332	2,952	2,057	2,571	3,955	
4. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	7,182	8,928	9,644	11,165	12,490	14,212	12,770	14,878	17,256	16,101	
5. มหาวิทยาลัยศรีปทุม	2,493	3,327	3,314	4,197	4,762	8,367	10,002	10,404	14,113	16,752	
6. มหาวิทยาลัยสยาม	2,203	2,988	3,319	4,707	5,974	7,114	8,561	9,626	9,875	9,295	
7. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	8,139	9,318	10,099	11,693	12,585	13,608	13,500	14,673	16,864	19,007	
8. มหาวิทยาลัยหัวเฉียว เฉลิมพระเกียรติ	188	197	197	200	197	197	206	228	*	*	ข้อมูลเฉพาะ วิทยาเขตยศเส
9. มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	632	698	642	795	1,259	1,684	1,877	2,845	4,710	3,434	
10. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	5,075	5,403	5,500	7,022	8,459	9,312	9,979	10,077	12,232	12,278	
11. มหาวิทยาลัยเกริก	2,436	2,444	2,015	1,413	1,390	1,829	2,276	2,366	2,310	3,308	
12. วิทยาลัยคริสเตียน	110	160	179	199	200	210	213	222	212	225	
13. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	-	-	-	123	773	779	1,810	3,176	4,939	3,490	

ตารางที่ 13 (ต่อ)

สถาบันการศึกษาของเอกชน	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาตรี										หมายเหตุ
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	
14. วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์	130	130	182	199	212	209	217	225	225	231	
15. วิทยาลัยมิชชัน	30	70	114	159	211	217	281	311	331	362	
16. วิทยาลัยรัชต์ภาคย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35	
17. วิทยาลัยทองสุข	-	-	-	-	-	-	-	-	-	132	
รวม	38,981	45,190	47,689	57,771	68,386	81,970	89,441	98,374	114,399	117,426	759,627

* หมายถึง ไม่มีข้อมูล - หมายถึง ไม่ได้ดำเนินการ

** ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาก่อนมหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท ของสถาบันการศึกษาของเอกชน
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2538**

สถาบันการศึกษาของเอกชน	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาโท										หมายเหตุ
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	
1. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	77	76	85	104	117	182	232	221	238	120	
2. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	-	-	-	-	-	-	-	60	60	93	
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี มหานคร	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	
4. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	122	197	275	332	515	934	671	831	*	920	
5. มหาวิทยาลัยศรีปทุม	-	-	-	87	96	169	185	207	291	856	
6. มหาวิทยาลัยสยาม	-	65	99	83	94	131	163	275	397	405	
7. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	23	63	131	212	303	364	394	419	485	730	
8. มหาวิทยาลัยหัวเฉียว เฉลิมพระเกียรติ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ข้อมูลเฉพาะ วิทยาเขตยศเส
9. มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	-	-	-	32	61	62	67	60	60	73	
10. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	63	110	203	237	337	423	499	715	814	1,017	
11. มหาวิทยาลัยเกริก	139	189	288	300	*	450	359	415	317	464	
12. วิทยาลัยคริสเตียน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
13. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	74	

ตารางที่ 14 (ต่อ)

สถาบันการศึกษาของเอกชน	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาโท										หมายเหตุ	
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538		
14. วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15. วิทยาลัยมิชชัน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
16. วิทยาลัยรัชต์ภาคย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
17. วิทยาลัยทองสุข	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
รวม	424	700	1,081	1,387	1,523	2,715	2,570	3,221	2,662	4,752	21,035	

* หมายถึง ไม่มีข้อมูล

- หมายถึง ไม่ได้ดำเนินการ

** ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาระดับปริญญาโท

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 สถิติจำนวนนิสิต/นักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอก ของสถาบันการศึกษาของเอกชน
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2538 **

สถาบันการศึกษาของเอกชน	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาเอก										หมายเหตุ	
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538		
1. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	ข้อมูลเฉพาะ วิทยาเขตยศเส
2. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี มหานคร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5. มหาวิทยาลัยศรีปทุม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6. มหาวิทยาลัยสยาม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8. มหาวิทยาลัยหัวเฉียว เฉลิมพระเกียรติ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
9. มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	-	-	-	-	-	7	6	7	27	30	-	
11. มหาวิทยาลัยเกริก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12. วิทยาลัยคริสเตียน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
13. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

ตารางที่ 15 (ต่อ)

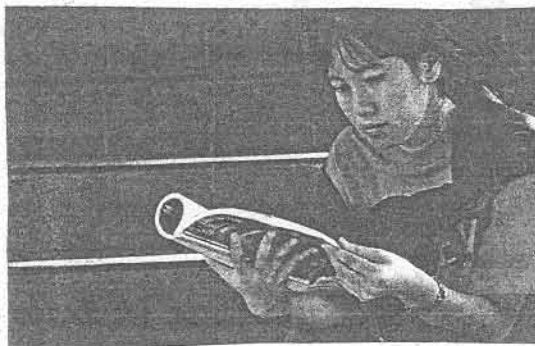
สถาบันการศึกษาของเอกชน	จำนวนนิสิต/นักศึกษา ระดับปริญญาเอก										หมายเหตุ	
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538		
14. วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15. วิทยาลัยมิชชัน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
16. วิทยาลัยราชภัฏ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
17. วิทยาลัยทองสุข	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
รวม	-	-	-	-	-	7	6	7	27	38	85	

** ข้อมูลที่ปรากฏเป็นข้อมูลสถิติการศึกษาจากทบวงมหาวิทยาลัย

วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร : การศึกษานอกระบบโรงเรียน

เนื่องจากการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนยังไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงได้รับความสำคัญจากทั้งภาครัฐและเอกชนเรื่อยมา ทั้งนี้เพราะการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นวิธีที่ประหยัดทั้งแรงงาน เวลา และงบประมาณ ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีลักษณะเป็นการศึกษาแบบธรรมชาติธรรมดาวิสัย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2483 ได้มีการจัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้น และต่อมาจึงมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ เช่น พระราชกำหนดส่งเสริมการรู้หนังสือ พ.ศ. 2486 โดยมุ่งให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้เป็นพลเมืองดีมีความรู้ในเรื่องการปกครองระบบประชาธิปไตย ระหว่างปี พ.ศ. 2489-2507 ได้มีการส่งเสริมการอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาประชาชน ห้องสมุดประชาชน และการศึกษาลึกสูตรมูลฐาน เพื่อให้โอกาสประชาชนได้มีสถานที่เรียน และได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ช่วงปี พ.ศ. 2508-2519 เป็นช่วงที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญในด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะเห็นแล้วว่า การจัดลำพังเพียงองค์กรเดียวจะไม่สามารถแก้ไขการไม่รู้หนังสือของประชาชนได้อย่างทั่วถึง ในปี พ.ศ. 2513 จึงมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ส่งเสริมการรู้หนังสือให้สัมพันธ์สอดคล้องกับวิชาชีพ และความเป็นอยู่ของประชาชน โดยมีการนำแนวคิดเรื่องการวางแผนครอบครัวเข้าไปไว้ในหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ โดยปรับหลักสูตรให้มีการเรียนรู้เรื่องสุขภาพอนามัย การป้องกันโรค สุขาภิบาล อนามัยแม่และเด็ก รวมทั้งการคุมกำเนิด ควบคู่ไปกับการเรียนรู้หนังสือ ทำให้เกิดคำว่า “เบ็ดเสร็จ” และเกิดเป็นโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จขึ้นในวงการศึกษาไทยและเป็นที่มาของปรัชญา “คิดเป็น” ซึ่ง

เป็นแนวคิดที่ได้มาจากพุทธศาสนา (บทสัมภาษณ์ โกวิท วรพิพัฒน์, 2533) ปรัชญา “คิดเป็น” ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า เป้าหมายของชีวิตมนุษย์ คือความสุข และความสุขจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์เองหลุดจากสิ่งแวดล้อมหนึ่งไปสู่อีกสิ่งแวดล้อมหนึ่ง การที่จะเลือกปรับอะไรและอย่างไร มนุษย์จะต้องคิดเป็น คือ คิดโดยอาศัยข้อมูลหลาย ๆ ด้าน คือ ข้อมูลทางวิชาการ ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ต่อมา แนวความคิดเรื่อง “คิดเป็น” ก็ได้ขยายออกไปสู่ปรัชญา “การศึกษาตลอดชีวิต” ซึ่งเชื่อว่าการศึกษานั้นเป็นกระบวนการที่ต้องใช้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จะหยุดศึกษาไม่ได้ ดังนั้นรัฐจึงควรให้บริการแก่ประชาชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ใน 3 ส่วน คือ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2533)

1. การเรียนตามสภาพพื้นฐานความสามารถ
2. เมื่อออกจากระบบโรงเรียนแล้ว ต้องมีระบบข่าวสารข้อมูลให้เพื่อผู้เรียนจะได้พัฒนาให้ทันต่อสภาพแวดล้อม
3. เมื่อได้ข่าวสารข้อมูลแล้ว ผู้เรียนอาจจะยังไม่สามารถปฏิบัติหรือนำไปใช้ใน ชีวิตได้ จึงต้องมีการฝึกเพิ่มเติมในระยะสั้น

ในเวลาต่อมา ได้มีความพยายามที่จะนำปรัชญาและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยในช่วงปีพ.ศ. 2520-2534 ได้มีการขยายหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม มีการส่งเสริมให้มีการค้นคว้า วิจัย เพิ่มพูน

ความรู้ โดยเน้นการนำผลไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการประสานสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเอกชน ในปี พ.ศ. 2522 กองการศึกษาผู้ใหญ่ขยายขอบข่ายงานและยกฐานะเป็นกรมการศึกษา นอกโรงเรียน และในปี พ.ศ. 2521 มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเปิดขึ้น ซึ่งได้แก่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นอกจากนี้ มีการจัดการฝึกอบรมด้านอาชีพเพื่อแก้ไขการขาดแคลนแรงงานฝีมือทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค และเป็นที่น่ายินดีที่ ในปี พ.ศ. 2530 โครงการรณรงค์เพื่อความรู้หนังสือแห่งชาติได้รับรางวัลจาก ยูเนสโก (UNESCO) เนื่องจากโครงการประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย เพราะความร่วมมือของคนไทยทั้งประเทศในการจัดการไม่รู้หนังสือนับว่าเป็นเกียรติอันสูงยิ่งสำหรับประเทศไทย

ในช่วงปี พ.ศ. 2535-2539 รัฐมีนโยบายที่จะยกระดับการศึกษาพื้นฐานให้สูงขึ้นจาก 6 ปี เป็น 9 ปี และ 12 ปี นอกจากนี้ ยังมีนโยบายสำคัญ อีก 3 ประการ คือ (อุม่า สุคนธมาน และ กณะ, 2539)

1. การขยายบริการการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ สำหรับกลุ่มคือยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มผู้ยากไร้ในชุมชนแออัด กลุ่มชนต่างวัฒนธรรม สตรี ผู้สูงอายุ
2. การส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ และยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. การใช้สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการกระจายองค์ความรู้ไปสู่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ได้กำหนดให้มีการถ่ายโอนหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้การศึกษาเชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบโรงเรียนและเปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนอาชีพเป็นหน่วยการเรียนรู้ นอกจากนั้นยังมีการจัดฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น และการจัดตั้งกองทุนเพื่อมาใช้ในการดำเนินการจัดการฝึกอบรม วิจัย พัฒนา และผลิตกำลังคน ในยุคนี้รัฐบาลตระหนักดีว่า การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในด้านวิชาการและวิชาชีพนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รัฐเห็นความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต ในปี พ.ศ. 2537 จึงได้มีความพยายามที่จะเปลี่ยนชื่อกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นกรมส่งเสริมการศึกษาดูตลอดชีวิต แต่เนื่องจากมีการยุบสภาเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2538 พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษาดูตลอดชีวิต จึงยังไม่ทันได้รับการพิจารณา ขณะนี้จึงอยู่ระหว่างการเสนอพระราชบัญญัติใหม่

ปัจจุบัน การส่งเสริมให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารและวิทยาการใหม่ ๆ ยังคงดำเนินงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ มีการส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ อาทิเช่น วิทยุการศึกษา โทรทัศน์การศึกษา การจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้ดาวเทียม การฝึกอาชีพระยะสั้น การจัดกลุ่มสนใจ เป็นต้น

1. เด็กวัย 0-6 ปี

นับแต่อดีตมา เด็กวัย 0-6 ปี เป็นเด็กที่พ่อแม่ให้การดูแลอย่างใกล้ชิด ให้ความรัก ความอบอุ่นและเล่นด้วย เนื่องจากเด็กอยู่ในวัยที่กำลังน่ารัก ช่างพูด ช่างเจรจา ยังช่วยตนเองไม่ได้ ต้องพึ่งอาศัยผู้ใหญ่ให้การดูแล โดยเฉพาะวัย 3-6 ปี

จากงานวิจัยที่ได้ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารต่าง ๆ จำนวนมาก ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยจำนวนประมาณ 400 เรื่อง (ทิสนา แคมมณี และคณะ, 2536) สรุปได้ว่า เด็กปฐมวัย (0-6 ปี) ของไทยส่วนใหญ่เติบโตมาใน ครอบครัวแบบขยาย โดยมีพ่อแม่เป็นผู้เลี้ยงดูหลัก และมีปู่ ย่า ตา ยาย และพี่ช่วยในการอบรมเลี้ยงดู เด็กได้ค้ำนมแม่ ได้รับการเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดและทะนุถนอม ผู้ใหญ่ใช้บทเพลงเท่กล่อมเด็ก เวลานอน ทำนองเพลงมีความไพเราะ เนื้อเพลงเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ค่านิยม คุณธรรม บางเพลงเป็นนิทานสอนให้เด็กมีความเมตตา กรุณา อบรมให้เชื่อฟังพ่อแม่ ผู้ใหญ่ อบรม เด็กด้วยคำพูดและให้เด็กท่องจำด้วยคำเหล่านั้น เด็กหญิงได้รับการฝึกอบรมเรื่องกิริยามารยาทและ คุณสมบัติของกุลสตรี ส่วนเด็กชายได้รับการสั่งสอนอบรมให้มีความกล้าหาญ ขยันหมั่นเพียร เด็ก เรียนรู้จากการสังเกตการกระทำของผู้ใหญ่และทำตามแบบอย่าง และประพฤติตามความคาดหวัง ของผู้ใหญ่ ซึ่งมุ่งหวังให้เด็กอ่านออกเขียนได้ มีการสำรวมกาย วาจา ใจ มีความกตัญญู กล้าหาญ และให้เป็นผู้มีวิชาความรู้ เพื่อเติบโตจะได้เป็นเจ้าคนนายคน นอกจากนี้ วิถีชีวิตของเด็กจะได้รับ อิสระในการเล่นมาก เด็กมักจะมีเพื่อนเล่นเสมอรวมทั้งได้เล่นกับสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ เช่น สุนัข แมว วัว ควาย นก ปลา เป็นต้น เด็กนำวัฒนธรรมชาติมาเล่นและประดิษฐ์ให้เป็นของเล่นและมีการเล่น เป็นกลุ่ม ซึ่งช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้การปรับตัวทางสังคม สรุปได้ว่า เด็กปฐมวัยในอดีตของไทย มีการเรียนรู้ที่เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีแบบแผนหรือระบบที่เป็นทางการ เด็กเกิดการเรียนรู้จาก การได้สัมผัสและสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว จากการสังเกตแบบอย่างและการได้รับการ อบรมสั่งสอนทางวาจาจากผู้ใหญ่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในปัจจุบัน เด็กปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างไปจากเดิม เนื่องจากความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ พ่อแม่จำเป็นต้องทำงานทั้งคู่เพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว พ่อแม่จึงไม่มีเวลาที่จะดูแลอบรมลูกเช่นดังแต่ก่อน กอรปกับครอบครัวในกรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ภาระการเลี้ยงดูลูกจึงเป็นปัญหามากขึ้นตามลำดับ ในครอบครัวที่มีญาติผู้ใหญ่และพี่น้องอยู่ด้วยกันพ่อแม่จะฝากให้ญาติผู้ใหญ่ดูแล พวกไม่มีพ่อแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและปานกลาง ก็จำเป็นต้องให้ลูกจ้างช่วยดูแล หรือนำเด็กไปฝากเลี้ยงที่สถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งมีคุณภาพหลากหลาย สำหรับครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ แม่อาจจำเป็นต้องนำลูกออกไปทำงานด้วย หรือไม่ก็ฝากคนเลี้ยงในอัตราที่ถูกลง ซึ่งผู้รับฝากก็คือคนในละแวกบ้านนั่นเอง จากสภาพการณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การเติบโตและการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ในกรุงเทพฯ เริ่มมีลักษณะเปลี่ยนไป จากการได้อยู่ใกล้ชิดครอบครัวได้เรียนรู้ เลียนแบบบุคคลในครอบครัว กลายเป็นการเติบโตอยู่กับญาติผู้ใหญ่บ้าง คนเลี้ยงเด็กบ้าง เด็กเล็ก ๆ ที่ยังอยู่ในวัยทารก ได้ค้ำนมแม่น้อยลง เนื่องจากแม่ต้องไปทำงาน ไม่สะดวกที่จะให้นมลูก สภาพดังกล่าว มีผลกระทบต่อวิธีการเรียนรู้ของเด็ก เด็กอยู่ใกล้ชิดและเกิดการเลียนแบบกับคนเลี้ยง ซึ่งอาจเป็นแบบอย่างที่ไม่เหมาะสม เด็กขาดการอบรมสั่งสอนต่าง ๆ จากพ่อแม่ ซึ่งเด็กเคยได้รับในอดีต เช่น เรื่องกิริยามารยาท ความประพฤติ รวมทั้งคุณธรรมและจริยธรรมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่-ลูก ลดน้อยลง กิจกรรมทางสังคมและทางศาสนาที่พ่อแม่เคยพาไปร่วมงานลดน้อยลง โอกาสที่จะเกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติจากพ่อแม่ญาติพี่น้องจึงมีน้อยลง ในขณะที่เดียวกัน เมื่อผู้ใหญ่อยู่กับภาระต่าง ๆ มาก เด็กมักจะถูกทอดทิ้งให้อยู่กับพี่เลี้ยงหรือทีวี วิธีการเรียนรู้ของเด็กได้เปลี่ยนไปรับอิทธิพลจากสื่อมวลชนเพิ่มขึ้นอย่างมาก เด็กมักจะจดจำและเลียนแบบสิ่งที่ได้ยินได้ฟังจากรายการทีวี ซึ่งก็มีทั้งที่มีคุณค่าต่อเด็ก และที่เป็นอันตรายต่อเด็ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปได้ว่า โดยปกติแล้ว เด็กวัย 0-3 ปี เนื่องจากยังเป็นเด็กเล็ก จึงมักอยู่ในความดูแลของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ คนเลี้ยง หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก เมื่อเด็กอยู่ในวัยสูงขึ้น ซึ่งปกติจะอยู่ในราว 3-6 ขวบ ในครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือปานกลางมักจะส่งลูกเข้าโรงเรียนอนุบาล หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แต่ปัจจุบัน พ่อแม่เริ่มส่งลูกเข้าโรงเรียนเร็วขึ้น เนื่องจากขาดผู้เลี้ยงดูที่บ้าน

แม้ว่าจะมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมากที่ต่างก็ได้พยายามส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตอย่างเหมาะสม และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการที่ทวีขึ้นเป็นลำดับ ยังมีประชากรเด็กวัย 0-6 ปีในกรุงเทพมหานครอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษานี้ เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยบ้าง เป็นเด็กที่จำเป็นต้องย้ายถิ่นบ่อย ๆ เช่น เด็กในแหล่งก่อสร้าง และเด็กพิการ เป็นต้น เด็กเหล่านี้มักอยู่ใน

ความดูแลของพ่อแม่ ซึ่งอาจไม่มีเวลาและความรู้ที่จะดูแลส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กมากนัก เด็กจึงมักเรียนรู้ไปตามธรรมชาติจากการสังเกตบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง จากการเล่นกับเพื่อน และจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุและหนังสือ อย่างไรก็ตาม องค์กรของรัฐและเอกชนก็ได้พยายามให้ความช่วยเหลือสนับสนุนให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการศึกษาเอง เช่น สำนักพัฒนาชุมชนพยายามผลักดันให้ชุมชนแออัด จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้น และสนับสนุนให้คนในชุมชนเป็นผู้จัดการศึกษาเอง โดยการจ้างครูในชุมชนมาเป็นครู การจ้างคนในชุมชนมาดูแลทำอาหารให้

เด็ก โดยสำนักพัฒนาชุมชนช่วยเรื่องส่งวิทยากรมาให้ความรู้ทางวิชาการและช่วยเหลือเรื่องค่าอาหารเด็กและค่าวัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร สนับสนุนการจัดศูนย์เลี้ยงดูเด็กกลางวันและบ้านเลี้ยงเด็ก สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร ดูแลงานการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในรูปแบบพิเศษ เช่น ศูนย์เด็กก่อสร้าง และอาสาสมัครสอนเด็กเร่ร่อน นอกจากนี้ องค์กรต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ ทั้งของรัฐและเอกชน ต่างก็พยายามให้ความช่วยเหลือเด็กในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งกองนโยบายและแผนงานเยาวชน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2537) ได้สำรวจและรวบรวมไว้ ซึ่งปรากฏว่ามีหน่วยงานภาครัฐในส่วนกลางถึง 148 หน่วยงาน และมีหน่วยงานภาคเอกชนอีก 69 หน่วยงานให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ ถึง 26 รูปแบบ (ดูรายละเอียดในตารางที่ 19)

2. เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา

กลุ่มเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อย บุคคลเหล่านี้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ บุคคลกลุ่มนี้ประกอบด้วย

ก. กลุ่มเด็กและเยาวชนวัย 6-18 ปี

(1) เด็กพิการ ซึ่งประกอบด้วย เด็กพิการทางร่างกาย เช่น ดาบอด หูหนวก ขาแขนพิการ ฯ และเด็กพิการทางสติปัญญา เช่น เด็กปัญญาอ่อน เด็กดาวน์ซินโดรม และเด็กที่พิการทางจิตใจ

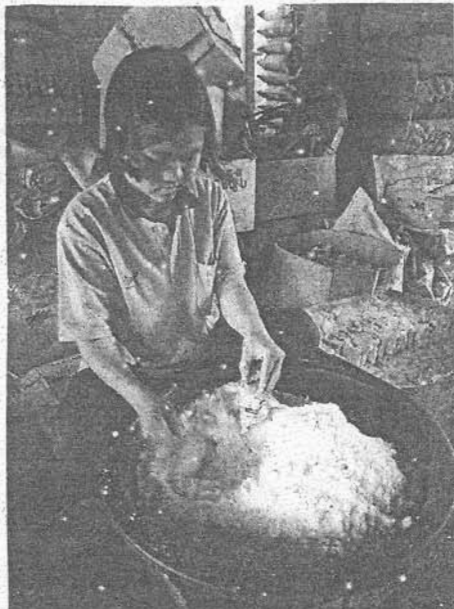
(2) เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้ง ได้แก่เด็กที่หนีออกจากบ้าน หรือขาดบิดามารดาหรือญาติพี่น้องเป็นที่พึ่ง ไม่มีที่อาศัยเป็นหลักแหล่ง จึงเร่ร่อนหากินไปเรื่อย ๆ เด็กเหล่านี้จึงไม่มีโอกาสเข้าโรงเรียน

(3) เด็กก่อสร้าง ได้แก่เด็กที่ติดตามพ่อแม่ซึ่งเป็นกรรมกรก่อสร้าง ไปรับจ้างก่อสร้างในที่ต่าง ๆ การที่ต้องเปลี่ยนที่อยู่ไปเรื่อย ๆ ทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษาศึกษาในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

(4) เด็กถูกใช้แรงงาน หมายถึง เด็กที่ต้องทำงานตามโรงงาน ร้านค้า บริษัทตามบ้านหรือเร่ขายของเพื่อหารายได้ช่วยครอบครัว ซึ่งมีทั้งที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ และนายจ้าง ซึ่งในหลายกรณี เด็กอาจถูกบังคับให้ใช้แรงงานเกินกำลังของเด็ก

(5) เด็กถูกทารุณหรือได้รับการกดขี่ทางเพศ ได้แก่ เด็กถูกหลอกลวง บังคับให้ทำงานหรือเป็นโสเภณี เป็นต้น

(6) เด็กในสถานกักกัน หรือสถานเลี้ยงดูฟื้นฟูต่าง ๆ เช่น เด็กที่ต้องโทษกักขัง หรือได้รับการภาคทัณฑ์ เป็นต้น

ข. กลุ่มผู้ใหญ่ ทั้งที่ยังไม่มีงานทำและที่ประกอบอาชีพแล้ว โดยที่ยังขาดโอกาสทางการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง

แม้ว่าพระราชบัญญัติประถมศึกษา จะได้กำหนดให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาภาคบังคับระดับ ป.1-ป.6 แล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังมีเด็กอีกเป็นจำนวนมาก ที่ยังขาดโอกาสดังกล่าวอยู่ เนื่องจากอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษได้ เนื่องจากประชากรมากกว่า 20 % ของกรุงเทพมหานครอยู่ในสภาพที่เรียกว่า กลุ่มคนจนในเมือง (The Urban Poor) ส่วนใหญ่เป็นคนประเภทแรงงานรับจ้าง มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับที่ต่ำกว่าระดับมาตรฐาน จึงไม่สามารถส่งลูกเข้าเรียนได้

หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ตระหนักถึงปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษาของประชาชนกลุ่มนี้ จึงได้พยายามให้การศึกษานอกระบบโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ เช่น

ก. สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

- (1) โรงเรียนฝึกอาชีพพระยะสัน และศูนย์ฝึกอาชีพแก่กลุ่มสนใจ สำนักงานการศึกษา กทม.และสำนักพัฒนาชุมชนให้การสนับสนุนและดูแลงานเพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่เด็ก
- (2) ห้องสมุดประชาชน กรุงเทพมหานคร จัดตั้งห้องสมุดในเขตที่มีประชาชนอยู่หนาแน่น หรือในย่านที่ประชาชนคุ้นเคย ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนในวัด หรือศูนย์เยาวชน
- (3) ศูนย์เยาวชน กรุงเทพมหานคร จัดตั้งอยู่ในย่านที่ประชาชนคุ้นเคย ได้แก่ วัด สวนสาธารณะ หรือในชุมชนแออัด โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำคอยให้บริการแก่เยาวชนที่มาใช้บริการ
- (4) ศูนย์เด็กก่อสร้าง สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร เป็นผู้ดำเนินการช่วยเหลือ จัดการศึกษาให้เด็กก่อสร้างในแหล่งก่อสร้างที่ต้องการจัดตั้งศูนย์เด็กก่อสร้าง โดยค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาบริษัทก่อสร้างจะช่วยออกเป็นบางส่วน (เช่น ค่าอาหารเด็ก) สำนักสวัสดิการสังคมจะเป็นผู้ให้เงินเดือนครูและวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน
- (5) อาสาสมัครสอนเด็กเร่ร่อน สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร พยายามให้ความช่วยเหลือแก่เด็กกลุ่มนี้ โดยการจ้างครูมาจัดการศึกษาให้เด็กในสภาพที่เด็กเร่ร่อนอยู่ คือเป็นครูเดินสอนเด็กที่เร่ร่อนอยู่ในแหล่งต่าง ๆ

จากการสัมภาษณ์นาง บุญนำ ทานสัมฤทธิ์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้ข้อมูลว่า กรุงเทพมหานคร ได้กำหนดกรอบในการปฏิบัติงานแก่นักเรียนต่าง ๆ รวม 5 สาขา โดยมีกำหนดโครงการในด้านการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 2 โครงการ ในแผนสาขาทรัพยากรมนุษย์และสังคม คือ โครงการจัดตั้งโรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร และโครงการเพิ่มวิชาช่าง และขยายวิชาช่างในโรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์นางอุไรวรรณ ชรรณกรบัญญัติ รองผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา กทม. ได้ทราบว่า เด็กนักเรียนในกทม. เรียนรู้เรื่องราวของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม จากกิจกรรมที่แต่ละโรงเรียนจัด เนื่องจากโรงเรียนกรุงเทพมหานครจะแข่งขันกันทำกิจกรรมในลักษณะนี้มากที่สุด

ข. กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

จัดการศึกษาผู้ใหญ่ในระดับประถมศึกษา โดยใช้วิธีการให้ผู้เรียนศึกษาที่สถานศึกษา หรือศึกษาที่บ้าน โดยผู้เรียนอาจใช้เวลาที่ว่างจากการทำงานศึกษาตามหลักสูตร ซึ่งยึดแนวทางของการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้แก่หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2529 โดยผู้เรียนจะต้องเรียนจนครบรายวิชาตามที่กำหนดในหลักสูตร ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกวิธีเรียนได้จากวิธีเรียน 3 วิธี คือ วิธีเรียนแบบชั้นเรียน วิธีเรียนด้วยตนเอง และวิธีเรียนทางไกล นอกจากนี้ ยังมีการเปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนอาชีพเป็นหน่วยการเรียนและมีการถ่ายโอนหน่วยการเรียนได้ ทำให้การศึกษาระหว่างนอกระบบและในระบบเลื่อนไหลสูกันและกันได้ รวมทั้งได้มีการจัดรายการให้ความรู้โดยผ่านสื่อมวลชนอย่างแพร่หลาย มีการจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้ดาวเทียม และส่งเสริมกลุ่มสนใจและการฝึกอชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาว (ดูรายละเอียดในตารางที่ 16-17) นอกจากนี้ กรมการศึกษานอกโรงเรียนยังจัดหาและจัดทำสื่อและวัสดุสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ออกให้บริการแก่ประชาชนอีกเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น ภาพยนตร์ วิทยุ การจัดนิทรรศการ การสาธิต การจัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ เสียงตามสาย การแสดงละครหุ่น จัดทำใบปลิว/แผ่นพับจุดสาร/เอกสาร และหีบหนังสือเคลื่อนที่ เป็นต้น (ดูรายละเอียดในตารางที่ 18)

ค. องค์กรเอกชน

องค์กรเอกชน นับว่าเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการช่วยเหลือและการให้การศึกษแก่ผู้ที่ขาดโอกาสทั้งเด็กและผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่ผู้ที่ประสบปัญหาชีวิต อาทิเช่น เด็กกำพร้า เด็กพิการ ผู้ติดยาเสพติด ผู้ป่วย หญิงโสเภณี เด็กเร่ร่อน เป็นต้น องค์กรเอกชน ซึ่งมักบริหารงานในรูปของมูลนิธิ สมาคม และศูนย์ต่าง ๆ ซึ่งในกรุงเทพมหานครมีจำนวนรวม 69 หน่วยงาน ให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ถึง 26 รูปแบบ (ดูรายละเอียดในตารางที่ 19)

8. สถิติจำนวนห้อง/กลุ่ม/ครั้ง และจำนวนผู้รับบริการการศึกษาจากระบบโรงเรียน
ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และองค์กรเอกชน

สำหรับผู้สนใจ ต้องการทราบข้อมูลสถิติการให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน
สามารถศึกษาได้จากตารางที่ 16-19 ซึ่งรวบรวมมาจากเอกสารของกรมการศึกษานอกโรงเรียนดังนี้

ตารางที่ 16 สถิติจำนวนห้อง/กลุ่ม และจำนวนผู้รับบริการการศึกษาในด้านการ
ศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่อง จากกรมการศึกษานอก
โรงเรียน

ตารางที่ 17 สถิติจำนวนห้อง/กลุ่ม และจำนวนผู้รับบริการการศึกษาในด้านการศึกษา
เพื่อเพิ่มพูนทักษะอาชีพ จากกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ตารางที่ 18 สถิติจำนวนครั้งและจำนวนผู้รับบริการการศึกษาในด้านการศึกษาด้าน
ข่าวสารข้อมูล จากกรมการศึกษานอกโรงเรียน

สำหรับตารางที่ 19 “รายชื่อหน่วยงาน/องค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชน ภาครัฐและ
เอกชนและประเภทของกิจกรรมที่ดำเนินการ” นั้น ขอให้ศึกษาได้ใน
ภาคผนวก ก.

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 สถิติจำนวนห้อง/กลุ่ม และจำนวนผู้รับบริการการศึกษาในด้านการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานและ

การศึกษาต่อเนื่อง ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดให้กับประชากรในกรุงเทพมหานครในช่วงปี พ.ศ. 2529-2538 **

ระดับการศึกษา	พ.ศ.2529		พ.ศ.2530		พ.ศ.2531		พ.ศ.2532		พ.ศ.2533		พ.ศ.2534		พ.ศ.2535		พ.ศ.2536		พ.ศ.2537		พ.ศ.2538		
	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	
ด้านการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่อง							(ห้อง)														
1. การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ด เสร็จขั้นพื้นฐาน	-	-	-	-	-	-	3	101	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ประเภทชั้นเรียน			(ห้อง)		(ห้อง)		(ห้อง)		(ห้อง)		(ห้อง)		(ห้อง)		(ห้อง)		(ห้อง)		(ห้อง)		(ห้อง)
1. ระดับประถมศึกษา	*	13,516	554	11,291	279	5,461	387	6,958	391	7,833	297	6,761	256	5,832	123	5,569	245	5,394	501	5,340	
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	*	28,150	833	25,170	573	15,598	412	9,876	984	29,938	1,035	32,614	1,009	34,196	492	34,953	984	34,252	2,934	33,001	
3. ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย	*	8,472	235	7,960	205	4,362	226	5,919	216	7,674	198	7,630	184	7,656	79	7,419	179	8,699	1,023	9,825	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ระดับการศึกษา	พ.ศ.2529		พ.ศ.2530		พ.ศ.2531		พ.ศ.2532		พ.ศ.2533		พ.ศ.2534		พ.ศ.2535		พ.ศ.2536		พ.ศ.2537		พ.ศ.2538	
	ห้อง	น.ศ.	ห้อง	น.ศ.	ห้อง	น.ศ.	ห้อง	น.ศ.	ห้อง	น.ศ.	ห้อง	น.ศ.	ห้อง	น.ศ.	ห้อง	น.ศ.	ห้อง	น.ศ.	ห้อง	น.ศ.
	กลุ่ม		กลุ่ม		กลุ่ม		กลุ่ม		กลุ่ม		กลุ่ม		กลุ่ม		กลุ่ม		กลุ่ม		กลุ่ม	
3. การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ประเภทเรียนทางไกล	(เรียน ว.ป.ช.)								(กลุ่ม)		(กลุ่ม)		(กลุ่ม)		(กลุ่ม)		(กลุ่ม)		(กลุ่ม)	
3.1 ระดับประถมศึกษา	*	534	*	526	*	506	*	*	13	478	31	647	29	948	70	1,562	118	2,301	585	2,829
3.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	*	900	*	1,031	*	1,320	*	837	102	3,355	33	1,401	221	9,865	360	16,013	590	25,796	1,517	37,065
3.3 ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย	*	*	*	180	*	643	*	622	110	3,297	145	4,861	216	7,457	340	10,978	522	17,950	929	6,877
4. การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ประเภทเรียนด้วยตนเอง													(กลุ่ม)		(กลุ่ม)		(กลุ่ม)		(กลุ่ม)	
4.1 ระดับประถมศึกษา	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1,019	*	1,423	56	506	51	2,901	68	3,147	58	2,705
4.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	*	*	*	*	*	2,788	*	4,311	*	10,039	*	2,865	516	22,691	455	34,021	692	40,444	840	37,003
4.3 ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย	*	*	*	*	*	27,450	*	27,201	*	54,483	*	71,732	1,319	83,405	1137	91,408	1572	95,998	979	98,514

* หมายถึง ไม่มีข้อมูล - หมายถึง ไม่มีบริการ

** เป็นข้อมูลจากรายงานสถิติการศึกษาประจำปี ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ตารางที่ 17 สถิติจำนวนห้อง/กลุ่มและจำนวนผู้รับบริการการศึกษาในด้านการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนทักษะอาชีพ
 ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดให้กับประชากรในกรุงเทพมหานคร ในช่วงปี พ.ศ. 2529-2538 **

ระดับการศึกษา	พ.ศ.2529		พ.ศ.2530		พ.ศ.2531		พ.ศ.2532		พ.ศ.2533		พ.ศ.2534		พ.ศ.2535		พ.ศ.2536		พ.ศ.2537		พ.ศ.2538	
	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.	ห้อง กลุ่ม	น.ศ.
ด้านการศึกษาเพื่อเพิ่มพูน ทักษะอาชีพ																				
1. การศึกษาอาชีพระยะสั้น			*	5,366	*	2,310	*	7,433	(ห้อง)		(ห้อง)		(ห้อง)		(ห้อง)		(ห้อง)		(ห้อง)	
1.1 ประเภทวิชาอุตสาหกรรม	*	1,873	*	*	*	*	*	*	31	468	33	703	63	1,414	37	683	4	60	40	862
1.2 ประเภทวิชาคหกรรม/ ทั่วไป	*	4,672	*	*	*	*	*	*	124	1,868	133	2,437	148	2,745	148	2,653	61	870	159	3,115
1.3 ประเภทวิชาธุรกิจ	*	812	*	*	*	*	*	*	34	517	27	469	17	501	29	475	11	165	9	158
1.4 ประเภทวิชาเกษตรกรรม	*	257	*	*	*	*	*	*	-	-	9	209	13	269	8	165	12	180	13	269
1.5 ประเภทวิชาอื่น ๆ	*	502	*	*	*	*	*	*	34	520	42	789	44	1,198	20	256	9	165	69	1,253
2. การศึกษาสายอาชีพกลุ่มสนใจ	(กลุ่ม)		*	248	*	1,393	*	1,251	(กลุ่ม)				(กลุ่ม)		(กลุ่ม)		(กลุ่ม)		(กลุ่ม)	
2.1 ประเภทวิชาอุตสาหกรรม	-	-	*	*	*	*	*	*	1	15	-	-	3	58	3	47	4	60	1	15
2.2 ประเภทวิชาคหกรรม/ ช่างทั่วไป	6	100	*	*	*	*	*	*	45	1,015	67	1,353	61	1,003	70	1,146	30	670	21	401
2.3 ประเภทวิชาธุรกิจ	-	-	*	*	*	*	*	*	-	-	1	15	-	-	3	53	-	-	1	26
2.4 ประเภทวิชาเกษตรกรรม	-	-	*	*	*	*	*	*	4	75	-	-	-	-	3	55	3	50	-	-
2.5 ประเภทวิชาอื่น ๆ	1	17	*	*	*	*	*	*	-	-	11	219	32	500	31	517	13	185	20	336

+ หมายถึง ข้อมูลภาพรวมไม่แยกประเภท

- หมายถึง ไม่ได้ดำเนินการ

* หมายถึง ไม่มีข้อมูล

** เป็นข้อมูลจากรายงานสถิติการศึกษาประจำปี

ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ตารางที่ 18 สถิติจำนวนครั้งและจำนวนผู้รับบริการการศึกษาในด้านการศึกษาด้านข่าวสารข้อมูล

ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดให้กับประชากรในกรุงเทพมหานคร ในช่วงปี พ.ศ. 2529-2538**

ด้านข่าวสาร ข้อมูล พ.ศ.	ภาพยนตร์		วิดีโอ		นิทรรศการ		สาธิต		จัดรายการวิทยุ		โทรทัศน์		เสียงตามสาย		ใบปลิวแผ่นพับ		จุลสารลอกสาร		หีบหนังสือเคลื่อนที่		การแสดง/ ละครหุ่น/อื่นๆ	
	ครั้ง	ผู้รับ	ครั้ง	ผู้รับ	ครั้ง	ผู้รับ	ครั้ง	ผู้รับ	ครั้ง	ผู้รับ	ครั้ง	ผู้รับ	ครั้ง	ผู้รับ	เรื่อง	จำนวน	เรื่อง	จำนวน	ครั้ง	ผู้รับ	ครั้ง	ผู้รับ
	บริการ		บริการ		บริการ		บริการ		บริการ		บริการ		บริการ		แผ่น		แผ่น		บริการ		บริการ	
2529 ⁺	970	445,708	108	54,335	95	108,770	164	28,780	406	*	93	*	-	-	95	*	-	-	-	-	40	25,207
2530	-	-	-	-	3	4,850	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2531	-	-	8	4,000	10	*	-	-	-	-	-	-	-	-	12	*	-	-	-	-	-	-
2532	14	45,000	-	-	4	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	15,000
2533	-	-	10	4,200	8	11,000	-	-	-	-	9	3,700	7	2,600	5	13,000	-	-	20	5,400	-	-
2534	9	6,000	5	2,200	2	12,000	-	-	2	*	1	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2535	6	6,500	6	6,000	6	22,700	-	-	-	-	-	-	-	24	1,600	-	-	-	-	-	155	28,700
2536	14	*	26	24,860	28	49,300	-	-	12	*	1	*	48	*	11	71	1	20,000	18	900	5	1,010
2537	1	1,000	20	2,000	2	1,000	1	27	-	-	-	-	3	150	3	9,000	-	-	-	-	-	-
2538 ⁺	193	34,813	1,274	70,008	871	105,584	72	6,310	270	628,141	7	50,000	3,043	441,098	456	312,659	102	110,038	144	24,720	14	3,000

+ หมายถึง ภาพรวมของภาคกลาง

* หมายถึง ไม่มีข้อมูล

- หมายถึง ไม่มีบริการ

** เป็นข้อมูลจากรายงานสถิติการศึกษาประจำปี

ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ดีขึ้น ประชาชนมีเงินซื้อหนังสืออ่าน และในปี พ.ศ. 2465 มีการออกกฎหมายควบคุมการพิมพ์ฉบับแรกคือ “พระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสารและหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2465” ในสมัยรัชกาลที่ 7 หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยยังได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากเป็นสมัยที่เป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลง ประชาชนมีความสนใจเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองมาก จึงปรากฏมีหนังสือพิมพ์ออกมามากกว่า 50 ฉบับ อาทิเช่น ข่าวด่วน ข่าวสด รวมข่าว ศรีกรุง ปากกาไทย ชาตไทย สยามรัตน์ เสรีภาพ ห่วงไทย วันดี สิวสยาม เป็นต้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2475 หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว ปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ได้ถูกควบคุมเสรีภาพมาก และตั้งแต่นั้นมา หนังสือพิมพ์ได้ตกอยู่ในความควบคุมของรัฐบาลมาทุกยุคทุกสมัย ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 หนังสือพิมพ์หลายฉบับต้องหยุดชะงักและล้มเลิกกิจการไปเพราะไม่มีกระดาษจะพิมพ์ ในปี พ.ศ. 2485 สมาคมที่เกี่ยวกับวิชาชีพหนังสือพิมพ์ได้รวบรวมกันตั้งกรรมการพิทักษ์สิทธิเสรีภาพหนังสือพิมพ์เพื่อหาทางให้รัฐบาลผ่อนคลายเป็นเลิกระบบการตรวจข่าว จนในที่สุดรัฐบาลยอมเลิกระบบการตรวจข่าว ในต้นสมัยรัชกาลที่ 9 ขึ้นครองราชย์ และจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2491 ก็ได้ให้เสรีภาพแก่หนังสือพิมพ์อย่างเต็มที่ หนังสือพิมพ์สามารถดำเนินคดียื่นรัฐบาลได้อย่างเปิดเผย แต่รัฐบาลก็ได้ใช้วิธีการจัดตั้งหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลขึ้น ในระยะนั้นจึงมีหนังสือพิมพ์เกิดขึ้นใหม่อีกหลายฉบับ ที่สำคัญคือ “ประชาธิปไตย” ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และ “สารเสรี” และ “ไทยรายวัน” ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งได้ออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 17 ให้หนังสือพิมพ์ใช้เสรีภาพที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย และให้หนังสือพิมพ์ต้องขออนุญาตเพื่อป้องกันและปราบปรามการโฆษณาอันเป็นภัยต่อมาในสมัยพลเอก จอมพลถนอม กิตติขจร สถาบันของคนหนังสือพิมพ์ 3 แห่ง ได้ร่วมกันทำหนังสือร้องเรียนให้แก่ใจพระราชบัญญัติตัดทอนมาตราที่ริดรอนเสรีภาพของหนังสือพิมพ์และต่างพร้อมใจกันประท้วงรัฐบาลในการควบคุมสิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ แต่ใช้วิธีการต่อต้านแบบสันติ (สุภาพธรรม บุญสะอาด, 2517)

โดยเหตุที่ประเทศไทยมีระบบการปกครองที่เป็นเสรีนิยม ดังนั้นหนังสือพิมพ์เกือบทั้งหมดจึงเป็นธุรกิจของเอกชน มีหนังสือพิมพ์รายวันของรัฐบาลเพียงฉบับเดียว คือ หนังสือพิมพ์ “ข่าวพาณิชย์”

เนื่องจากหนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจเอกชน และเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางจึงทำให้กลายเป็นอุตสาหกรรมอีกแขนงหนึ่งซึ่งมีการพัฒนาในด้านเทคนิคการพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ และการดำเนินการสมัยใหม่ กลายเป็นการแข่งขันทั้งในด้านเทคนิคการจัดทำและเนื้อหา โดยเหตุนี้เองหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันจึงมีลักษณะเป็นการค้ามากยิ่งขึ้น

สถิติในปี พ.ศ. 2530 จำนวนหนังสือพิมพ์และนิตยสารทั้งในกรุงเทพฯ และต่าง
จังหวัดมีมากกว่า 300 ชื่อ เฉพาะในกรุงเทพฯ มีหนังสือพิมพ์รายวันทั้งหมด 30 ชื่อ ในจำนวนนี้
เป็นหนังสือพิมพ์ไทย 29 ชื่อด้วยกัน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 20 รายชื่อหนังสือพิมพ์รายวัน ในกรุงเทพมหานครและจำนวนยอดพิมพ์ *

ลำดับ	น.ส.พ.	จำนวนยอดพิมพ์โดยประมาณ
1	ไทยรัฐ	900,000 - 1,000,000 ฉบับ
2	เดลินิวส์	350,000 - 500,000 ฉบับ
3	บ้านเมือง	200,000 - 250,000 ฉบับ
4	แนวหน้า	25,000 - 30,000 ฉบับ
5	ดาวสยาม	8,000 - 10,000 ฉบับ
6	เดลินิเจอร์	8,000 - 10,000 ฉบับ
7	มติชน	100,000 - 200,000 ฉบับ
8	สยามรัฐ	40,000 - 50,000 ฉบับ
9	ข่าวสด	20,000 - 25,000 ฉบับ
10	รายวันสยาม	5,000 - 8,000 ฉบับ
11	มาตุภูมิ	3,000 - 5,000 ฉบับ
12	พญาครุฑ	3,000 - 5,000 ฉบับ
13	สยามกีฬารายวัน	70,000 - 100,000 ฉบับ
14	กรุงเทพธุรกิจ	9,000 - 10,000 ฉบับ
15	ผู้จัดการ-หุ้นไทย	8,500 - 10,000 ฉบับ
16	รวมประชาชาติธุรกิจ	7,000 - 8,500 ฉบับ
17	วิภูจักร	7,500 - 10,000 ฉบับ
18	ไทรายวัน	3,000 - 5,000 ฉบับ
19	สยามรายวัน	3,000 - 5,000 ฉบับ
20	ข่าวพาณิชย์	7,000 - 10,000 ฉบับ
21	สายกลาง	7,000 - 10,000 ฉบับ

* เอกสารจากแผนกเอกสาร และสิ่งพิมพ์ กองกำกับการ 3 สันติบาล กรมตำรวจ ประจำปี 2530

ลำดับ	น.ศ.พ.	จำนวนยอดพิมพ์โดยประมาณ
22	เกราะเหล็ก	2,500 - 4,500 ฉบับ
23	ประโคนชัย	3,000 - 4,500 ฉบับ
24	ตะวันใหม่	3,000 - 5,000 ฉบับ
25	เคลิโทม	2,000 - 5,000 ฉบับ
26	เทพสยาม	2,000 - 4,000 ฉบับ
27	ข่าวภาพ	2,000 - 3,000 ฉบับ
28	เสียงปวงชน	2,000 - 3,500 ฉบับ
29	โลกกีฬารายวัน	7,000 - 10,000 ฉบับ

ในจำนวนหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 29 ชื่อนี้ เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางและมีหลักฐานมากมายที่ยืนยันได้ว่า หนังสือพิมพ์ “ไทยรัฐ” เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีผู้อ่านเป็นจำนวนมากที่สุดทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ทั้งนี้จากการวิจัยขององค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นส่วนราชการ และของเอกชน รวมถึงสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ด้วย (กรรณิกา ศรีสวัสดิ์ชัย, 2533)

วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร :

การศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาประชาชน

แม้ว่าจะได้มีการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อช่วยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ เพื่อมาไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนแล้วก็ตาม แต่ก็คงไม่ได้หมายความว่า หากบุคคลไม่ได้รับการศึกษาใน 2 รูปแบบที่กล่าวแล้วจะไม่เกิดการเรียนรู้ขึ้น ความจริงแล้ว การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จากการที่บุคคลรับรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งหากบุคคลให้ความใส่ใจแล้วก็อาจเกิดการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตของตน ด้วยเหตุนี้ ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการสื่อสาร จึงทำให้เกิดสื่อมวลชน ซึ่งเป็นช่องทางถ่ายทอดความรู้สู่มวลชนได้อย่างดีและอย่างกว้างขวางเป็นโอกาสให้ประชาชนสามารถศึกษาและเรียนรู้ตามความสนใจและความสะดวกของตน สื่อมวลชนที่นับว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้ของมวลชน มี 4 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้

1. หนังสือ หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา หนังสือ และหนังสือพิมพ์ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของคนไทยมาก ในช่วงต้นสมัยรัชกาลที่ 9 เทคโนโลยีการพิมพ์ได้พัฒนาขึ้นจากการพิมพ์ด้วยระบบตัวนูนมาเป็นระบบออฟเซต เป็นผลทำให้การพิมพ์หนังสือเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น จึงมีคนหันมาทำหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มากขึ้น คนไทยจำนวนมากจึงได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ดังกล่าวมากมาย ปัจจุบัน การพิมพ์เจริญยิ่งขึ้น จำนวนหนังสือ หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ จึงขยายตัวอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากแผงหนังสือและร้านหนังสือที่มีอยู่โดยทั่วไป ซึ่งสามารถจะหาหนังสือได้แทบทุกประเภท อาทิเช่น หนังสือพิมพ์ รายวัน วารสาร นิตยสาร จุลสาร และนิตยสารต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งรายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี นอกจากนี้ ยังมีตำราหนังสือนวนิยาย หนังสือคู่มือ แมกกาซีน และสารคดี หนังสือดังกล่าว นอกจากจะเป็นหนังสือภาษาไทยแล้ว ยังมีหนังสือภาษาต่างประเทศอีกจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นตำราในสาขาวิชาหรือเรื่องต่าง ๆ ซึ่งต่างก็ให้ความรู้แก่ผู้อ่านอย่างมากมาย

หนังสือพิมพ์ไทยฉบับแรก เริ่มมีขึ้นในปี พ.ศ. 2387 โดยหมอบลัดเลย์ ได้ออกหนังสือพิมพ์ชื่อ "บางกอกเรคคอร์ดเดอร์" (Bangkok Recorder) รายเดือน วงการหนังสือพิมพ์ตื่นตัวขึ้นมากในสมัยรัชกาลที่ 5 โรงพิมพ์ฝรั่งและจีน ออกหนังสือพิมพ์รายวัน และอื่น ๆ อีกรวมแล้วถึง 59 ฉบับ หนังสือพิมพ์ "ข่าวราชการ" นับเป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยฉบับแรกที่คนไทยเป็นเจ้าของและบรรณาธิการ เริ่มออกเมื่อปี พ.ศ. 2418 หนังสือพิมพ์นี้ แม้จะพิมพ์เผยแพร่ในหมู่เจ้านายในพระราชสำนักเท่านั้นเพราะการศึกษายังมีความจำกัดอยู่ แต่ก็นับว่ามีลักษณะเป็นสื่อมวลชน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 กิจการหนังสือพิมพ์ยิ่งก้าวหน้ามากขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจ

2. วิทยุกระจายเสียง

ประเทศไทยเริ่มมีสถานีวิทยุกระจายเสียงมาตั้งแต่ พ.ศ. 2470 เรียกว่า สถานี "4PJ" ด้วยพระดำริของพลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ายุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน โดยได้เริ่มเป็นงานประจำของกองช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข และในปี พ.ศ. 2472 ได้จัดตั้ง "สถานีวิทยุกรุงเทพฯ พญาไท" ขึ้นอีก 1 สถานี และในปี พ.ศ. 2481 ได้มีการโอนกิจการวิทยุกระจายเสียงมาสังกัดสำนักงานโฆษณาการ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นกรมโฆษณาการ และกรมประชาสัมพันธ์ตามลำดับ การจัดรายการเริ่มพัฒนาขึ้น แต่ก็ยังเป็นไปในรูปของการประกาศข่าว การแสดงดนตรีและการใช้เพลงจากแผ่นเสียงโดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 รายการทางวิทยุกระจายเสียงจะเน้นไปในการเสนอข่าวมากขึ้น เมื่อสงครามโลกยุติลง การขยายตัวของสถานีวิทยุกระจายเสียงเพิ่มมากขึ้นจากสถานีเพียงสถานีเดียวที่มีอยู่คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงสังกัดกรมโฆษณาการ ในต้นสมัยรัชกาลที่ 9 ในปี พ.ศ. 2489 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กองช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข ได้ริ่ฟื้นการทดลองวิทยุกระจายเสียงขึ้น และใช้ชื่อสถานีว่า "สถานีวิทยุทดลอง 1 ป.ณ." (เสงี่ยม-วัฒนา เผ่าทองสุข, 2526)

ต่อมารัฐบาลเห็นความสำคัญของวิทยุกระจายเสียงมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2492 ได้ขยายกิจการวิทยุกระจายเสียงกว้างขวางออกไป นักวิทยุกระจายเสียงตื่นตัวกันมากขึ้นได้มีการจัดรายการรูปแบบต่าง ๆ ขึ้น คือมีการจัดรายการสารคดี การสัมภาษณ์ การสนทนา การตอบปัญหา และได้มีการนำรูปแบบการจัดรายการของต่างประเทศมาใช้ โดยเฉพาะสถานีของหน่วยราชการทหาร จัดรายการที่เน้นหนักไปทางเพลงและข่าวสาร การรณรงค์เพื่อความมั่นคงของชาติมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2495 มีการจัดตั้งสถานีวิทยุ 1 ป.ณ. ขึ้นส่งกระจายเสียงเป็นประจำทุกวันพร้อมกัน 4 ขนาดคลื่น ทำให้ประชาชนเกือบทั่วประเทศสามารถรับฟังวิทยุกระจายเสียงได้ การจัดรายการในระยะนี้มีทั้งรายการเพลงจากแผ่นเสียง การนำบทความจากหนังสือมาอ่านเพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ การแสดงสดของวงดนตรีทั้งไทยและไทยสากล รายการละครวิทยุและเริ่มมีการโฆษณาสินค้าบ้าง ในปี พ.ศ. 2497 ได้จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงในรูปแบบของการค้าจดทะเบียนในรูปของบริษัท ขึ้นใช้ชื่อว่า "สถานีวิทยุ ททท." เป็นของบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อดำเนินกิจการด้านวิทยุโทรทัศน์เชิงการค้า ซึ่งปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนเป็นองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย หรือ อ.ส.ม.ท. นั่นเอง การก่อตั้งสถานีวิทยุ ททท. ในสมัยนั้น ได้นำความก้าวหน้ามาสู่วงการวิทยุกระจายเสียงในด้านการจัดรายการมากขึ้น เพราะเริ่มมีการแข่งขันกันในด้านคุณภาพของรายการ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟังมากขึ้น ได้มีการนำรูปแบบรายการจากต่างประเทศมาประยุกต์มากขึ้น เช่น มีรายการอภิปรายข้ามแดน คือจัดรายการอภิปรายระหว่างสถานีวิทยุ 1 ป.ณ. และ ททท. มีรูปแบบรายการนิตยสาร และสารคดีจากของจริง (actuality feature) มีการจัดรายการ

โดยแบ่งเป็นภาคต่าง ๆ เช่น ททท. ภาคละคร เพลง และภาคปกติซึ่งเสนอข่าวสารความรู้และความบันเทิงโดยทั่วไป

ในปี พ.ศ. 2500 บริษัทไทยโทรทัศน์จำกัดได้เริ่มส่งกระจายเสียงระบบเอฟเอ็มขึ้นเป็นครั้งแรก การจัดรายการสำหรับระบบเอฟเอ็มจะเน้นรายการเพลงและข่าวสารเป็นสำคัญ นับได้ว่าการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงได้พัฒนาขึ้นมาจนเรียกได้ว่าเป็นยุคที่รุ่งเรืองทางการกระจายเสียงอย่างมาก และเช่นเดียวกับกิจการวิทยุกระจายเสียงในสหรัฐอเมริกายุคหนึ่งซึ่งเมื่อรุ่งเรืองแล้วกลับซบเซาลง เพราะวิทยุโทรทัศน์เริ่มเฟื่องฟูขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้รายการทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทยก็มีได้ยิ่งหย่อนไปกว่ากันเท่าใดนัก อาจกล่าวได้ว่าการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงของไทยปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่จะเน้นรายการเพลงซึ่งเกิดขึ้นและแพร่หลายอย่างรวดเร็วมาก นอกจากนั้นจะเป็นรายการสารบันเทิงในรูปแบบอื่น เช่น ละครตลอดจนเกร็ดความรู้ประกอบเพลง เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530)

จะเห็นได้ว่า ในสมัยรัชกาลที่ 9 วิทยุกระจายเสียงได้ขยายกิจการไปอย่างกว้างขวางและกลายเป็นสื่อมวลชนที่ได้รับความนิยมสูงสุดจากประชาชน เนื่องจากวิทยุมีราคาที่ประชาชนทั่วไปพอจะซื้อหาไว้ได้ และให้ประโยชน์มากในแง่ที่สามารถช่วยให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารบ้านเมืองต่าง ๆ ได้รับความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างหลากหลาย รวมทั้งเป็นแหล่งบันเทิงที่สะดวกและประหยัด เพราะสามารถนำไปได้ทุกหนแห่งและเสียค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อย วิทยุจึงกลายเป็นเพื่อนที่ดีของประชาชนเรื่อยมา จนกระทั่งปัจจุบันแม้ว่าเทคโนโลยีขั้นสูงกว่าจะได้เข้ามามีอิทธิพลต่อประชาชนมากขึ้น แต่บทบาทและอิทธิพลของวิทยุกระจายเสียงที่สามารถกระจายเข้าไปถึงประชาชนทั่วทุกแห่งหน และเป็นสื่อที่มีราคาถูกสามารถแพร่ข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ จึงยังทำให้วิทยุกระจายเสียงยังคงครองอันดับความนิยมสูงสุดในระดับประเทศ จากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2522 (ศิริชัย ศิริเกษ, 2522) พบว่า วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมสูงสุดถึงร้อยละ 71.8 และในปี พ.ศ. 2536 พบว่าประชากรกว่า 80 % ของครัวเรือนทั่วประเทศมีเครื่องรับวิทยุในครอบครอง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ) ดังนั้น วิทยุกระจายเสียงจึงจะยังคงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของประชาชนรวมทั้งคนกรุงเทพมหานครต่อไปอีกนาน (อรสา ศาสตราวุธ ในกรมประชาสัมพันธ์, 2539)

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีสถานีวิทยุกระจายเสียงรวมประมาณ 484 สถานี ซึ่งเป็นสถานีที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครประมาณ 76 สถานี สถานีวิทยุต่าง ๆ เหล่านี้ ออกรายการเป็นประจำทุกวัน และมีรายการต่าง ๆ ที่หลากหลายสนองความต้องการของผู้ฟังทุกระดับ อาทิเช่น (กองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์, 2533)

ก. รายการประเภทข่าว ได้แก่ ข่าวของทางราชการ ข่าวการเมือง ข่าวการเกษตร ข่าวอาชญากรรม ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวบันเทิง ข่าวการศึกษา ข่าวธุรกิจ และข่าว

ข. รายการประเภทความรู้ ให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น โภชนาการ สุขภาพ อนามัย โรคภัยไข้เจ็บ สุขภาพจิต การออกกำลังกาย การดูแลรักษาสิ่งของ เครื่องใช้ การประกอบอาชีพ ภาษา ธุรกิจการค้า ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ประเทศต่าง ๆ และ สารคดี เป็นต้น

ค. รายการประเภทบันเทิง ได้แก่ ดนตรี เพลง ละคร การเล่นเกม สนทนา ลาม-ตอบ เป็นต้น

ง. รายการโฆษณา ได้แก่ โฆษณาการรักษาโรค เครื่องใช้ประจำบ้าน เครื่องสำอาง และโฆษณาสินค้าอาหาร เครื่องดื่ม เป็นต้น

จึงกล่าวได้ว่า วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อวิถีการเรียนรู้ของประชาชน โดยทั่วไปเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 21 จำนวนสถานีวิทยุกระจายเสียง ในประเทศไทย *

หน่วยงาน เข้าสังกัด	กรุงเทพมหานคร			ส่วนภูมิภาค			รวมทั้งประเทศ			
	เอ.เอ็ม.	เอฟ.เอ็ม.	รวม	เอ.เอ็ม.	เอฟ.เอ็ม.	รวม	เอ.เอ็ม.	เอฟ.เอ็ม.	รวม	
กรมประชาสัมพันธ์	5	6	11	48	68	116	53	74	127	
สำนักผู้บัญชาการทหาร สูงสุด	2	3	5	6	4	10	8	7	15	
กองทัพบก	11	12	23	68	37	105	79	49	128	
กองทัพเรือ	1	3	4	6	11	17	7	14	21	
กองทัพอากาศ	3	1	4	15	17	32	18	18	36	
กรมตำรวจ	2	1	3	5	36	41	7	37	44	
อสมท.	2	8	10	-	52	52	2	60	62	
ส่วนราชการอื่น ๆ	9	7	16	6	18	24	15	25	40	
	35	41	76	154	243	397	189	284	473	
สถานีวิทยุฯ เลื่อนที่เฉพาะกิจ กองทัพบก								11	-	11
								200	284	484

* วิชาการ, กอง, กรมประชาสัมพันธ์

25 กุมภาพันธ์ 2533 วันวิทยุกระจายเสียงครบรอบ 60 ปี กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ผลิตและเผยแพร่เอกสาร

ตารางที่ 22 รายชื่อสถานีวิทยุกระจายเสียง ในกรุงเทพมหานคร *

ลำดับ	ชื่อสถานี	ความถี่		ลำดับ	ชื่อสถานี	ความถี่	
		เอ.เอ็ม.	เอฟ.เอ็ม.			เอ.เอ็ม.	เอฟ.เอ็ม.
1	กรุงเทพมหานคร			19	เสียงพล 1	1,548	
	กรมประชาสัมพันธ์ (11)	(5)	(6)	20	กองพล 1 ภาคเอฟ.เอ็ม. 90.0		90.0
	สวท. (ภาคในประเทศ)	891		21	กองพล 1 ภาคเอฟ.เอ็ม. 98.0		98.0
		4,830		22	กองพล ปตอ.ภาคปกติ	603	
		6,070		23	กองพล ปตอ.ภาคเอฟ.เอ็ม.		104.5
2	สวท. (ภาคในประเทศ)		92.5	24	รักษาดินแดน	738	
	3	สวท. (ภาคต่างประเทศ)	927		25	รักษาดินแดนภาคเอฟ.เอ็ม.	
3		9,655		26	ขสทบ.	1,278	
		11,905		27	ขสทบ.ภาคเอฟ.เอ็ม.		102.0
	4	สวท.ภาคต่างประเทศ		97.0	28	ยานเกราะ 540	540
5	สวท.รายการ 2 เพื่อการศึกษา	846		29	ยานเกราะ 792	792	
6	สวศ. (เครือข่าย 2 เพื่อการศึกษา)	1,467		30	ยานเกราะ 1305	1305	
7	สวท.เอ.เอ็ม. 819	819		31	ยานเกราะภาคเอฟ.เอ็ม. 89.0		89.0
8	สวท.เอฟ.เอ็ม. 88		88.0	32	ยานเกราะภาคเอฟ.เอ็ม. 91.5		91.5
9	สวท.เอฟ.เอ็ม. 93.5		93.5	33	จส.1 ภาคเอฟ.เอ็ม.		94.5
10	สวท.เอฟ.เอ็ม. 95.5		95.5	34	จส.2 ภาคเอฟ.เอ็ม.		103.0
11	สวท.เอฟ.เอ็ม. 105		105.0	35	สวนมิสกวัน 630	630	
12	สำนักผู้บัญชาการทหารสูงสุด (5)	(2)	(3)	36	สวนมิสกวัน 1062	1,062	
	919 กรป.กลาง กรุงเทพฯ	1,521		37	ททบ.5 เอฟ.เอ็ม.		94.0
13	919 กรป.กลางภาคเอฟ.เอ็ม. กทม.		99.5	38	เอฟ.เอ็ม.กองทัพบกช่อง 5		100.0
14	กองบัญชาการทหารสูงสุด		101.0	39	เอฟ.เอ็ม.กองทัพบกช่อง 7		103.5
15	วพท. กรุงเทพฯ	711		40	กองทัพอากาศ (4)	(1)	(3)
16	วพท. กรุงเทพฯ ภาคเอฟ.เอ็ม.		90.5	41	สทร. กรุงเทพฯ		88.5
17	กองทัพบก (23)	(11)	(12)	42	สทร. 1 ภาคเอฟ.เอ็ม.กรุงเทพฯ		93.0
	กองพลที่ 1 รอ.ภาคปกติ	1,359		43	สทร. 2 กรุงเทพฯ	684	
18	กองพลที่ 1 รอ.ภาคพิเศษ	1,008			สทร. 2 ภาคเอฟ.เอ็ม.กรุงเทพฯ		106.5

ลำดับ	ชื่อสถานี	ความถี่		ลำดับ	ชื่อสถานี	ความถี่	
		เอ.เอ็ม.	เอฟ.เอ็ม.			เอ.เอ็ม.	เอฟ.เอ็ม.
	กองทัพอากาศ (4)	(3)	(1)		กระทรวงเกษตรและสหกรณ์		
44	ทหารอากาศ 1 ภาคเอ.เอ็ม.	1,251		64	กษ. กรุงเทพมหานคร	1,386	
45	ทหารอากาศ 2 ภาคเอฟ.เอ็ม.		102.5		(เพื่อการเกษตร)		
46	ทหารอากาศ 01 บางซื่อ	954			มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์		
47	ทหารอากาศ 01 คอนเมือง	1,224		65	ปชส.10 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	981	
	กรมตำรวจ	(2)	(1)		สำนักพระราชวัง		
48	เสียงสามยอด	1,170		66	อส.พระราชวังดุสิต	1,332	
49	ตชด.	576		67	อส.พระราชวังดุสิต		104
50	สวพ.กรุงเทพมหานคร		91.0		กระทรวงศึกษาธิการ		
	อสมท. (10)	(2)	(8)	68	วิทยุการศึกษา	1,197	
51	สวส.อสมท.		107	69	วิทยุการศึกษาภาคเอฟ.เอ็ม.		92
52	สวส.อสมท.		107.5	70	สถานีวิทยุเอฟ.เอ็ม.		
53	ททท.ภาคปกติ	1,494			สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล		89.5
54	ททท.ภาคปกติ		100.5		กรมไปรษณีย์โทรเลข		
55	ททท.ภาคละครและเพลง	1,143		71	1 ปณ.ภาคพิเศษ	1,035	
56	ททท.ภาคละครและเพลง		99	72	1 ปณ.ภาคเอฟ.เอ็ม.		98.5
57	ททท.ภาคพิเศษ		97.5	73	1 ปณ.ภาคปกติ		106.5
58	ททท.ภาคเอฟ.เอ็ม.		95.0		จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		
59	ททท.ภาคถ่ายทอดเสียงภาษาอังกฤษ		96.5	74	จุฬาฯ		101.5
60	เอฟ.เอ็ม. ไทยทีวีสีช่อง 3		105.5		มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์		
	ส่วนราชการอื่น ๆ (16)	(9)	(7)	75	มก.บางเขน	1,116	
	รัฐสภา				กระทรวงการต่างประเทศ		
61	สวส.รัฐสภา	765		76	เอเชียเสรี	1,575	
62	สวส.รัฐสภา		87.5				
	กรุงเทพมหานคร						
63	กรุงเทพมหานคร	864					

* กองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์. 25 กุมภาพันธ์ 2533 วันวิทยุกระจายเสียงครบรอบ 60 ปี.

กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ผลิตและเผยแพร่เอกสาร

3. ภาพยนตร์ และ วิดิทัศน์

ภาพยนตร์ นับเป็นสื่อที่สร้างขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความบันเทิงเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ภาพยนตร์แทบทุกเรื่อง โดยเฉพาะภาพยนตร์ที่ดี ๆ ก็มักจะให้สาระการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ด้วยเช่นกัน และยังมีภาพยนตร์ที่มุ่งให้ความรู้โดยตรงด้วย ซึ่งได้แก่ ภาพยนตร์สารคดีต่าง ๆ

ภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกของประเทศไทย คือเรื่อง “นางสาวสุวรรณ” ของสยามภาพยนตร์บริษัท สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2466 โดยนายเฮนรี อเล็กซานเดอร์ แม็กเรนแห่งฮอลลีวู้ด ต่อมาในปี พ.ศ. 2470 จึงมีคนไทยลงมือสร้างภาพยนตร์ไทยด้วยตัวเองเป็นครั้งแรก ชื่อเรื่อง “โชคสองชั้น” โดยกรุงเทพภาพยนตร์บริษัท เข้าฉายที่โรงหนังพัฒนากร ภาพยนตร์เรื่องที่สองคือเรื่อง “ไม่เชื่อน้ำมนต์หมอผี” สร้างโดยสภากาชาดสยาม เป็นหนังเรื่องสั้นและเรื่องที่สามคือเรื่อง “ไม่คิดเลย” โดยบริษัทถ่ายภาพยนตร์ไทย (โคม สุวงศ์, 2539) ก่อนสมัยรัชกาลที่ 9 มีภาพยนตร์ไทยเพียงไม่กี่เรื่อง เนื่องจากการลงทุนสูงมาก กิจกรรมภาพยนตร์มาเฟื่องฟูมากในสมัยรัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจเริ่มฟื้นฟูจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อบ้านเมืองสงบ ประชาชนมีเศรษฐกิจดีขึ้น ก็แสวงหาความบันเทิงมากขึ้น จึงมีการลงทุนสร้างภาพยนตร์ไทย และนำภาพยนตร์ต่างประเทศมาฉายมากขึ้น โรงภาพยนตร์ก็มียุคมากขึ้นด้วย โรงภาพยนตร์ที่เป็นที่นิยมของคนกรุงเทพมหานครมีหลายแห่ง เช่น โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทย โรงภาพยนตร์กรุงเกษม โรงภาพยนตร์เท็กซัส เป็นต้น (โคม สุวงศ์, 2539)

การสร้างภาพยนตร์ นับเป็นการใช้เทคโนโลยีทางด้านการถ่ายภาพ รวมทั้งการใช้แสง สี และเสียงประกอบกัน เนื่องจากภาพยนตร์สามารถแสดงเรื่องราวออกมาให้เห็นเป็นภาพที่เคลื่อนไหว รวมทั้งมีสีและเสียงเป็นธรรมชาติ จึงสามารถทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์คล้ายตามเสมือนดังประสบกับเรื่องนั้นจริง ๆ ด้วยตัวเอง ด้วยคุณสมบัติพิเศษดังกล่าว จึงทำให้ภาพยนตร์สามารถทำหน้าที่เป็นสื่อช่วยให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระยะ 50 ปีที่ผ่านมา ภาพยนตร์ต่างประเทศ นับว่ามีอิทธิพลต่อวิถีการเรียนรู้ของคนไทยมาก การนิยมชมภาพยนตร์ต่างประเทศ ทำให้คนไทยเริ่มคุ้นชินวัฒนธรรมตะวันตกจากภาพยนตร์เข้ามามาก โดยเฉพาะในเรื่องการแต่งกาย อาหาร การกิน มารยาท ภาษา และเจตคติ ค่านิยมต่าง ๆ

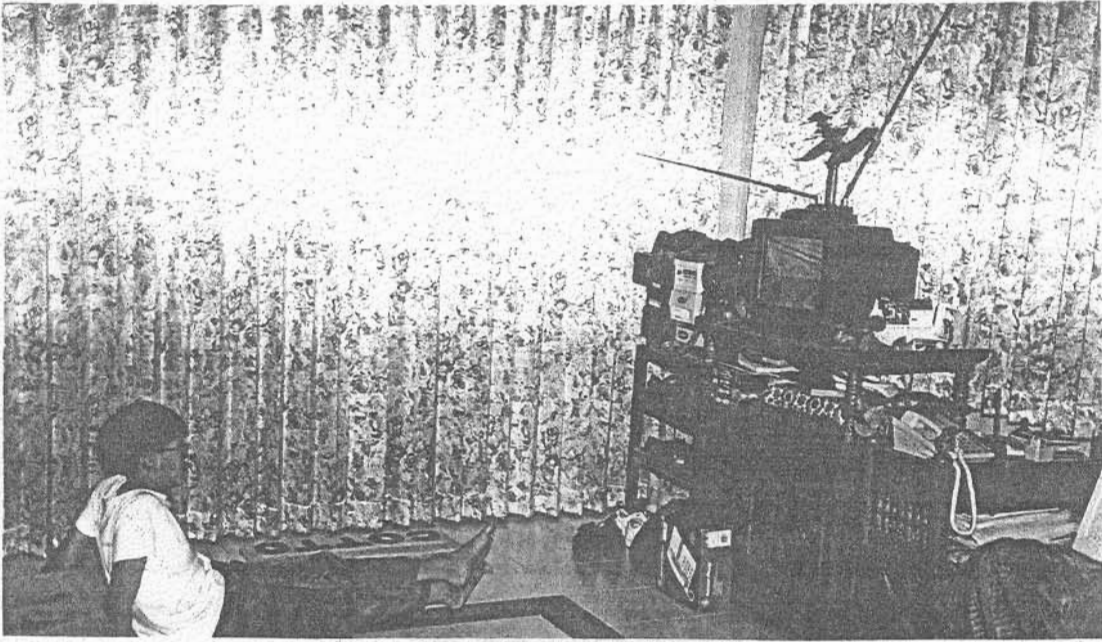
ปัจจุบัน ภาพยนตร์ฉายตามโรงภาพยนตร์ได้ลดความนิยมลงไปบ้าง เพราะมีวิดิทัศน์เข้ามาแทนที่ ผู้ชมสามารถเช่าหรือซื้อวิดิทัศน์ที่อัดสำเนาจากภาพยนตร์ไปฉายชมที่บ้านได้ ผู้ชมภาพยนตร์จึงลดจำนวนลงมีผลทำให้โรงภาพยนตร์เปลี่ยนแปลงไปด้วย โรงภาพยนตร์ขนาดใหญ่ลดจำนวนลงแต่มีโรงภาพยนตร์ขนาดเล็กเข้ามาแทนที่ แม้ผู้ชมจะลดลงแต่ภาพยนต์ก็คงยังเป็นที่ยืนชอบของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่มีรายได้น้อยไม่สูงนักไม่มีเครื่องฉายวิดิทัศน์

ของตนเองก็ยังนิยมชมภาพยนตร์กันอยู่ นอกจากนั้น ปัจจุบันสื่อวิทยุโทรทัศน์ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของประชาชนมาก ประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ต่างก็มีโทรทัศน์ไว้ในครอบครอง จึงได้มีการนำภาพยนตร์มาฉายผ่านทางวิทยุโทรทัศน์ และมีการสร้างละครโทรทัศน์ขึ้นเป็นสื่อบันเทิงในลักษณะเดียวกันกับภาพยนตร์มากขึ้น วิทยุโทรทัศน์ จึงกลายเป็นสื่อที่ให้ความบันเทิงและความรู้ที่ประชาชนนิยมสูงสุด

4. วิทยุโทรทัศน์ หรือ โทรทัศน์

บริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด เป็นบริษัทที่จัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2498 นับเป็นแห่งที่ 3 ของเอเชียภายหลังญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์ โดยดำเนินการเป็นแบบรัฐวิสาหกิจ การแพร่ภาพได้ดำเนินเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2520 จึงได้ยุติกิจการเปลี่ยนเป็น “องค์กรสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย” ต่อมาในปี พ.ศ. 2501 กองทัพบกจึงได้ตั้งสถานีกองทัพบก (ช่อง 7) แพร่ภาพออกอากาศทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด และในปี พ.ศ. 2510 ก็ได้จัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์สีในกรุงเทพมหานครขึ้นอีก 2 แห่งคือ สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 7 สี และช่อง 3 สี ส่วนบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ก็ได้จัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 9 สีขึ้นในปี พ.ศ. 2513 ด้วย สรุปแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีสถานีโทรทัศน์ในกรุงเทพมหานคร 4 สถานี รวม 5 ช่อง และในส่วนภูมิภาค 4 สถานี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นปีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระชนมายุครบ 60 พรรษา ประเทศไทยจึงมี

สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ซึ่งเป็นสถานีที่จัดรายการวิทยุ โทรทัศน์เพื่อการศึกษามากที่สุด โดยเฉพาะรายการที่ออกอากาศ มีทั้งรายการสำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาประชาชน หรือการศึกษาตามอัธยาศัย อาทิเช่น รายการเพื่อการเกษตร รายการทั่วไป ข่าว ข่าวการพัฒนา ข่าวสตรี ซึ่งจัดในลักษณะกึ่งบันเทิงเพื่อมวลชนทั่วไป รายการสำหรับเด็ก รายการสำหรับเด็กปฐมวัย รายการสำหรับเด็กมัธยมศึกษา รายการสำหรับเด็กมัธยมศึกษาด้วยตนเองที่บ้าน รายการสำหรับเด็กผู้ใหญ่ และกลุ่มสนใจ เป็นต้น (วิจิตร ภักดีรัตน์ ในมสธ., 2533) นอกจากนี้ช่อง 11 ที่จัดรายการเพื่อการศึกษาโดยตรงแล้ว สถานีอื่น ๆ แม้จะไม่ใช่สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาโดยตรงก็มีรายการหลายรายการที่จัดเพื่อการศึกษา เช่น รายการหนูทำได้ กระฉอกหัดคัน โลกน่ารัก ชีวิตมหัศจรรย์ โลกล้ำยุค ที่มีเพื่อน ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 7 รายการ 180 IQ การบินไทยไขจักรวาล เรียนภาษากับ BBC และภาษาอังกฤษเพื่อชีวิตประจำวัน ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 5 เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2518 ทศนิยม ยาสมาน พบว่า สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ จัดรายการโทรทัศน์ประเภทส่งเสริมความรู้ทุกสถานี แต่จัดในอัตราส่วนที่ไม่เท่าเทียมกัน ในช่วงที่ศึกษาวิจัยนั้น พบว่า สถานีไทยโทรทัศน์ ช่อง 9 จัดรายการส่งเสริมความรู้มากกว่าสถานีอื่น ๆ เฉลี่ยประมาณร้อยละ 12 ของรายการโทรทัศน์ทั้งหมด และสถานีไทยโทรทัศน์ ช่อง 3 จัดรายการส่งเสริมความรู้น้อยกว่าสถานีอื่น คือเฉลี่ยประมาณร้อยละ 0.613 ของรายการทั้งหมด และพบว่า ช่วงเวลาที่ประชาชนชมมากที่สุดคือช่วง 18.00-20.00 น. แต่ในช่วงนี้ปรากฏว่า บางสถานีมีรายการเพื่อการศึกษาเพียงประมาณ 20-30 นาที และบางสถานีไม่มีรายการเพื่อการศึกษาเลย รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาส่วนใหญ่จัดในช่วง 16.00-18.00 น. ซึ่งเป็นเวลาที่ประชาชนชมน้อยที่สุด ประชาชนให้ความคิดเห็นว่า การชมโทรทัศน์ นอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินแล้ว ยังทำให้เป็นคนทันต่อเหตุการณ์ มีความรู้รอบตัวมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2536 นารากร คิยาชน ได้วิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กพบว่า รายการมี 3 ประเภท คือ นิตยสารทางอากาศ 3 รายการ ข่าว 1 รายการ และเกมโชว์ 2 รายการ รายการเหล่านี้ มีวิธีการนำเสนอ 8 ลักษณะ และพบว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนำเสนอเนื้อหาเน้นหนักพัฒนาการทางสติปัญญามากที่สุด รองลงมาคือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม

ในปี พ.ศ. 2536 บัณฑิตา ทองสีมา พบว่า เด็กใช้เวลาดูโทรทัศน์วันละ 2-3 ชั่วโมง โดยชอบดูรายการการ์ตูนและละคร และเป็นการดูพร้อมกับทำกิจกรรมอื่นไปด้วย เช่น การรับประทานอาหารเช้า ทำการบ้าน เล่น อ่านหนังสือ เด็กใช้โทรทัศน์เป็นเพื่อน และใช้ในการกำหนดเวลาในการทำกิจวัตรของครอบครัวแสดงให้เห็น และในครอบครัวที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพครูมีการใช้โทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้มากที่สุด ในปีเดียวกันนั้น อรพินท์ ศักดิ์เยี่ยมได้พบเพิ่มเติมว่า เด็กนำสิ่งที่ได้รับจากการชมรายการโทรทัศน์ไปใช้ในด้านพัฒนาสติปัญญาและความสามารถพื้นฐานมากที่สุด

ในปี พ.ศ. 2525 ชีรณง เกิดสุคนธ์ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ ได้รับอิทธิพลทางจริยธรรมจากสื่อละครโทรทัศน์ ตัวละครที่กระตุ้นให้ทำดี และเหตุการณ์ที่มีอิทธิพลต่อนักเรียน และบอกว่า ชอบดูละครประเภทที่ให้คติสอนใจมากที่สุด

วันชาติ สีลาน้อย ได้ทำการศึกษาการเลือกชมรายการโทรทัศน์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2528 พบว่า นักเรียนชายเลือกชมรายการกีฬามากที่สุด รองลงมาคือรายการข่าวและข่าวบริการสังคม ในขณะที่นักเรียนหญิงเลือกชม ละครโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือการ์ตูน และรายการสำหรับเด็ก สำหรับผู้ที่อยู่ในกลุ่มที่มีอายุมากจะเลือกชม รายการศาสนาและการส่งเสริมศีลธรรม และรายการสารคดี และสำหรับผู้ที่อยู่ในกลุ่มที่มีอายุน้อยจะเลือกชม รายการการ์ตูนและรายการสำหรับเด็ก

จากการสอบถามประชาชนผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครกว่า 300 คน พบว่า ผู้สูงอายุใช้เวลาในการชมรายการโทรทัศน์ประมาณ 5-6 ชั่วโมงต่อวัน โดยเฉพาะในช่วงเวลาดังแต่ บ่ายโมงจนถึงค่ำ เพื่อรับข่าวสารบ้านเมือง และความรู้ต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ส่วนรายการบันเทิง ชอบดูละครแนวประวัติศาสตร์หรือแนวย้อนยุค ผู้สูงอายุมีความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพทางกาย กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความรู้เรื่องการเมืองไทย การส่งเสริมอาชีพ และธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ (สมมาตร คงชื่นสิน, 2536)

จากการสอบถามประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครกว่า 300 คน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานคร เปิดโทรทัศน์รับฟังข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากพอควร และระดับของการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ไพสิน ศศิธนากรแก้ว, 2536)

จากผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า **วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากต่อประชาชนทุกกลุ่มทุกวัย ตั้งแต่เด็กไปจนถึงผู้สูงอายุ การชมรายการโทรทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน และการชมรายการโทรทัศน์ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้ชม ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ไปโดยอัตโนมัติไปตามธรรมชาติโดยไม่รู้สึกตัวทุกวัน ๆ การเรียนรู้เช่นนี้มีทั้งที่เป็นไปในทางบวกและทางลบ แต่แต่สิ่งเร้าที่มักกระตุ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า วิธีการเรียนรู้ตามอรรถาศัยโดยอาศัยสื่อเร้าในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมา มีผลกระทบบทบาทต่อสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมของประชาชน หรือกล่าวโดยสรุปได้ว่า มีผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนนั่นเอง**

5. การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว

นอกจากสื่อสำคัญ ๆ ที่กล่าวข้างต้น ซึ่งได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ และวิทยุโทรทัศน์แล้ว คนทั่วไปมีโอกาสเรียนรู้ได้เสมอจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น อาทิเช่น สื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ เช่น ภาพ ไปสเตอร์ที่ติดอยู่ทั่วไป สถานที่ต่าง ๆ อาทิเช่น ศูนย์การค้า สวนสนุก สวนสาธารณะ สถานเริงรมย์ และบุคคลต่าง ๆ เช่น บุคคลในอาชีพต่าง ๆ และสถานะต่าง ๆ ชาวต่างประเทศที่เข้ามาติดต่อ ฟานัก หรือ เข้ามาท่องเที่ยว เป็นต้น สภาพของสังคมที่ประกอบไปด้วยสิ่งแวดล้อมนานาชนิดดังกล่าว ล้วนเป็นสิ่งเร้าให้ผู้คนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นไปในด้านความรู้ เจตคติ หรือ พฤติกรรมก็ได้ สิ่งแวดล้อมนับเป็นสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น

การใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

ของคนกรุงเทพมหานคร

การใช้เทคโนโลยีการศึกษาในการจัดการศึกษา

ปกติแล้วคนทั่วไปมักจะนึกถึงเทคโนโลยีในทางที่เกี่ยวกับเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีกลไกหรือระบบการทำงานที่ยุ่งยากซับซ้อนและมีราคาแพง แต่จริงแล้วเทคโนโลยี มีความหมายครอบคลุมลักษณะใดลักษณะหนึ่งใน 3 ลักษณะดังนี้ (กิดานันท์ มลิทอง, 2535)

1. เทคโนโลยีในลักษณะของกระบวนการ (process) หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการที่นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือความรู้อื่น ๆ มาใช้อย่างเป็นระบบ
2. เทคโนโลยีในลักษณะของผลผลิต (product) หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ ที่เป็นผลมาจากการที่ใช้กระบวนการทางเทคโนโลยี เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ โทรทัศน์ ฟิล์ม แท่นพิมพ์ ฯลฯ
3. เทคโนโลยีในลักษณะของกระบวนการและผลผลิต (process and product) หมายถึง ผลผลิตที่ต้องใช้กระบวนการควบคู่ไปด้วยกัน เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของงานและผลผลิตของงาน รวมทั้งเป็นการประหยัดทั้งเวลาและแรงงานด้วย ในการจัดการศึกษาก็เช่นกัน เราสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษาได้ ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2489-2539) ประเทศไทยได้มีการนำเทคโนโลยีระดับสูงเข้ามาใช้อย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำงาน และการเรียนรู้ของคนไทย การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาเป็นไปอย่างกว้างขวางครอบคลุม ทั้งในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน โรงเรียน และการศึกษิตตามอัธยาศัยหรือการศึกษาประชาชน

ก. **การใช้เทคโนโลยีการศึกษาในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน** ได้มีการนำเทคโนโลยีทางด้านสื่อการสอนเข้ามาใช้นานแล้ว ตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2489 และมีการนำมาใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน สื่อการสอนในลักษณะของภาพ สิ่งพิมพ์ รายการวิทยุโทรทัศน์ สไลด์ เทปเสียง เทปเพลง ภาพยนตร์และวัสดุต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของจริงและของจำลอง ถึงเป็นส่วนหนึ่งของการสอนที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ ดังจะเห็นได้จากการเตรียมการสอนซึ่งจะต้องมีรายการสื่อการสอนอยู่ในบันทึกการสอนเสมอ แสดงให้เห็นถึงการตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างชัดเจนและรวดเร็วขึ้น สื่อการสอนในรูปแบบดังกล่าวข้างต้น นับเป็นการใช้เทคโนโลยีระดับกลาง ซึ่งไม่มีความซับซ้อนมากนัก และสามารถแสวงหาได้ในราคาที่ไม่แพงจนเกินไป จึงเป็นที่นิยมของครู โรงเรียน และสถาบันการศึกษาโดย

ทั่วไป จึงเป็นที่นิยมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เมื่อเทคโนโลยีมีการพัฒนาขึ้น การนำมาใช้ในวงการศึกษา ก็เริ่มมีความซับซ้อนและมีคุณภาพมากขึ้นมีการใช้สื่อการสอนในรูปแบบของสื่อประสม หรือ multi-media มากขึ้น ซึ่งก็นิยมมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสื่อการสอนต่าง ๆ ยังต้องอาศัยงบประมาณในการจัดซื้อจัดหาและเนื่องจากโรงเรียนของกรุงเทพมหานครมีหลายระดับ โรงเรียนที่มีงบประมาณน้อยก็ยังไม่สามารถใช้สื่อการสอนประเภทสื่อประสมมากนัก ยังคงต้องใช้สื่อการสอนประเภทภาพ

ข. การใช้เทคโนโลยีการศึกษาในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้กลุ่มบุคคลที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียนได้ เรียกว่า การศึกษาทางไกล การศึกษาทางไกลเป็นระบบการศึกษาที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ไกลกัน แต่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยอาศัยสื่อการสอนในลักษณะของสื่อประสม โดยการใช้สื่อต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น ตำราเรียน เทปบันทึกเสียง หรือ โดยการใช้อุปกรณ์โทรคมนาคม และสื่อมวลชนประเภทวิทยุและโทรทัศน์เข้ามาช่วยในการแพร่กระจายการศึกษาไปยังผู้ที่ปรารถนาจะเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางทั่วทุกท้องถิ่น การศึกษาในลักษณะนี้มีทั้งระดับต้น จนถึงระดับสูงชั้นปริญญา ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อเหล่านั้น และอาจมีการสอนเสริมควบคู่ด้วย การศึกษานี้อาจอยู่ในรูปแบบของการศึกษาอิสระ (independent study) การศึกษารายบุคคล (individual study) หรือรูปแบบของมหาวิทยาลัยเปิดก็ได้ ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชใช้เทคโนโลยีนี้ในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา

การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม นับเป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของโลก ได้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ประเทศไทย โดยกระทรวงคมนาคม ได้จัดทำโครงการดาวเทียมสื่อสารแห่งชาติ "ไทยคม" ขึ้นซึ่งได้รับการออกแบบให้ใช้งานได้อย่างเหมาะสมกับประเทศไทย เพื่อขยายการบริการด้านการสื่อสารทั้งในและต่างประเทศให้สะดวก รวดเร็วขึ้น อันจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศในด้านการพึ่งพาตนเองและด้านความมั่นคงของชาติ ดาวเทียมไทยคม ดาวเทียมดวงแรกของไทย ได้ทะยานขึ้นสู่วงโคจรเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2536 ซึ่งทำให้ประเทศไทยมีระบบการกระจายสัญญาณโทรทัศน์แบบใหม่เกิดขึ้น อันจะทำให้ทุกคนทั่วเรือน ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดในประเทศ สามารถรับชมโทรทัศน์ทุกรายการได้อย่างเท่าเทียมกันทั้งภาพและเสียง การศึกษาก็จะได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยี เช่นกัน แม้ว่ารัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนา การศึกษาตลอดมา แต่ความเหลื่อมล้ำ และการขาดแคลนทางการศึกษาก็ยังคงมีอยู่เสมอมา โครงการดาวเทียมสื่อสารแห่งชาติ "ไทยคม" จะได้รับการนำมาใช้ในการศึกษาในรูปแบบของโทรทัศน์เพื่อการศึกษาอีกวิธีหนึ่ง

ค. เทคโนโลยีกับการศึกษาค้นคว้าหรือการศึกษาประชาชน ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของโลกที่แพร่ขยายเข้ามายังประเทศไทยทำให้ประเทศไทยมีการนำคอมพิวเตอร์ โทรคมนาคม และดาวเทียมเข้ามาใช้ในการสื่อสารและการศึกษา คนในปัจจุบัน โดยเฉพาะคนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ใกล้แหล่งหรือในแหล่งความเจริญ มีโอกาสได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและสื่อต่าง ๆ รอบตัวไปโดยอัตโนมัติ การปฏิสัมพันธ์กับสื่อและสิ่งแวดล้อมรอบตัวนี้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย แล้วแต่ใครจะพึงใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งใด มากน้อยเพียงใด สารกระบวนการ วิธีการ ที่มากับสื่อต่าง ๆ ย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติ สิ่งแวดล้อมและสื่อต่าง ๆ รอบตัวที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย มีจำนวนมาก เช่น หนังสือ และหนังสือพิมพ์ ซึ่งได้เพิ่มทั้งปริมาณ และประเภทของหนังสือให้ประชาชนได้เลือกอ่านตามความสนใจ นอกจากนั้นยังมีวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ซึ่งมีรายการที่หลากหลายให้เลือกชมเลือกฟัง ตามความสนใจ รวมทั้งภาพยนตร์ และวิดีโอเทปที่แพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีให้เลือกตั้งแต่ประเภทสารคดีบันเทิง การ์ตูน และวิชาการ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และระบบการใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ อาทิเช่น ระบบ internet ระบบ world wide web ก็เริ่มเป็นสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ที่ส่งเสริมให้คนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้มากขึ้น

เทคโนโลยีทางการศึกษาที่สำคัญ

เพื่อให้เห็นภาพของเทคโนโลยีทางการศึกษาต่าง ๆ มาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของคนไทยในช่วง 50 ปีที่ผ่านมาได้ชัดเจนขึ้น จึงจะขอกล่าวถึงเทคโนโลยีการศึกษาที่สำคัญ ๆ ในรายละเอียดดังนี้

1. เทคโนโลยีทางการพิมพ์กับการผลิตหนังสือ และ หนังสือพิมพ์

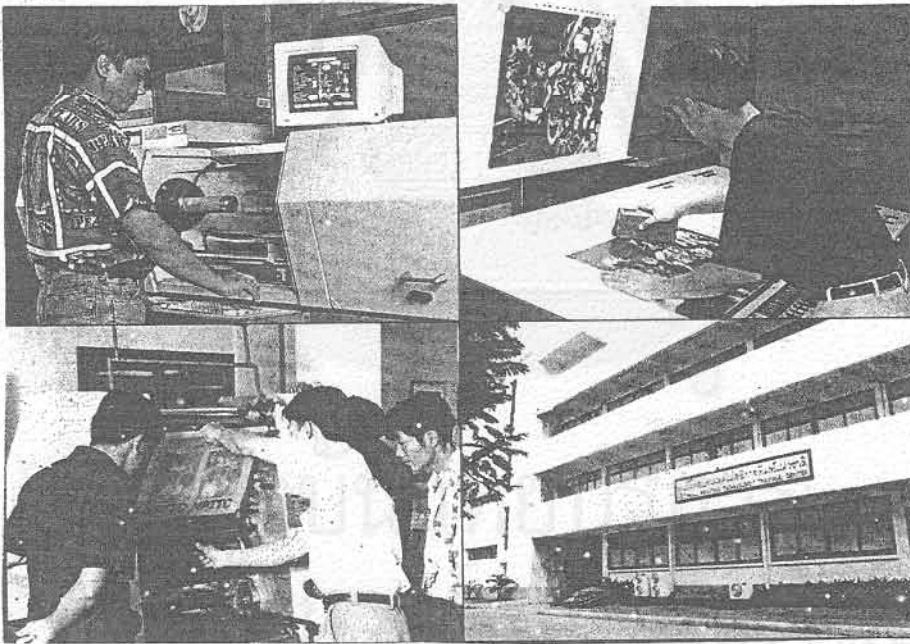
หนังสือ และ หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อที่ช่วยให้ข้อมูล ความรู้ ข่าวสาร ต่าง ๆ แพร่หลายไปได้อย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีทางการพิมพ์นับเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการผลิตหนังสือและหนังสือพิมพ์ กิจการพิมพ์ในเมืองไทย เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลที่ 3 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2371 (สุภาพรณ บุญสะอาด, 2517) ซึ่งใช้ในการพิมพ์หนังสือสอนคริสตศาสนาและพิมพ์หมายประกาศห้ามสูบบุหรี่

ในปัจจุบัน ทั้งกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค มีหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยจำนวนมาก สำหรับในกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์รายวันที่ให้ความรู้ ข่าวสารแก่คนกรุงเทพมหานคร และคนไทยทั่วประเทศที่เป็นที่นิยมอ่านกันโดยทั่วไป มีหลายฉบับ เช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน ข่าวสด บ้านเมือง เคลมมิเรอร์ สยามรัฐ เป็นต้น

นอกจากหนังสือพิมพ์รายวันแล้ว แหล่งความรู้ที่ให้ข่าวสารความบันเทิง รวมทั้งความรู้ครอบคลุมทุกแขนงอีกแหล่งหนึ่งก็คือ นิตยสาร วารสาร และหนังสือต่าง ๆ นิตยสารและวารสารก็มีทั้งรายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี ส่วนหนังสือก็มีหลากหลายประเภท อาทิเช่น หนังสือนวนิยาย สารคดี ชีวิตประวัติ ตำราและคู่มือต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมความรู้ทุกประเภท ทุกสาขา คนกรุงเทพมหานครรวมทั้งคนไทยทั่วประเทศ สามารถเรียนรู้ได้อย่างสะดวกสบาย เพราะหนังสือดังกล่าวมีวางจำหน่ายตามแผงหนังสือ และร้านหนังสือซึ่งตั้งอยู่ทั่วไป

การที่หนังสือและหนังสือพิมพ์ ได้กลายเป็นแหล่งความรู้ที่ใหญ่และมีความสำคัญมากต่อคนไทย ก็เนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการพิมพ์ เครื่องจักรและเทคโนโลยีต่าง ๆ สามารถช่วยให้การจัดพิมพ์เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ประหยัด และมีคุณภาพเพิ่มขึ้นตามลำดับ จึงทำให้คนไทยสามารถซื้อหาหนังสือต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกด้วยราคาที่ไมแพงนัก ในประเทศไทยได้มีการนำสื่อการพิมพ์สมัยใหม่เข้ามาใช้ ในปี พ.ศ. 2357 โดยความช่วยเหลือจากชาวอเมริกัน หล่อตัวพิมพ์อักษรไทยขึ้นด้วยโลหะและสร้างแท่นพิมพ์ไม้ ซึ่งมีลักษณะเป็นระบบแม่พิมพ์นูน (Letterpress) กล่าวคือมีการนำตัวพิมพ์ที่หล่อขึ้นมายึดติดกันให้เป็นกรอบแล้วเกิดเป็นแผ่นแม่พิมพ์ที่เรียกว่า เพลท (plate) ซึ่งนำไปใช้เป็นแม่พิมพ์ต่อไป กิจการพิมพ์ได้พัฒนาขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 3 ในปี พ.ศ. 2390 มีโรงพิมพ์เกิดขึ้นในประเทศไทยจำนวน 4 แห่ง คือ

โรงพิมพ์ของหมอบัตเลอร์ โรงพิมพ์ของคณะสอนศาสนาโรมันคาทอลิก โรงพิมพ์ของหมอบสอนศาสนาอเมริกัน และโรงพิมพ์ของเจ้าฟ้าใหญ่ หรือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กิจการพิมพ์เจริญขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 6 มีการพิมพ์บทพระราชนิพนธ์ และมีการจัดภาพประกอบเป็นภาพถ่ายและภาพวาดทั้งสีและขาวดำ ในสมัยรัชกาลที่ 7 การพิมพ์ได้ขบเซาะลงอันเนื่องมาจากเศรษฐกิจตกต่ำและเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น แต่หลังสงครามได้เริ่มฟื้นตัวขึ้นใหม่ กิจการพิมพ์ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งในต้นสมัยรัชกาลที่ 9 ในปี พ.ศ. 2500 องค์การคำครุสภา จึงได้จัดสร้างโรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าวขึ้น โดยได้ส่งเครื่องพิมพ์โรตารีออฟเซต (Rotary Offset) มาใช้เป็นครั้งแรก ซึ่งสามารถช่วยให้การพิมพ์ทำได้อย่างรวดเร็วขึ้นและมีคุณภาพมากขึ้น ต่อมาการพิมพ์ได้พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จากการพิมพ์ด้วยระบบแม่พิมพ์นูน พัฒนามาเป็นการพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์ร่อง (Photogravure หรือ Rotogravure) ซึ่งสามารถช่วยให้ได้ภาพที่เหมือนของจริงและตัวอักษรที่คมชัด ปัจจุบัน การพิมพ์ได้วิวัฒนาการมาเป็นการพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์เรียบทั้งแบบใช้มือและแบบถ่ายภาพ ซึ่งเรียกกันว่า การพิมพ์ระบบออฟเซต (Photo-Lithography หรือ Photo Offset) ระบบนี้ใช้กันแพร่หลายมากในการพิมพ์หนังสือ วารสาร เกือบทุกฉบับ

ในปัจจุบันการพิมพ์ก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง คำนึง “การพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์” ซึ่งมีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการทำต้นฉบับและจัดพิมพ์ ความก้าวหน้านี้ทำให้เกิดหนังสือแบบใหม่ขึ้นอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Book) ซึ่งมีลักษณะเหมือนแผ่นรหัสดิสก์ (disk) ประจำหนังสือนั้น ๆ ช่วยในการอ่าน ผู้อ่านจะได้รับทั้งภาพและเสียง ซึ่งสามารถเคลื่อนไหวได้เหมือนของจริงทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจได้มากกว่าหนังสือธรรมดา (วิริยะ สิริสิงห, 2537)

เนื่องจากประสิทธิภาพของเครื่องจักรที่ใช้ในการพิมพ์มีมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้สิ่งพิมพ์ทั้งหลายเกิดขึ้นอย่างมากมาย โดยเฉพาะในช่วง 50 ปี ที่ผ่านมา คงจะเห็นได้จากจำนวนหนังสือที่วางตามแผงหนังสือและร้านหนังสือทั้งหลาย จึงกล่าวได้ว่า หนังสือ และหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์ทั้งหลายมีผลต่อวิถีการเรียนรู้ของคนไทยเรา การศึกษาหรือการเรียนรู้ตามอัธยาศัยนี้ ได้กลายเป็นวิถีการเรียนรู้ที่สำคัญของคนไทยเราโดยเฉพาะคนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ใกล้แหล่งความรู้ต่าง ๆ มากที่สุด

2. เทคโนโลยีทางสื่อ ทัศนทัศน์ และวัสดุอุปกรณ์กับการผลิตสื่อการสอนและสื่อประสม

เป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาที่นำมาใช้ประโยชน์มาก สื่อการสอนจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ (กิดานันท์ มะลิทอง, 2535)

1. สื่อประเภทวัสดุ (software) เป็นสื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเองซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

1.1 วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผ่นที่ ลูกโลก รูปภาพ หุ่นจำลอง ฯลฯ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำราเรียน คู่มือ ของจริง ของตัวอย่าง ของจำลอง หุ่นจำลอง ภาพถ่าย ภาพเขียน การ์ตูนโปสเตอร์ แผนภูมิ

1.2 วัสดุประเภทที่ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเอง จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผ่นเสียง ฟิล์มภาพยนตร์ แผ่นโปร่งใส สไลด์ ฟิล์มสตริป ไมโครฟิล์ม วิดิทัศน์

2. สื่อประเภทอุปกรณ์ (Hardware) เป็นสื่อที่เป็นตัวกลางหรือตัวผ่าน ทำให้ข้อมูลหรือความรู้บันทึกในวัสดุสามารถถ่ายทอดออกมาให้เห็นหรือได้ยิน เช่น เครื่องฉายแผ่นโปร่งใส เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นเสียง ฯลฯ กระดานผ้าสำลี กระดานแม่เหล็ก โทรทัศน์ วิทยุ เครื่องเล่นเทป

3. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ (Techniques and Methods) เป็นสื่อที่มีลักษณะเป็นแนวความคิดหรือรูปแบบขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยสามารถนำสื่อวัสดุและอุปกรณ์มาใช้ช่วยในการสอนได้ เช่น เกมและสถานการณ์จำลอง การสาธิต การสอนแบบจุดภาค การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการจำแนกสื่อการสอนในลักษณะอื่น ๆ ด้วย เช่น จำแนกเป็น

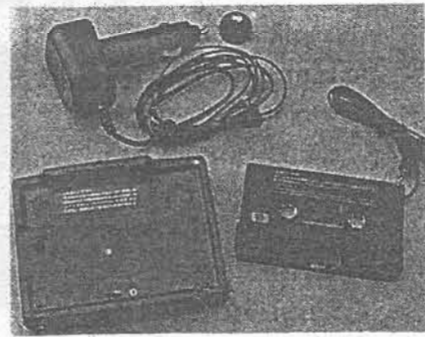
ก. สื่อการสอนประเภทที่ไม่ต้องใช้เครื่องฉาย ได้แก่ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา คู่มือ ของจริง ของตัวอย่าง ของจำลอง หุ่นจำลอง วัสดุกราฟิก เช่น แผนภูมิ แผนภาพ โปสเตอร์ ภาพถ่าย ภาพเขียน การ์ตูน นอกจากนั้นก็ยังมีกระดานดำ กระดานผ้าสำลี กระดานแม่เหล็ก และการไปศึกษานอกสถานที่

ข. สื่อการสอนประเภทใช้เครื่องฉาย ได้แก่ เครื่องฉายภาพทึบแสง (Overhead Projector) แผ่นโปร่งใส สไลด์ ฟิล์มสตริป ไมโครฟิล์ม

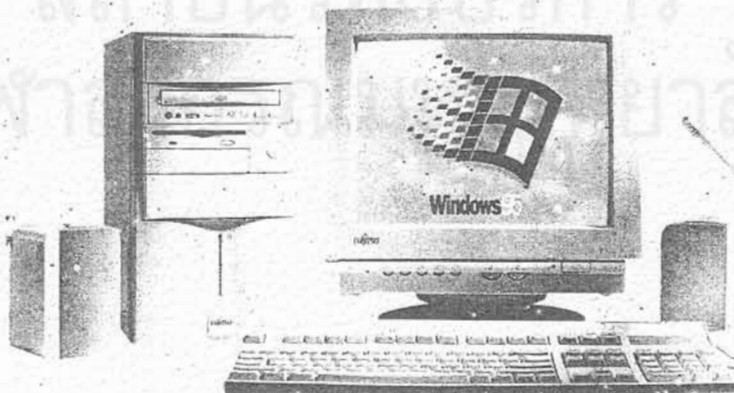
- ค. สื่อการสอนประเภทที่มีการเคลื่อนไหว ได้แก่ ภาพยนตร์ (8 และ 16 มม.)
 โทรทัศน์วงจรเปิด โทรทัศน์วงจรปิด วิทยุทัศน์
- ง. สื่อการสอนประเภทเครื่องเสียง ได้แก่ วิทยุ เทปบันทึกเสียงและแผ่นเสียง

สื่อประสม (Multimedia) หมายถึง สื่อประเภทต่าง ๆ ที่ได้รับการนำมาใช้ร่วมกัน โดยอาจนำมาใช้กับผู้เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย หรือการศึกษารายบุคคล ปกติ จะมีการใช้สื่อแต่ละอย่างเป็นขั้นตอน แต่ในบางครั้งอาจใช้สื่อหลายชนิดพร้อมกันได้ ปัจจุบันนิยมจัดทำเป็นชุดการสอน หรือชุดการเรียนรู้ ซึ่งมักจะประกอบด้วย คู่มือการใช้ชุด คำสั่ง เนื้อหาบทเรียนซึ่งจัดทำในรูปของสื่อประสม เช่น เทปบันทึกเสียง สไลด์ วิทยุทัศน์ บทเรียน วัสดุกราฟิก เป็นต้น นอกจากนั้นจะมีกิจกรรมเสนอแนะ และแบบทดสอบ

นอกจากจะมีการใช้สื่อในรูปวัสดุที่จัดเป็นชุดสื่อประสมแล้ว ปัจจุบันได้มีการจัดห้องสื่อประสมขึ้น เป็นที่รวมวัสดุอุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ ไว้ด้วยกันเพื่อความสะดวกในการใช้สื่อประสมในการสอน

คอมพิวเตอร์มัลติฟังก์ชัน

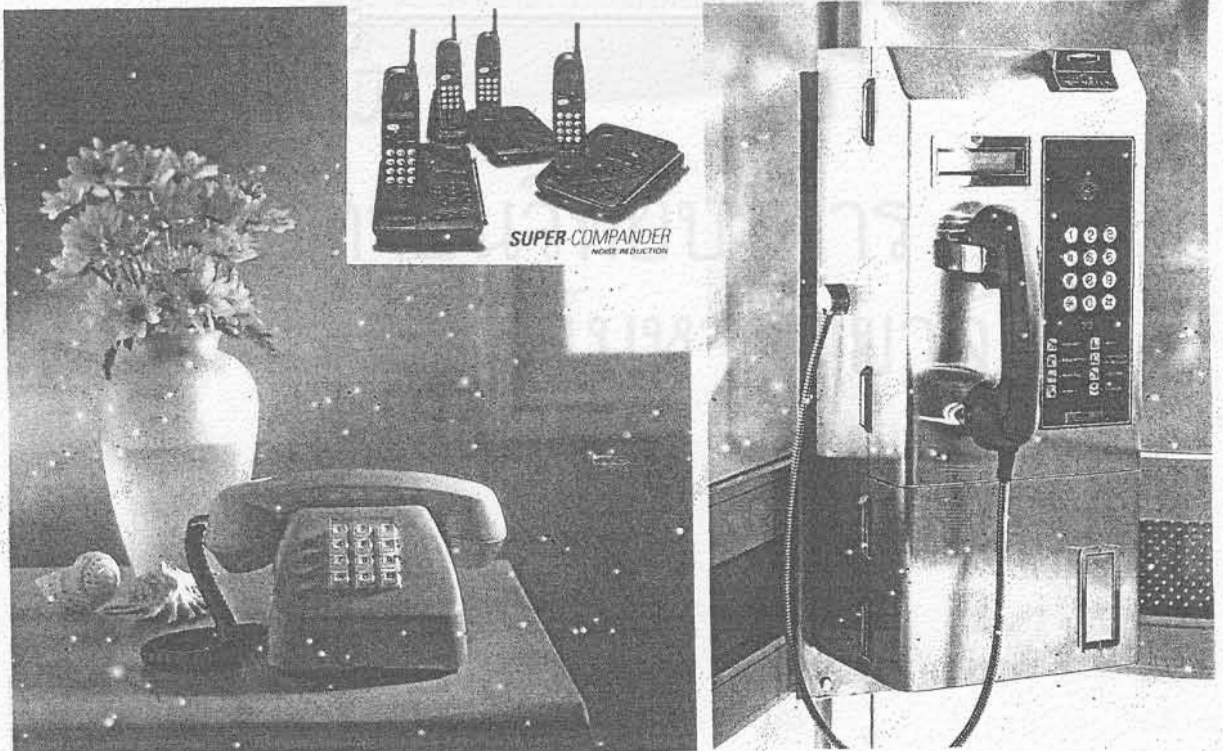
8. เทคโนโลยีด้านโทรคมนาคมเพื่อการศึกษา (Telecommunications)

เป็นระบบการส่งข่าวข้อมูลหรือการติดต่อสื่อสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยใช้พลังงานไฟฟ้าให้ไหลไปตามเส้นลวดทองแดงที่อยู่ในสายเคเบิล หรือโดยอาศัยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าในการส่งสัญญาณไปในบรรยากาศ เช่น การส่งวิทยุ โทรทัศน์ คลื่นไมโครเวฟ ส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม นอกจากนี้โทรคมนาคมยังหมายถึง การใช้สื่ออุปกรณ์ระบบไฟฟ้าต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ โทรสาร โทรพิมพ์ ฯลฯ

8.1 อุปกรณ์ที่ใช้ในการสื่อสารโทรคมนาคม แยกได้ 4 ประเภท คือ
(กิดานันท์ มลิทอง, 2535)

3.1.1 ประเภทเสียง ได้แก่

- (1) วิทยุโทรคมนาคมหรือวิทยุโทรศัพท์ เป็นการติดต่อกันผ่านข่ายวิทยุคมนาคม มีทั้งแบบติดตั้งประจำที่ และแบบเคลื่อนที่ เช่น วิทยุติดสำนักงาน วิทยุโทรศัพท์ติดในรถยนต์ และวิทยุโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบไร้สาย (cellular phone) เป็นต้น
- (2) โทรศัพท์ เป็นการติดต่อกันด้วยเครื่องโทรศัพท์ ที่มีสายตัวนำหรือช่องสัญญาณที่นำเสียงพูด โดยผ่านชุมสายโทรศัพท์ ปัจจุบันมีเครื่อง multiplex ซึ่งช่วยให้สามารถติดต่อพร้อม ๆ กันได้หลายหมายเลข
- (3) วิทยุกระจายเสียง เป็นการติดต่อกันผ่านทางคลื่นวิทยุไปยังเครื่องรับวิทยุ

3.1.2 ประเภทตัวอักษร ได้แก่

- (1) โทรเลข เป็นการติดต่อรับส่งข่าวสารประเภทสัญลักษณ์ เช่น ตัวหนังสือ ตัวเลข โดยการใช้รหัส
- (2) โทรพิมพ์ เป็นการติดต่อกันผ่านทางเครื่องพิมพ์ดีดซึ่งเป็นทั้งเครื่องรับและส่งในเครื่องเดียวกัน ผู้ใช้บริการจะสามารถพิมพ์ข้อความโต้ตอบกันได้ทันที
- (3) เทเล็กซ์ (Telex) เป็นการรวมระบบโทรศัพท์กับโทรพิมพ์เข้าด้วยกัน ผู้ใช้จะติดต่อโดยใช้โทรศัพท์เรียกผู้รับ ก่อนส่งข้อความด้วยเครื่อง telex
- (4) เทเลเท็กซ์ (teletex) เป็นวิวัฒนาการของเทเล็กซ์ (Telex) โดยการใช้เครื่องเทเล็กซ์ (Telex) ร่วมกับเครื่องคอมพิวเตอร์ ข้อมูลที่ส่งเข้ามาจะเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์และสามารถส่งต่อผ่านเครื่องถ่ายเอกสารได้ในทันที ปัจจุบันมีการใช้ teletex ในการส่งข่าวต่าง ๆ เช่น ข่าวธุรกิจ การศึกษา เกร็ดความรู้ โฆษณา การรับสมัครงาน เป็นต้น จึงมีผู้เรียก teletex ว่าเป็นหนังสือพิมพ์ทางโทรศัพท์ (T.V - Newspaper)

3.1.3 ประเภทภาพ

โทรภาพ (Phototelegraph) เป็นการส่งภาพนิ่งจากต้นทางให้ไปปรากฏเป็นภาพบนกระดาษที่เครื่องรับปลายทาง

3.1.4 ประเภทภาพและเสียง

- (1) **โทรทัศน์ (Television)** เป็นการส่งข้อมูลประเภทภาพและเสียงผ่านสถานีถ่ายทอดสัญญาณไปยังเครื่องรับโทรทัศน์ในที่ต่าง ๆ ถ้าเครื่องรับอยู่ไกลมากอาจต้องใช้การส่งคลื่นไมโครเวฟ หรือส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมไปยังสถานีย่อยเพื่อส่งต่อไปยังเครื่องรับอีกทอดหนึ่ง
- (2) **โทรศัพท์ภาพ (picturephone , videophone , image phone)** เป็นการส่งและรับข้อมูลที่สามารถส่งภาพพร้อมเสียง ไปยังจุดรับซึ่งมีอุปกรณ์โทรศัพท์ภาพเช่นเดียวกันได้

การใช้อุปกรณ์โทรคมนาคมในลักษณะของการให้ข้อมูลเป็นตัวอักษร ภาพ และเสียงนั้น ต้องอาศัย "ช่องสัญญาณ" เป็นสื่อในการส่งสัญญาณจากจุดส่งไปยังจุดรับ ช่องสัญญาณนี้ อาจเป็นสายเคเบิลทองแดงหรือ คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า และในปัจจุบันกำลังจะวิวัฒนาการเป็นการใช้เส้นใยแก้วนำแสง (Optical Fiber Cable) เป็นช่องสัญญาณ โดยการสร้างเป็นเครือข่ายการสื่อสาร ISDN (Integrated Service Digital Network) ขึ้น เส้นใยแก้วนำแสงนี้มีความสามารถในการถ่ายทอดสัญญาณได้อย่างมากมายมหาศาล และยังมีประสิทธิภาพที่ง่ายกว่าสายเคเบิลทองแดง

3.2 ระบบการสื่อสารโทรคมนาคม มีทั้งการสื่อสารทางเดียวและสองทาง โดยอาศัย อุปกรณ์โทรคมนาคมชนิดต่าง ๆ ในปัจจุบัน มีหลายรูปแบบต่าง ๆ กัน ดังนี้

- (1) ระบบเทเลเท็กซ์ (Teletex) เป็นการสื่อสารทางเดียวที่ส่งสัญญาณไปกับคลื่นพาห์ของโทรทัศน์เพื่อส่งข้อมูลตัวอักษรและภาพกราฟิก ซึ่งผู้ใช้สามารถเรียกดูได้ทางจอโทรทัศน์
- (2) ระบบวิดีโอเท็กซ์ (Videotex) เป็นการรับส่งข่าวสารข้อมูลทั้งประเภทตัวอักษร เสียง และภาพ โดยการสื่อสารสองทาง ผู้ต้องการได้ข้อมูลจะต้องมีเครื่องรับโทรทัศน์ โทรทัศน์ และโมเด็ม (modem) และเครื่องรับข้อมูล เวลาใช้ต้องใช้โทรทัศน์เรียกไปยังศูนย์ข้อมูลเพื่อเรียกข้อมูลจากศูนย์ให้ปรากฏบนจอรับภาพ ศูนย์ข้อมูลต้นทางเป็นศูนย์คอมพิวเตอร์ที่รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ไว้ ซึ่งนอกจากผู้ใช้จะเรียกข้อมูลต่าง ๆ มาใช้แล้ว ยังอาจใช้คอมพิวเตอร์ของศูนย์ช่วยทำงานได้อีก
- (3) ระบบการส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม (Satellite Transmission) เป็นการส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมเป็นการส่งสัญญาณด้วยคลื่นไมโครเวฟ จากสถานีรับส่งสัญญาณภาคพื้นดิน ผ่านสถานีถ่ายทอดซึ่งตั้งอยู่บนดาวเทียมที่ลอยอยู่ในอวกาศไปยังสถานีรับส่งสัญญาณภาคพื้นดินที่ตั้งอยู่ตามจุดต่าง ๆ บนพื้นโลก การส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมนี้ ทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว และ

กว้างขวาง ปัจจุบันมีการจัดตั้งองค์การดาวเทียมเพื่อการโทรคมนาคมระหว่างประเทศ เรียกว่า INTELSAT ขึ้น โดยประเทศไทยได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกแล้ว และดาวเทียมที่กำลังใช้อยู่ขณะนี้คือ INTELSAT (F-7) ซึ่งลอยอยู่เหนือมหาสมุทรอินเดีย ขณะนี้รัฐบาลไทยได้สนับสนุนให้ภาคเอกชนลงทุนในดาวเทียมสื่อสารแห่งชาติ ซึ่งก็ได้มีการยิงดาวเทียมขึ้นใช้งานแล้วในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2536 คือ ดาวเทียม "ไทยคม 1" โดยมุ่งใช้งานด้านวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ โทรศัพท์ การสื่อสารข้อมูล และโทรประชุม (Video Teleconference) นอกจากนั้นยังมีการใช้ข้อมูลดาวเทียม หรือ Remote Sensing โดยการนำคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์มาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลดาวเทียมและนำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS หรือ Geographic Information System) มาผสมผสานกัน เพื่อติดตามเผ่าระวังถึงการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้วางแผนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

- (4) ระบบอีเมล (E-Mail หรือ Electronic Mail) เป็นการติดต่อกันระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์จากจุดส่งไปยังจุดรับ โดยอาศัยศูนย์คอมพิวเตอร์เป็นฐานในการเก็บข้อมูล ผู้ส่งข้อมูลจะพิมพ์ข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ส่งผ่านโมเด็มไปเข้าศูนย์ข้อมูลของระบบ E-Mail การรับข้อมูลสามารถทำได้โดยผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ ระบบ Videotex ระบบ Video terminal หรือเครื่องโทรสารก็ได้
- (5) ระบบแลน (LAN หรือ Local Area Network) เป็นระบบข่ายงานที่ใช้คอมพิวเตอร์ต่อกับอุปกรณ์ร่วมและอุปกรณ์โทรคมนาคมต่าง ๆ เพื่อการสื่อสารด้วยความเร็วสูงในพื้นที่ที่กำหนด เพื่อให้ผู้ใช้หลายคนที่อยู่ต่างสถานที่กันสามารถทำงานหรือรับข่าวสารข้อมูลร่วมกันได้

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.8 โทรคมนาคมเพื่อการศึกษาที่สำคัญ ๆ

โทรคมนาคมที่นำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในการศึกษา มีดังนี้

3.3.1 วิทยุกระจายเสียง ประเทศไทยเริ่มมีวิทยุกระจายเสียงมาตั้งแต่ พ.ศ. 2470 ด้วยพระดำริของพลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ายุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน โดยได้เริ่มเป็นงานประจำของกองช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข(เสวียม เผ่าทองสุข, 2533) ในต้นสมัยรัชกาลที่ 9 ในปี พ.ศ. 2497 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้ง “สถานีวิทยุศึกษา” ขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปทั้งในด้านข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ทั่วไป ศิลปวัฒนธรรม ระเบียบประเพณี สังคมวิทยุ จิตวิทยา เป็นต้น และต่อมาในปี พ.ศ. 2500 ได้ตั้ง “วิทยุโรงเรียน” ขึ้นอีกสถานีหนึ่ง โดยมีศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมวิชาการ เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งในระยะแรกส่งกระจายเสียงไปได้ไกลในรัศมี 150 กม. รอบกรุงเทพมหานคร แต่ต่อมาก็ได้ขยายปรับปรุงด้วยความช่วยเหลือจากต่างประเทศ สามารถขยายกำลังส่งให้สูงขึ้น และส่งรายการออกอากาศได้ถึง 17 สถานี เป็นผลทำให้ครูผู้สอนในโรงเรียนต่าง ๆ สามารถใช้รายการวิทยุโรงเรียนช่วยในการเรียนการสอนของตน ซึ่งจะได้ผลมากขึ้น หากครูมีการเตรียมการอย่างเหมาะสม ทั้งทางด้านตัวครู นักเรียน ห้องเรียน และกระบวนการเรียน สถานีวิทยุศึกษา ภาคเพื่อการศึกษาประชาชนนี้ได้รับงบประมาณในการออกอากาศ จัดและผลิตรายการจากงบประมาณแผ่นดิน ไม่มีการโฆษณาสินค้า และยังทำหน้าที่รายการกระจายเสียงรายเดือน แจกจ่ายสมาชิกทั่วประเทศกว่า 30,000 ราย นอกจากนี้ยังจัดอบรมผู้ประกาศ ผู้แสดง และผู้เขียนบทวิทยุด้วย นับได้ว่าเป็นสถานีวิทยุเพื่อการศึกษาอย่างแท้จริง ปัจจุบัน แม้รัฐจะได้พยายามสนับสนุนการใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาให้มากขึ้น แต่สถานีที่จัดรายการเพื่อการศึกษาจริง ๆ ก็ยังมีไม่มากนัก ที่สำคัญ ๆ ก็คือ สถานีวิทยุศึกษาและวิทยุโรงเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา (กรมประชาสัมพันธ์, 2533) สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา และสถานีวิทยุกระจายเสียงที่มีอยู่ในปัจจุบันกว่า 400 แห่งนี้ ต่างก็ได้พยายามทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน ในหลายรูปแบบด้วยกัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2530)

- 1) ให้การศึกษาแบบไปรษณีย์สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ค่อนข้างกว้าง เช่น รายการพ่อบ้าน แม่บ้าน รายการสำหรับเด็กและเยาวชน รายการสำหรับเกษตรกร เป็นต้น
- 2) ใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อการสอนหรือการฝึกทักษะโดยตรง โดยรายการวิทยุจะบรรจุเนื้อหาบทเรียนไว้ทั้งหมด ให้ผู้เรียนฟังรายการและทำกิจกรรมตามที่รายการวิทยุสอน โดยมีครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแนะนำเพิ่มเติม
- 3) ใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อเสริมเนื้อหาหลักสูตรให้สมบูรณ์ โดยรายการวิทยุจะบรรจุเฉพาะเนื้อหาที่เพิ่มเติมหรือเสริมจากหลักสูตรที่กำหนด ครูสอนตามปกติ แล้วให้นักเรียนฟังรายการวิทยุเป็นการเสริม

4) ใช้วิทยุในลักษณะผสมผสานกับสื่ออื่น ๆ เพื่อการสอนทางไกล โดยการจัดให้วิทยุกระจายเสียงไปช่วยเสริมสื่ออื่น ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ เทป เป็นต้น ประเทศไทยได้นำรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกล โดยใช้วิทยุกระจายเสียงมาดำเนินการให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างกว้างขวางตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ฝึกหัดครู และระดับมหาวิทยาลัย ได้แก่ รายการการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ รายการเสริมความรู้วิชาครูทางวิทยุและไปรษณีย์ รายการวิทยุกระจายเสียงของมหาวิทยาลัยรามคำแหง และรายการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นต้น

5) ใช้วิทยุกระจายเสียงในรูปแบบของการรณรงค์ โดยการออกรายการที่เป็นปัญหาสำคัญระดับประเทศและมีผลต่อคนส่วนใหญ่ เช่น ปัญหาสุขภาพอนามัยสิ่งแวดล้อม ยาเสพติด การวางแผนครอบครัว การป้องกันโรคเอดส์ เป็นต้น

6) ใช้วิทยุกระจายเสียงในลักษณะของการจัดตั้งองค์กรผู้ฟังหรือกลุ่มผู้ฟัง เป็นการจัดทำรายการวิทยุในเนื้อหาที่เป็นประโยชน์และตรงกับปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยวิทยุกระจายเสียงจะเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหา เช่น รายการจส.100 ที่ช่วยให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการจราจรในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

7) ใช้วิทยุกระจายเสียงในรูปของการสื่อสาร 2 ทาง โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังสามารถพูดคุยกับผู้จัดทำรายการได้ ซึ่งอาจใช้วิธีการโทรศัพท์มาร่วมรายการ มีการโต้ตอบกันทันที ปัจจุบันมีหน่วยงานของรัฐเป็นจำนวนมากที่เห็นความสำคัญของการใช้วิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และโดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการ ได้ผลิตรายการวิทยุเพื่อช่วยแก้ปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษาในชนบทที่ห่างไกล

นอกจากจะได้มีการใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนแล้ว ในปี พ.ศ. 2475 บรรษัทกระจายเสียงของอังกฤษ หรือ บี.บี.ซี. ได้เปิดการกระจายเสียงคลื่นสั้นขึ้น เพื่อสื่อสารถึงดินแดนเครือจักรภพอังกฤษซึ่งมีอยู่ทั่วโลก และต่อมาในปี พ.ศ. 2482 การกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอาหรับ สเปน ปอร์ตุเกส ฝรั่งเศส เยอรมัน และอิตาลี ก็เริ่มขึ้นระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 การกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศของบี.บี.ซี. นับว่าเป็นประวัติศาสตร์สำคัญยิ่งของกิจการกระจายเสียง การเสนอข่าวโดยข้อเท็จจริง ไม่เลือกว่าจะเป็นข่าวดีหรือข่าวร้าย กลายเป็นสถาบันหรือมาตรฐานที่โลกยึดถือต่อมา ปัจจุบัน บี.บี.ซี.ออกอากาศ 36 ภาษา โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก ส่วนอเมริกาสถานีเริ่มกระจายเสียงภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ ทางวิทยุเมื่อปี พ.ศ. 2485 ปัจจุบันออกอากาศภาคภาษาต่างประเทศถึง 42 ภาษา สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง วิ.โอ.เอ. ประเทศไทยเริ่มออกอากาศภาษาต่างประเทศ 2 ภาษา คือ

ภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส เมื่อปี พ.ศ. 2481 ต่อมาปี พ.ศ. 2485 จึงเพิ่มการออกอากาศอีก 4 ภาษา คือพม่า ฮินดี ญี่ปุ่น และมาเลย์ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เพิ่มเป็น 8 ภาษาคือมี จีน เวียดนาม และเขมร และลาว ต่อมาได้มีข้อกำหนดให้ทุกสถานีถ่ายทอดข่าว เพื่อไม่ให้ผู้ฟังซึ่งเป็นชาวต่างประเทศต้องขาดช่วงการฟังจากรายการภาษาอังกฤษมาเป็นข่าวภาษาไทย จึงให้ใช้คลื่น เอฟ.เอ็ม. เป็นวิทยุภาคภาษาอังกฤษ และต่อมาสถานีวิทยุที่ออกอากาศภาษาอังกฤษอื่น ๆ ก็ต้องเลิกไปตามระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518 ต่อมาในปี พ.ศ. 2532 รายการทางภาค เอฟ.เอ็ม. 97 เมกะเฮิรตซ์ แยกออกจากภาษาต่างประเทศ และให้เอกชนเช่าเวลาทำรายการ โฆษณาสินค้า (อรรมพ เรียรถาวร, 2531)

ในปี พ.ศ. 2508 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งสถานีวิทยุจุฬาฯ ขึ้น เพื่อประโยชน์ทางราชการของมหาวิทยาลัย และเพื่อการศึกษาของนิสิต โดยในตอนแรกทำหน้าที่เป็นสถานีที่ทำการทดลองทางด้านวิศวกรรมศาสตร์และนิเทศศาสตร์ โดยใช้สถานีฯ เป็นห้องปฏิบัติการสำหรับนิสิต ต่อมามหาวิทยาลัยต้องการให้การศึกษาแก่ประชาชนนอกเหนือจากการศึกษาในห้องเรียน จึงให้สถานีวิทยุจุฬาฯ ทำหน้าที่ให้การศึกษาเพิ่มเติม การศึกษาต่อเนื่องและสันตนาการ ซึ่งปัจจุบันสถานีวิทยุจุฬาฯ ได้ขยายกิจการของสถานีฯ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในด้านการบริหารทางวิชาการ ถ่ายทอดความรู้ให้การศึกษาตลอดชีวิต และเน้นบทบาทในการชี้นำสังคม (วิทยุจุฬาฯ, 2536)

ปัจจุบันแม้ว่าเทคโนโลยีทางการสื่อสารจะได้พัฒนาก้าวหน้าไปมาก จนถึงขั้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงแล้วก็ตาม แต่บทบาทและอิทธิพลของวิทยุกระจายเสียงที่มีต่อประชาชนทั่วทุกแห่งหนก็ยังมียู่มาก เพราะสื่อวิทยุเป็นสื่อที่มีราคาถูก ซึ่งสามารถแพร่ข่าวสารไปได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์

3.3.2 ภาพยนตร์ (Cinema)

ภาพยนตร์ นับเป็นสื่อที่น่าตื่นตาตื่นใจเมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว เนื่องจากสามารถถ่ายทอดทั้งภาพเคลื่อนไหวและเสียงได้เหมือนของจริง ในเวลาเพียง 50 ปี เทคโนโลยีทางด้านนี้ได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว จากภาพยนตร์ขาวดำมาเป็นภาพยนตร์ภาพยนตร์สี นอกจากนั้นยังได้พัฒนาระบบเสียงให้มีคุณภาพสูงขึ้นตามลำดับ มีการพัฒนาทั้งระบบแสง เสียง สี และระบบจอฉายให้มีคุณภาพสูงขึ้นตามลำดับ ภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นมีหลายประเภท ส่วนใหญ่จะให้ความบันเทิงในอารมณ์ต่าง ๆ กัน และสอดแทรกสาระประโยชน์ในแง่ต่าง ๆ ให้กับผู้ชม อาทิเช่น ภาพยนตร์ชีวิตรัก ภาพยนตร์เพลง ภาพยนตร์สงคราม และภาพยนตร์ผจญภัย เป็นต้น ภาพยนตร์ที่จัดทำขึ้นโดยเน้นสาระความรู้โดยตรง หรือที่เรียกว่า ภาพยนตร์การศึกษา ส่วนใหญ่มักเป็นภาพยนตร์สารคดี ซึ่งเรียกว่า "Documentary Film หรือ Factual หรือ Non-Fiction Film" ซึ่ง World Union of Documentary (1948) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าเป็น "วิธีการใด ๆ ก็ตามในการบันทึกแง่มุมต่าง ๆ ของความเป็นจริงลงในแผ่นฟิล์ม จะโดยการถ่ายเหตุการณ์จริงหรือสร้าง

สถานการณ์ที่เหมือนจริงและสมเหตุสมผลขึ้นก็ได้ เพื่อที่จะกระตุ้นอารมณ์หรือเหตุผลในกลุ่มผู้ชม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งเร้าความอยากรู้และขยายขอบเขตของความรอบรู้และความเข้าใจของคนเราให้กว้างขวางออกไป และเพื่อนำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างตรงไปตรงมา ในด้าน เศรษฐศาสตร์ วัฒนธรรม และมนุษยสัมพันธ์” ภาพยนตร์สารคดีแบ่งออกเป็นประเภทย่อย ๆ อีกหลายประเภทด้วยกัน ได้แก่

1. สารคดีประเภทโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda Documentary) เป็นสารคดีที่จัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง หรือการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ค่านิยม เป็นต้น
2. สารคดีประเภทชีวิตธรรมชาติ (Naturalist หรือ Romantic Documentary) เป็นสารคดีที่แสดงถึงชีวิตของสัตว์ที่อยู่ในภูมิประเทศที่สวยงาม หรือการต่อสู้กับธรรมชาติ
3. สารคดีประเภทข่าวเหตุการณ์ (Newsreel) เป็นการบันทึกภาพข่าว หรือเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นโดยมีการตัดต่อภาพ และอาจมีการบรรยายประกอบ (โคม สุขวงศ์, 2539)

นอกจากภาพยนตร์สารคดีแล้วยังมีภาพยนตร์การศึกษา (Educational Film) หรือเป็นสื่อการสอนในการเรียนและการสอนโดยตรง ในระยะหลังของช่วง 50 ปีที่ผ่านมา มีการสร้างภาพยนตร์จำนวนมาก รวมทั้งมีการนำภาพยนตร์จากต่างประเทศเข้ามาฉายในเมืองไทยด้วย ภาพยนตร์เหล่านี้ ได้ให้ความบันเทิงและสาระประโยชน์ไปพร้อม ๆ กัน และภาพยนตร์บางเรื่องสามารถนำมาใช้เป็นสื่อการสอนหรือประกอบการสอนได้ โดยเฉพาะ ภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สงคราม ชีวิตประวัติ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ชีวิตสัตว์ พืช และชีวิตของคนเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ ส่วนภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นเพื่อการศึกษาโดยตรงก็มีจำนวนมากขึ้น โดยหน่วยงานรัฐบาลหรือเสนอเอกชนให้บริษัทเอกชนที่มีความชำนาญในด้านนี้จัดทำขึ้น เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ใช้ร่วมกัน เช่น ภาพยนตร์การศึกษาเรื่อง “หมู่บ้านเด็ก” “โรงเรียนประชาธิปไตย” เป็นต้น ในปัจจุบัน ภาพยนตร์สารคดี และภาพยนตร์การศึกษา นับว่าได้รับความนิยมมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อประเทศไทยมีสถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง 11 ซึ่งออกรายการเพื่อการศึกษาเป็นประจำ ทำให้ประชาชนคนไทยโดยทั่วไปสามารถศึกษาหาความรู้ได้จากการชมภาพยนตร์ที่ช่อง 11 พยายามคัดสรรมาให้ นอกจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาขึ้น ซึ่งศูนย์นี้ได้ทำหน้าที่ทั้งผลิตและรวบรวมรายการสื่อการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งภาพยนตร์ด้วย ออกให้บริการแก่โรงเรียน สถานศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจ รวมทั้งมหาวิทยาลัยเปิดที่สำคัญ ๆ ซึ่งได้แก่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา และมหาวิทยาลัยรามคำแหง ก็ได้จัดทำสื่อทั้งประเภท ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ออกฉายทางโทรทัศน์ ซึ่งนักศึกษาและผู้สนใจโดยทั่วไป สามารถเปิดชมและรับฟังความรู้ต่าง ๆ ได้ตามอัธยาศัย

3.3.3 วิทยุโทรทัศน์

ดังได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีสถานีโทรทัศน์ในกรุงเทพมหานคร 4 สถานี 5 ช่อง ซึ่งได้แก่ สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 9 สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 และช่อง 7 และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 โดยสถานีช่อง 11 เป็นสถานีที่จัดรายการเพื่อการศึกษาโดยตรง อย่างไรก็ตาม สถานีอื่น ๆ แม้จะไม่ได้จัดรายการเพื่อการศึกษาโดยตรงก็มีการจัดรายการหลากหลายเพื่อการศึกษาด้วยเช่นกัน

สำหรับโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของคนกรุงเทพมหานครนั้น เทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้จัด “โครงการจัดรายการโทรทัศน์ศึกษาเทศบาลนครกรุงเทพฯ ชั้นทดลอง” ขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2507 เนื่องจากแผนพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยปี 2503 ที่ทำให้มีการขยายชั้นเรียนภาคบังคับจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ทำให้เกิดปัญหาขาดอาคารเรียน ครู และอุปกรณ์การเรียนการสอน เทศบาลนครกรุงเทพฯ สามารถจัดรายการได้ทุกวัน และแจกจ่ายเครื่องรับโทรทัศน์ให้โรงเรียนเทศบาลได้อย่างน้อยโรงละ 1 เครื่องมีการผลิตคู่มือการสอน และมีการประเมินผลการเรียนเป็นระยะ ๆ เนื้อหาของรายการก็จัดได้ใกล้เคียงกับเนื้อหาในหลักสูตรมาก นับว่าโทรทัศน์ศึกษาของเทศบาลนครกรุงเทพฯ สามารถช่วยบริการการศึกษาแก่โรงเรียนได้เป็นอย่างมาก ทั้งโรงเรียนในข่ายของเทศบาลเอง และโรงเรียนในชุมชนนอกเขตเทศบาล เช่น โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

การใช้วิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้แก่การใช้โทรทัศน์วงจรปิด เริ่มด้วยในปี พ.ศ. 2506 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาจำนวนนักศึกษาที่มีจำนวนมาก และมีอาจารย์ผู้สอนและห้องเรียนไม่เพียงพอ ในปี พ.ศ. 2507 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้นำโทรทัศน์มาใช้ในการสอนแบบจุลภาค (micro teaching) เพื่อปรับปรุงการสอนของนักศึกษาฝึกสอน และมหาวิทยาลัยรามคำแหงใช้โทรทัศน์วงจรปิดเพื่อสอนนักศึกษาจำนวนมาก (ร่วมศักดิ์ แก้วปลั่ง และอนันต์ธนา อังกินันท์, 2521) การแพร่ภาพและเสียงในระบบวงจรเปิด (Open-Circuit Television or Broadcasting Television) ซึ่งสามารถส่งภาพและเสียงไปยังเครื่องรับตามสถานที่ต่าง ๆ ตามแรงจูงใจ และการแพร่ภาพและเสียงในระบบวงจรปิด (Closed-Circuit Television) ซึ่งแพร่ภาพและเสียงในบริเวณจำกัดแล้ว ระบบการแพร่ภาพและเสียงของโทรทัศน์ยังมีอีกรูปแบบหนึ่งคือการส่งโทรทัศน์ทางสายเคเบิลหรือเคเบิลทีวี (Cable Television) เพื่อแพร่ภาพและเสียงไปยังสถานที่ที่มีอุปสรรคในการรับสัญญาณ รวมทั้งมีการส่งโทรทัศน์ด้วยคลื่นไมโครเวฟ นอกจากนั้นยังมีการใช้โทรทัศน์ในการส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม การประชุมทางไกล วิดีโอเท็กซ์ (Videotex) และเทเลเท็กซ์ (Teletex) อีกด้วย

3.3.4 โทรศัพท์เพื่อการศึกษา เป็นการนำโทรศัพท์ธรรมดามาใช้ ซึ่งอาจมีอุปกรณ์อื่นร่วมด้วย เช่น ลำโพง เครื่องขยายเสียง หรืออาจเป็นโทรศัพท์ภาพ มาใช้เพื่อให้ความรู้แก่ผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น การใช้โทรศัพท์เพื่อการสอนแบบบรรยาย (Telecture) การใช้โทรศัพท์การศึกษาโดยผ่านสัญญาณไปกับคลื่นวิทยุระบบ FM. การใช้โทรศัพท์เพื่อเสนอการสอนหรือบทเรียนที่บันทึกเสียงไว้ล่วงหน้า การใช้โทรศัพท์เพื่อการสนับสนุน การใช้โทรศัพท์ในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และการใช้โทรศัพท์ในงานบรรณสารสนเทศ เป็นต้น

3.3.5 โทรประชุมเพื่อการศึกษา เป็นการใช้อุปกรณ์โทรคมนาคมที่ได้รับการออกแบบมาโดยเฉพาะเพื่อการเรียนการสอนหรือการประชุมติดต่อกัน เพื่อให้ผู้เรียนในที่ต่าง ๆ และผู้สอนที่อยู่ต่างสถานที่กันสามารถเรียนหรือร่วมอภิปรายกันได้ โดยการใช้ระบบโทรศัพท์ร่วมกับอุปกรณ์เครื่องขยายเสียง หรือโดยระบบการส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม และการส่งสัญญาณด้วยคลื่นไมโครเวฟ การใช้ระบบโทรประชุมเพื่อศึกษามีหลายรูปแบบ เช่น (กิตานันท์ มะลิตอง, 2535)

แบบ Audio Teleconference เป็นการประชุมหรือการเรียนการสอนที่พูดคุยติดต่อกันได้ด้วยเสียง แต่ไม่เห็นหน้ากัน โดยอาศัยระบบสายโทรศัพท์หรือการส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม โดยในการประชุมหรือการเรียนจะต้องมีการกำหนดเตรียมให้ผู้ประชุมหรือผู้เรียนอยู่พร้อมหน้ากันในแต่ละที่ก่อนจึงจะเริ่มประชุมได้

แบบ Computer-Based Teleconference เป็นการนำคอมพิวเตอร์มาใช้แทนโทรศัพท์ขยายเสียงในสถานที่รับฟัง ข้อมูลที่รับจะปรากฏบนจอภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์แทนเสียง และสามารถสนทนาติดต่อกันได้โดยการใช้โทรศัพท์

อีกรูปแบบหนึ่ง คือ Video Teleconference เป็นระบบการประชุมหรือการเรียนที่ต้องอาศัยกล้องวิดีโอ จอรับภาพ และสายโทรศัพท์ในการรับส่งภาพและเสียง หรือใช้การส่งสัญญาณดาวเทียมแทนสายโทรศัพท์ในกรณีที่มีระยะทางไกลมาก สามารถเสนอทั้งภาพและเสียงของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน และผู้สอน ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ได้ตอบกันได้ทันที หรืออาจเสนอเพียงภาพและเสียงจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

3.3.6 ความนิยมเพื่อการศึกษา การใช้ระบบโทรคมนาคมผ่านดาวเทียมจะช่วยส่งเสริมการศึกษาได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถส่งข่าวสารความรู้และบทเรียนไปยังประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดารและท้องที่ห่างไกลได้ เป็นการช่วยให้ประชาชนได้รับการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมกันทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีเนื้อที่กว้างขวางใหญ่โตหรือในที่ที่ประชาชนอยู่กันอย่างกระจัดกระจายยากแก่การคมนาคมติดต่อ การจัดการศึกษาโดยส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมสามารถจัดได้ทั้งการศึกษาในและนอกระบบโรงเรียน โดยเป็นการส่งรายการเพื่อการสอนเพื่อช่วยผู้เรียนโดยตรง หรือจะเป็นรายการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนทั่วไปก็ได้ การส่งจะส่งจากศูนย์กลางไปยังสถานีรับในพื้นที่ต่าง ๆ แล้วส่งโดยสายเคเบิลต่อไปยังเครื่องรับโทรทัศน์ในศูนย์การศึกษาหรือบ้านเรือนประชาชน หรือใช้ระบบ DBS (Direct Broadcasting Satellite) ที่ส่งสัญญาณถึงผู้เรียนตามบ้านโดยไม่ต้องผ่านสถานีรับสัญญาณก็ได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำอุปกรณ์โทรประชุม (Teleconference) มาใช้เพื่อการศึกษาทางไกลในรูปแบบของการสื่อสารสองทางได้ด้วย โดยใช้ในรูปแบบของการสอน การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

3.3.7 โทรคมนาคมเพื่อการศึกษาทางอ้อม

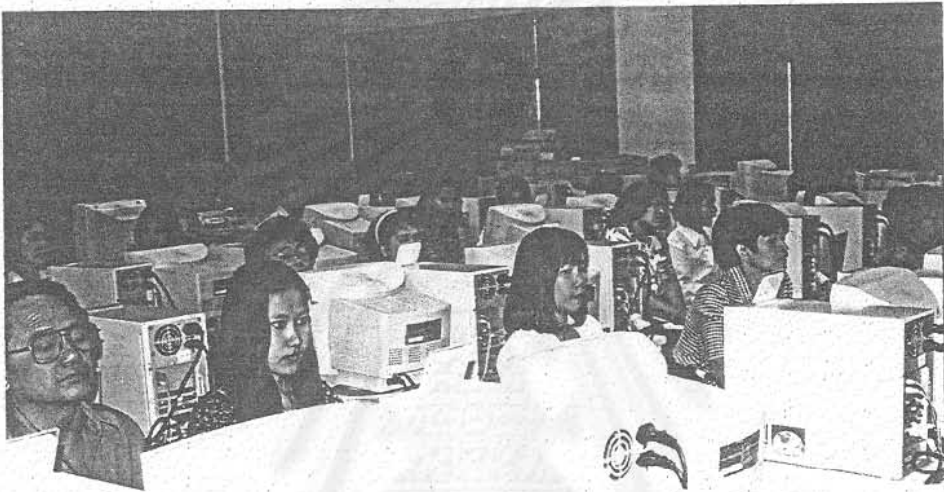
(1) บริการไอดาร์ IDAR SERVICE or International Database Access and Remote Computing Service เป็นบริการสื่อสารข้อมูลเพื่อการติดต่อรับหรือสืบค้นข้อมูลระหว่างประเทศไทยกับศูนย์คอมพิวเตอร์ในสหรัฐอเมริกาโดยตรง หรือกับประเทศอื่น ๆ เช่น ญี่ปุ่นและออสเตรเลีย โดยผ่านหน่วยงานสื่อสารข้อมูลในสหรัฐอเมริกา IDAR SERVICE เป็นบริการสื่อสารความนิยมระหว่างประเทศที่เหมาะสมสำหรับหน่วยงานห้องสมุดที่ไม่สามารถมีการจัดตั้งฐานข้อมูลของตนเองได้ (เศรษฐพร กุศรีพิทักษ์, 2528)

(2) การส่งข้อมูลโดยระบบโทรพิมพ์ โทรภาพ และโทรสาร เป็นการส่งข้อมูลเป็นตัวอักษรและภาพถ่ายเพื่อใช้ในกิจการข่าวสารและธุรกิจ เช่น การส่งข่าวโดยระบบโทรพิมพ์โดยใช้สัญญาณผ่านดาวเทียมของสำนักข่าวสากลยูพีไอ เอพี และรอยเตอร์ เป็นต้น โดยที่เราสามารถนำข่าวเหล่านั้นมาเป็นข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาได้เช่นกัน

(3) การส่งข่าวสารข้อมูลโดยระบบเทเลเท็กซ์ วิดีโอเท็กซ์ อี-เมล และแลน (Teletext, Videotex, E-Mail และ LAN) การส่งข่าวสารข้อมูลทางด้านการบริหารและการศึกษาในแวดวงของผู้รับซึ่งเป็นหน่วยงานของสถาบันการศึกษาแต่ละสถาบัน

4. คอมพิวเตอร์การศึกษา (กิดานันท์ มะลิทอง, 2535)

คอมพิวเตอร์ (Computer) เป็นเครื่องจักรอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ทำงานด้านการคิดคำนวณ และสามารถจำข้อมูลทั้งตัวเลขและตัวอักษรได้เพื่อการเรียกใช้งานในครั้งต่อไปและมีความสามารถในด้านต่าง ๆ อีกมาก อาทิเช่น การจัดการกับสัญลักษณ์ การเปรียบเทียบทางตรรกศาสตร์ การรับส่งข้อมูล การจัดเก็บข้อมูลไว้ในตัวเครื่อง และสามารถประมวลผลจากข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

เครื่องคอมพิวเตอร์แต่ละเครื่อง มีความสามารถบรรจุข้อมูลได้มากน้อยต่างกัน หน่วยข้อมูลของคอมพิวเตอร์หรือหน่วยความจำที่เล็กที่สุดเรียกว่า บิต และไบต์ โดย 1 ไบต์ เท่ากัน 8 บิต ขนาดของหน่วยความจำวัดเป็นกิโลไบต์ (Kilobyte หรือ K) และ เมกกะไบต์ โดย 1 กิโลไบต์ จะสามารถเก็บตัวอักษรได้ประมาณ 1,024 ตัว และ 1 เมกกะไบต์ เก็บได้ 1 ล้านตัว

4.1 ชนิดและขนาดของเครื่องคอมพิวเตอร์ แบ่งเป็น

1) ไมโครคอมพิวเตอร์ (Microcomputer หรือ PC) ซึ่งจะมีขนาดของหน่วยความจำ ตั้งแต่ 640 K จนถึง 80 M และสามารถรับส่งข้อมูลได้ครั้งละ 8 บิตถึง 32 บิต เหมาะสำหรับใช้ในงานส่วนตัวหรือในธุรกิจขนาดเล็ก ปัจจุบันได้มีการพัฒนาให้เครื่องมีขนาดเล็กลงเป็นแบบกระเป๋าหิ้วเพื่อความสะดวกในการพกพาไปใช้งานในที่ต่าง ๆ

2) มินิคอมพิวเตอร์ (Mini-Computer) มีหน่วยความจำขนาด 1 M ถึง 160 M มีการรับส่งข้อมูลได้ครั้งละ 32 - 64 บิต เหมาะสำหรับใช้ในวงการศึกษาขนาดกลาง

3) เมนเฟรมคอมพิวเตอร์ (Mainframe Computer) มีลักษณะเช่นเดียวกับมินิคอมพิวเตอร์ แต่ทำงานได้เร็วกว่าและสามารถต่อกับอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้กว้างขวางกว่ามาก

4) ซูเปอร์เมนเฟรมคอมพิวเตอร์ ใช้ในวงการศึกษาขนาดใหญ่มาก สามารถทำงานรับส่งข้อมูลได้รวดเร็วและจำนวนมากกว่าระบบอื่น ๆ

4.2 ลักษณะการใช้คอมพิวเตอร์การศึกษา สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1) การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการบริหารการศึกษา (Administrative Use) โดยใช้ในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นในการบริหารสถานศึกษาและการบริหารโรงเรียน อาทิเช่น ข้อมูลเกี่ยวกับครู นักเรียน ค่าเล่าเรียน และการจัดตารางสอน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการนำคอมพิวเตอร์ไปใช้ในการบริหารงานของครูผู้สอน เช่น การทำข้อสอบ ตรวจข้อสอบ เก็บคะแนน วิเคราะห์คะแนน เป็นต้น

2) การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการเรียนการสอน (Computer-Managed Instruction CMI) อาทิเช่น การขจัดโปรแกรมการเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและการจัดการศึกษารายบุคคลโดยใช้โปรแกรมบทเรียนคอมพิวเตอร์ในรูปแบบต่าง ๆ

3) การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-Assisted Instruction : CAI) โดยการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากการให้ข้อมูลและตอบสนองต่อข้อมูลที่ผู้เรียนป้อนเข้าไปให้ บทเรียนคอมพิวเตอร์นี้มีรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น เป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ในรูปแบบของการสอน (Tutorial Instruction) การฝึกหัด (Drills and Practice) สถานการณ์จำลอง (Simulation) เกม (Instructional Games) การค้นพบ (Discovery) การแก้ปัญหา (Problem-Solving) และการทดสอบ (Tests)

4.3 วัสดุอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา

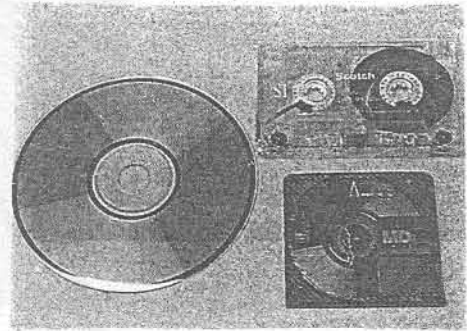
การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในวงการศึกษากำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว พร้อมกันนี้ก็ ได้มีผู้คิดค้นอุปกรณ์ใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยให้การใช้คอมพิวเตอร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อาทิเช่น

1) การบันทึกความจำด้วยแสง (Optical Memory) ซึ่งจะสามารถเก็บข้อมูลได้มากกว่าหัวแม่เหล็กหลายพันเท่า

2) CD-ROM เป็นแผ่น disc ที่บันทึกข้อมูลด้วยระบบ digital ซึ่งจะสามารถบรรจุข้อมูลได้จำนวนมาก และยังสามารถบรรจุภาพสีและข้อความ ภาพนิ่งเคลื่อนไหว และภาพกราฟิกรวมทั้งเสียงพูดและเสียงดนตรี ปัจจุบันมีผู้ผลิต CD-ROM ในรูปของ talking book ขึ้นมาใช้ในวงการศึกษาจำนวนมาก

3) CD-WORM (Compact Disc-Write Once, Read Many Times) เป็นการใช้รูปแบบของแผ่น compact disc เพื่อให้ผู้ใช้สามารถบันทึกข้อมูลของตนเองลงบนแผ่นได้ แต่บันทึกได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้นเพราะไม่สามารถลบแล้วบันทึกใหม่ได้เหมือนการใช้แถบวิดิทัศน์ เมื่อบันทึกข้อมูลแล้วจะใช้อ่านอีกก็ครั้งก็ได้ตามความต้องการ CD-WORM จึงเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการเก็บข้อมูลส่วนตัวของตนไว้เป็นฐานข้อมูลเพื่อการนำมาใช้อ่านอีกหลาย ๆ ครั้ง

4) CD-I (Compact Disc-Interactive) เป็นการบรรจุข้อมูลตัวอักษร ภาพเคลื่อนไหวในลักษณะของภาพยนตร์ เสียง และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ลงบนแผ่น CD-ROM โดยเพิ่มความสามารถของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้กับโปรแกรมที่ใช้นั้นด้วย

5) Videodisc วิดีโอ-disc เป็นวัสดุที่บันทึกความจำด้วยแสงโดยระบบ analog ที่สามารถบันทึกข้อมูลที่เป็นตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียงได้เป็นจำนวนมาก เป็น "แผ่นบันทึกที่เล่นกับโทรทัศน์" เนื่องจากในเวลาเล่นต้องต่อเครื่องเล่นวิดีโอ-disc เข้ากับเครื่องรับโทรทัศน์เพื่อรับข้อมูลภาพและเสียงทางจอภาพ

6) Interactive Video เป็นการผสมผสานกันระหว่างเทคโนโลยีของคอมพิวเตอร์และวิดีโอ-disc ในรูปของสื่อประสมที่ให้ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และตัวอักษร เพื่อใช้ในการฝึกอบรมและการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษารายบุคคลและการศึกษาแบบอิสระ แต่ก็สามารถใช้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยได้เป็นอย่างดีเช่นกัน โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมหรือผู้เรียนสามารถมีปฏิริยาตอบสนองต่อบทเรียนได้ทันที และในขณะเดียวกัน บทเรียนจะมีการตอบสนองต่อผู้เรียน โดยการให้คำตอบที่ถูกต้องหรือการเสริมแรงกลับมา เรียกได้ว่า เป็นการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับผู้เรียน แต่เดิมนั้นการเรียนในรูปแบบนี้ จะใช้วิดิทัศน์ร่วมกับคอมพิวเตอร์ แต่เนื่องจากการเรียกภาพจากวิดิทัศน์มาประกอบบทเรียนจะทำให้ช้ามากเพราะต้องกรอเทปกลับไปกลับมา ในปัจจุบันจึงนิยมใช้วิดีโอ-disc แทนวิดิทัศน์เพราะสามารถเรียกดูภาพที่ต้องการได้อย่างรวดเร็วกว่ามาก และโดยเฉพาะภาพหรือภาพซ้ำได้โดยสะดวก

7) Hypertext หมายถึง เป็นเทคโนโลยีของการอ่านและการเขียนที่ไม่เรียงลำดับเนื้อหา กัน โดยมีข้อความที่เป็นตัวอักษร ภาพกราฟิก และเสียง เรียกว่า "nodes" ที่เชื่อมต่อกันโดยระบบไฟฟ้าเพื่อเป็นระบบการใช้งานบนคอมพิวเตอร์ ในการอ่านหนังสือนั้นผู้อ่านไม่จำเป็นต้องอ่านเนื้อหาเรียงลำดับกันในแต่ละบทแต่ละตอนตลอดทั้งเล่ม แต่สามารถเข้าไปอ่านตอนที่ตนสนใจก่อนก็จะได้รับความเช่นเดียวกัน แต่ในการเขียนก็เช่นกัน การเขียนเนื้อหาในลักษณะ hypertext นั้น ต้องอาศัยโปรแกรมเพื่อช่วยในการเขียนโดยการใช้ authoring system เรียกว่า "HyperCard" ผู้ใช้สามารถเขียนเนื้อหา (nodes) และเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละตอนได้ โดยมีการใช้คำสั่งเรียกว่า "Hypertalk" ในการเขียน script เพื่อสั่งการทำงานในการเชื่อมโยง nodes ต่าง ๆ

8) Hypermedia แต่เดิมนั้นบทเรียนในลักษณะ hypertext จะเสนอข้อมูลเฉพาะในลักษณะตัวอักษร ภาพกราฟิกอย่างง่าย ๆ และเสียงเท่านั้น ต่อมาได้มีการพัฒนาให้สามารถบรรจุข้อมูลได้หลากหลายประเภทมากขึ้นจึงได้ชื่อว่าเป็น "Hypermedia" Hypermedia จึงเป็นการขยายแนวความคิดของ Hypertext ในเรื่องของการเสนอข้อมูลในลักษณะ onlinear และเพิ่มความสามารถในการบรรจุข้อมูลในลักษณะของภาพเคลื่อนไหว (full-motion video) ภาพกราฟิกที่เป็นภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ภาพสามมิติ ภาพถ่าย เสียงพูด เสียงดนตรี ฯลฯ การเขียนบทเรียนในลักษณะ hypermedia จึงเป็นการเขียนบทเรียนในรูปแบบลักษณะและวิธีการของ hypertext นั้นเอง โดยต้องใช้ authoring system เช่น "HyperCard" แต่เพิ่มภาพและเสียงมากมายหลายประเภทที่บันทึกมาจากอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามารวมไว้ในบทเรียนเดียวกัน อาทิเช่นเนื้อหาจาก CD-ROM ภาพจากวิดีโอคิสต์ และเสียงจาก compact disc เป็นต้น

9) Electronic-Mail หรือเรียกกันย่อ ๆ ว่า E-Mail เป็นการใ้ระบบข่ายงานคอมพิวเตอร์เพื่อการรับและส่งข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน โดยที่ทั้งผู้ส่งและผู้รับจะต้องเป็นสมาชิกของศูนย์ข้อมูล E-Mail ที่ต้องการใช้ และทั้งสองฝ่ายต้องมีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ติดโมเด็มเพื่อติดต่อเข้าศูนย์ข้อมูลนั้น เมื่อมีการส่งข่าวสาร ผู้ส่งจะส่งข้อความที่เป็นได้ทั้งตัวอักษร ภาพกราฟิก และเสียง ผ่านทางโมเด็มส่งเข้าศูนย์คอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นศูนย์ข้อมูลของระบบ E-Mail ที่ตนใช้อยู่เพื่อส่งต่อไปยังผู้รับที่ตนติดต่อ ทางฝ่ายผู้รับอาจจะเปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ของตนไว้ตลอดเวลาเพื่อรับข่าวสาร โดยที่ไม่ต้องนั่งอยู่ในที่นั้น เมื่อมีข่าวสารส่งเข้ามาคอมพิวเตอร์ก็จะเก็บข่าวสารนั้นไว้ หรือหากมิได้เปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ ข่าวสารนั้นก็เก็บไว้ที่ศูนย์ข้อมูล เมื่อทางฝ่ายผู้รับต้องการทราบว่ามีผู้ใดส่งข่าวสารถึงตนบ้างก็สามารถดูได้โดยเปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ของตนแล้วใส่รหัสเพื่อเรียกดูจากศูนย์ข้อมูล หรือทั้งสองฝ่ายจะส่งข่าวสารโต้ตอบกันทันทีก็ได้ การรับส่ง ข่าวสารดังกล่าวทำให้เป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางติดต่อกันได้เป็นอย่างมาก

4.4 การใช้คอมพิวเตอร์ในวงการการศึกษาไทย

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2530-2539) เทคโนโลยีระดับสูงเริ่มเข้ามามีบทบาทในวงการศึกษามากขึ้น และนับวันก็จะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารการศึกษาในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับกระทรวง กรม กอง ตลอดจนโรงเรียน และสถานศึกษาต่าง ๆ หน่วยงานทั้งหลายรวมทั้งบริษัทเอกชนจำนวนมากซึ่งเกิดขึ้นราวกับดอกเห็ดต่างก็เปิดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และการใช้ภาษาคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สำคัญ ๆ หลักสูตรการศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ต่างก็ได้ปรับปรุงให้มีการสอนคอมพิวเตอร์แก่นักเรียน สมรรถภาพในการใช้คอมพิวเตอร์ได้รับการยอมรับให้เป็นสมรรถภาพสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โรงเรียน สถานศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ต่างก็ตั้งงบประมาณ/จัดหางบประมาณ เพื่อใช้ในการซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับหน่วยงานของตน และพยายามจัดอบรมให้บุคลากรของตนได้พัฒนาทักษะการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ รวมทั้งได้มีการวิจัยหารูปแบบการสอนคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสม ในด้านการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ในเริ่มแรก ก็จะมีการซื้อบทเรียนคอมพิวเตอร์ในเนื้อหาต่าง ๆ มาใช้กับนักเรียน หรือให้นักเรียนศึกษา ต่อมาจึงเริ่มมีผู้ผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์ขึ้นในเนื้อหาวิชาการต่าง ๆ เช่นภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคม เป็นต้น โดยครูเป็นผู้ผลิตขึ้นใช้กับนักเรียนของตนบ้าง ผลดีออกมาจำหน่ายบ้าง หรือทำการวิจัย อาทิเช่น ในปี พ.ศ. 2538 คณาจารย์โรงเรียนสาริดรุพาฯ (ฝ่ายประถม) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ขึ้นจำนวนประมาณ 30 เรื่อง ได้แก่ บทเรียนคอมพิวเตอร์สอนภาษาไทย คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ ในปัจจุบัน การนำเทคโนโลยีระดับสูงมาใช้ในการศึกษามีมากขึ้น โดยเฉพาะมีความพยายามที่จะนำเทคโนโลยีทางโทรคมนาคม มาใช้ในการศึกษาเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น อาทิเช่น โรงเรียนประถมศึกษาจำนวนหนึ่งได้ติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิดเพื่อการเรียนการสอน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้จัดทำโครงการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครทั้ง 44 โรงเรียน ซึ่งกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ได้เริ่มดำเนินการในโครงการการศึกษาสายสามัญด้วยระบบทางไกลเช่นเดียวกันนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยการถ่ายทอดการสอนจากโรงเรียนวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 ช่อง 6 ชั้นเรียน ๆ ละ 7 คาบเรียน ตามตารางเรียนปกติไปยังโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 99 โรงเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสทรงครองราชย์ 50 ปี ส่วนการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น มหาวิทยาลัยรามคำแหงซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเปิดนั้น มีการใช้โทรทัศน์วงจรปิดในการเรียน

การสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ใช้ทั้งวิทยุและโทรทัศน์การศึกษา รวมทั้งการใช้สื่อ
 ประสมในการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีโครงการที่จะใช้การถ่ายทอดสัญญาณผ่านดาวเทียม
 ในการให้การศึกษาทางไกล แก่ประชาชนรวมทั้งมีโครงการจัดโทรประชุมหรือ teleconference ใน
 รูปของ video-conference ด้วย ส่วนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มีการนำคอมพิวเตอร์เข้าใช้ใน
 การบริหารงาน การจัดการเรียนการสอน และการวิเคราะห์ผลงานวิจัย ทั้งยังจัดตั้งระบบ
 CHULANET และ INTERNET รวมทั้งระบบ E-Mail ด้วย

สำหรับเทคโนโลยีระดับสูงที่เป็นนวัตกรรมที่เริ่มนำมาใช้ในวงการศึกษ เช่น
 videotex, teletex, teleconference, videodisc, interactive video, hypertext และ hypermedia นั้น
 แม้ขณะนี้ (พ.ศ. 2539) จะยังไม่มีการใช้กันอย่างกว้างขวาง แต่ก็มีความโน้มที่จะมีการนำมาใช้กัน
 อย่างมากในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร :

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครในช่วง 50 ปีที่ผ่านมาระหว่างปี พ.ศ. 2489-2539 นั้น ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก ซึ่งสามารถอธิบายในภาพรวมได้เป็นช่วง ๆ ดังนี้

1. วิธีการเรียนรู้ของคนไทยในสมัยโบราณ มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ วิชา การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการสังเกตและการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว และการถ่ายทอดจากบุคคลในครอบครัว นอกจากนั้น ชาวไทยยังมีโอกาสได้เรียนรู้หนังสือจากการไปบวชเรียน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อการพิมพ์ได้เริ่มเข้ามาในเมืองไทย การพิมพ์หนังสือเอกสารต่าง ๆ มีมากขึ้น ผู้คนจึงสามารถซื้อหาหนังสือมาอ่านได้ ประเทศไทยเริ่มได้รับอิทธิพลจากประเทศทางตะวันตกที่เริ่มเข้ามาติดต่อ

2. ในสมัยรัชกาลที่ 5 วิธีการเรียนรู้ของคนไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ประเทศไทยเริ่มรับอิทธิพลจากประเทศทางตะวันตกมากขึ้น มีการจัดตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในวัง และจัดตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรแห่งแรกขึ้นด้วย ซึ่งปรากฏว่าได้รับความนิยมจากประชาชนมาก วิธีการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ได้เปลี่ยนไปเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีแบบแผนในระบบโรงเรียนในวงจำกัด กล่าวคือมีการจัดสถานที่เรียนหนังสือขึ้นโดยเฉพาะมีครูสอน มีกำหนดเวลาในการเรียน และมีหนังสือเรียน แต่เนื่องจากการจัดตั้งโรงเรียนตามแบบประเทศทางตะวันตกยังมีไม่มากนัก การมีโอกาสเรียนรู้ตามระบบนี้จึงยังคงอยู่ในวงจำกัดซึ่งในตอนปลายสมัยรัชกาลที่ 5 โอกาสเรียนรู้นี้ได้เริ่มขยายตัวออกไปสู่ประชาชนทั้งชายหญิง และขอบเขตงานก็ขยายตัวออกไป จนต้องมีการจัดตั้งกรมศึกษาธิการ และจัดทำโครงการศึกษาหรือแผนการศึกษาฉบับแรกขึ้นทำให้เกิดเป็นระบบการศึกษาที่มีแบบแผนที่สมบูรณ์ขึ้น

3. ในสมัยรัชกาลที่ 6-8 วิธีการเรียนรู้ของคนไทย เริ่มขยายตัวอย่างกว้างขวางในรูปแบบของการเรียนรู้ที่มีแบบแผนในระบบโรงเรียนเป็นภาคบังคับ ซึ่งกำหนดให้เด็กอายุ 7-14 ปี ต้องเข้าศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียน โดยมีการจัดเนื้อหาวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตให้เด็กศึกษาเล่าเรียน การจัดการศึกษามีระบบตามแบบต่างประเทศ และเริ่มมีการส่งเสริมให้มีการเรียนในระดับสูงจนถึงขั้นอุดมศึกษา โดยจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ขึ้น รวมทั้งเริ่มมีการส่งเสริมการอาชีวศึกษา คือเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพอย่างเป็นแบบ

แผนในระบบโรงเรียนแทนการเรียนรู้จากการถ่ายทอดความรู้จากครอบครัว สำหรับประชาชนทั่วไปที่ขาดโอกาสในการเรียนรู้ในโรงเรียน/มหาวิทยาลัย ก็ยังคงมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติอยู่ แต่ในช่วงนี้ เริ่มมีการพิมพ์หนังสือ และหนังสือพิมพ์มากขึ้น ประชาชนจึงมีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับข่าวสารบ้านเมือง และความรู้อื่น ๆ จากหนังสือพิมพ์ และหนังสือมากขึ้น

4. ในสมัยรัชกาลที่ 9 ในช่วงต้นระหว่างปี พ.ศ. 2489-2503 คนกรุงเทพมหานคร มีโอกาสเข้าเรียนในระบบโรงเรียนอย่างมีแบบแผนมากขึ้นตามลำดับ โดยมีการมุ่งให้คนไทยทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาภาคบังคับให้ได้ทุกคน ซึ่งในทางปฏิบัติยังทำไม่ได้ครบ แต่คนกรุงเทพมหานครมีโอกาสรับการศึกษาได้มากกว่าคนในชนบท เนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งเรียนรู้มากกว่า ลักษณะการเรียนรู้ในโรงเรียน มีลักษณะเป็นการรับฟังการบรรยายบอกเล่าและถ่ายทอดความรู้จากครู โดยอาศัยหนังสือเรียนเป็นสื่อ และมีการให้ฝึกฝน ท่องจำ และทำแบบฝึกหัด เพื่อให้สามารถจดจำความรู้ต่าง ๆ ได้ และมีการสอบเพื่อเลื่อนชั้นไปตามลำดับ จึงกล่าวได้ว่าวิถีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานครในช่วงนี้ ยังคงมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่มีแบบแผนในระบบโรงเรียน แต่ขยายสู่ปวงชนมากขึ้น

ในด้านการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ในช่วงนี้การพิมพ์เจริญขึ้นมาก มีการพิมพ์หนังสืออย่างแพร่หลาย รวมทั้งมีสถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งออกรายการต่าง ๆ ทั้งรายการบันเทิง ข่าวสาร สารคดีและความรู้รอบตัว ประชาชนทั่วไปจึงมีโอกาสได้เรียนรู้ตลอดเวลา สื่อมวลชนที่มีอิทธิพลมากต่อการเรียนรู้ของประชาชนคือ วิทยุ และหนังสือพิมพ์

5. ในสมัยรัชกาลที่ 9 ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2504-2513 การเรียนรู้ในระบบโรงเรียนคงยังมีลักษณะเดิมอยู่ คือครูยังเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ครูมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ และผู้เรียนเป็นผู้รับฟัง แต่การศึกษาได้ขยายตัวกว้างขวางออกไปอีก เนื่องจากรัฐได้สนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีการจัดการศึกษามากขึ้น และมีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนขึ้นทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบด้านการศึกษาของเอกชน ลักษณะการเรียนรู้จึงยังไม่มี การเปลี่ยนแปลง เพียงแต่ขยายขอบเขตและโอกาสได้มากขึ้น

6. การเปลี่ยนแปลงวิถีการเรียนรู้เริ่มชัดเจนขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2514-2523 ในระยะนี้เป็นระยะที่คนไทยที่ไปเรียนต่างประเทศ นำความรู้ตามแนวคิดของตะวันตกเข้ามาใช้ในเมืองไทยมากขึ้น เช่น มีการนำแนวคิดของการเรียนรู้โดยการกระทำ (learning by doing) การเรียนแบบมีส่วนร่วม (active participation) การเรียนการสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (student-centered) เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน โดยจัดเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ และมีการนำหลักการสอนทางตะวันตกมาใช้ เช่น มีการตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม มีการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและวัดได้ จึงกล่าวได้ว่า วิถีการ

เรียนรู้ ในช่วงนี้ มีลักษณะเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีแบบแผนในระบบโรงเรียน โดยเน้นผู้เรียนและกิจกรรม นอกจากนี้ การศึกษาในระดับอุดมศึกษายังได้ขยายตัวออกไปในอีกรูปแบบหนึ่ง คือเป็นมหาวิทยาลัยในระบบเปิด ไม่จำกัดจำนวนรับ เนื่องจากประชาชนจำนวนมากต้องการเข้าศึกษาในระดับสูงขึ้น แต่ไม่สามารถสอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งรับจำนวนจำกัด การตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงขึ้นในปี พ.ศ. 2514 และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชในปี พ.ศ. 2521 จึงสนองความต้องการของประชาชนได้ ผู้ใดต้องการจะศึกษาก็สามารถเข้าเรียนได้ การเรียนรู้ในระบบเปิดนี้ ยังมีลักษณะเป็นแบบแผนเหมือนโรงเรียนอยู่ แต่ผู้เรียนมีอิสระในการเรียน และต้องดูแลควบคุมการเรียนของตนด้วยตนเอง การเรียนมีลักษณะของการพึ่งตนเองมากพึ่งครูน้อย ความต้องการนี้จึงทำให้เกิดวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ขึ้นอีกแบบหนึ่ง คือ **วิธีการเรียนรู้ที่มีแบบแผนในระบบเปิด**

พัฒนาการที่เกิดขึ้นอย่างมากอย่างเห็นได้ชัดในช่วงนี้อีกประการหนึ่งก็คือ การขยายการศึกษานอกระบบโรงเรียน เนื่องจากประชาชนที่ขาดโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือในมหาวิทยาลัยทั้งระบบปิดและระบบเปิด ยังมีอีกเป็นจำนวนมาก เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา รัฐจึงได้พยายามให้ความช่วยเหลือ โดยการขยายขอบข่ายงานของกองการศึกษาผู้ใหญ่ และยกฐานะขึ้นเป็นกรมการศึกษานอกโรงเรียน ทำหน้าที่ดูแลจัดการศึกษาให้แก่ผู้ใหญ่และเด็กที่ด้อยโอกาส ในช่วงนี้ได้มีการจัดหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นจำนวนมาก เพื่อให้บริการแก่ผู้ที่ขาดโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียนในทุก ๆ ระดับมีทั้งหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี และการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ซึ่งสามารถเทียบได้กับการเรียนในระบบโรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จึงกล่าวได้ว่าวิธีการเรียนรู้ในช่วงนี้ **เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีแบบแผนนอกระบบโรงเรียน**

ในช่วงปี พ.ศ. 2513-2523 นี้ นับว่าเป็นช่วงที่มีการพัฒนาการศึกษาในหลายด้าน นอกจากการศึกษาจะได้ขยายตัวออกไปนอกระบบโรงเรียนแล้ว การศึกษาด้านอาชีพหรือการอาชีวศึกษาก็ได้ขยายตัวด้วยเช่นกัน ในระยะนี้ได้มีการเปิดหลักสูตรมัธยมต้น และมัธยมปลายสายอาชีพขึ้น มีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรฝึกหัดครูอาชีวศึกษาด้วย จึงกล่าวได้ว่าในยุคนี้ **การเรียนรู้ทั้งสายสามัญและสายอาชีพล้วนเป็นการเรียนรู้ที่มีแบบแผนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน**

7. ในช่วงปี พ.ศ. 2524-2534 คนไทยและคนกรุงเทพมหานครต่างก็พยายามแสวงหาความรู้เพิ่มเติมกันมาก เนื่องจากการศึกษาได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้น งานต่าง ๆ ล้วนต้องการคนที่มีความรู้เข้ามาทำงาน การศึกษาจึงเปรียบเสมือนบันไดที่จะช่วยยกฐานะของบุคคลทั้ง

ทางวิชาชีพและสังคม ดังนั้น การศึกษาในระดับสูงจึงเป็นที่ต้องการมาก มีการแข่งขันกันสอบเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียง การแข่งขันที่สูงนี้ ทำให้เกิดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมกันมาก ได้แก่ การกวดวิชาเพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้เช่น การกวดวิชานี้มีทุกระดับตั้งแต่ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา เนื่องจากผู้เรียนต่างต้องการเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่ดี มีมาตรฐานสูง ซึ่งมีอยู่จำนวนจำกัดในทุกระดับ สำหรับผู้ที่พลาดสอบไม่ได้นั้นก็พยายามหาสถานที่เรียนใหม่ มหาวิทยาลัยเปิดซึ่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช นับเป็นสถาบันที่สามารถรองรับความต้องการนี้ได้อย่างดี แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงทำให้มีมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยเอกชนเกิดขึ้นอีกจำนวนมาก การเรียนรู้ในช่วงนี้จึงเป็นวิธีการเรียนรู้แบบแข่งขันเพื่อเข้าสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง โดยผู้เรียนพยายามไปแสวงหาครูที่มีความรู้ดีจากการเรียนปกติ และเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นด้วย

ในช่วงนี้ เป็นช่วงที่ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงมาก ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ หรือ NIC ซึ่งทำให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นวิถีชีวิตแบบสังคมอุตสาหกรรม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และวัฒนธรรมตะวันตก ได้หลั่งไหลเข้าประเทศประกอบกับประเทศมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงจึงมีกำลังซื้อมาก สังคมไทยจึงกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม คนไทยโดยเฉพาะคนกรุงเทพมหานคร ได้รับอิทธิพลจากประเทศทางตะวันตก ทั้งทางด้านข้อมูล ความรู้ ข่าวสาร วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร มารยาท คนไทยเรียนรู้จากสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น จากรายการวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ หนังสือพิมพ์ และหนังสือต่าง ๆ ทั้งนี้ดวยสาร วารสาร จุลสาร และหนังสือประเภทต่าง ๆ ซึ่งได้เพิ่มทั้งประเภทและปริมาณขึ้นอย่างมากมาย และผู้คนสามารถซื้อหาได้อย่างสะดวก สื่อมวลชนที่นับว่ามีอิทธิพลต่อคนกรุงเทพมหานครสูงมาก ก็คือ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ ซึ่งให้ความรู้รอบด้าน ทั้งทางด้านข่าวสารเกี่ยวกับบ้านเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม กีฬา และข่าวบันเทิงต่าง ๆ จึงกล่าวได้ว่า ช่วงนี้ วิธีการเรียนรู้ที่เห็นได้ชัดเจนมาก ก็คือ วิธีการเรียนรู้ตามอิทธิพลจากสื่อมวลชน ซึ่งหมายถึง การเรียนรู้ที่ไม่มีแบบแผน เป็นการเรียนรู้จากสื่อ โสตทัศน์ วัสดุต่าง ๆ ที่อยู่ตามความสนใจ ความต้องการ ความพอใจ และความพร้อมของแต่ละบุคคล

ในช่วงนี้ ประเทศไทยเริ่มพบกับวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งได้ถูกทำลาย ไปมาก จากอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ได้เกิดวิกฤตทางด้านจราจร และมลพิษต่าง ๆ อันได้แก่ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ และมลพิษทางเสียง ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการรณรงค์ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมกันขึ้นในวงการต่าง ๆ วงการศึกษาก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของ

ปัญหานี้เช่นกัน จึงได้พยายามเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเข้าไปในหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ เพื่อช่วยสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมขึ้น นอกจากนี้ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว ปัญหาสังคมที่ทวีขึ้นเรื่อย ๆ ก็ยังมีอีกหลายปัญหา เช่น ปัญหาการค้าและการติดยาเสพติด ปัญหาการติดเชื่อเอดส์ และปัญหาเด็ก ปัญหาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่สังคมเผชิญ และได้มีการณรงค์ให้ช่วยกันป้องกันและแก้ไขผ่านทางสื่อมวลชนในหลายรูปแบบ

8. ในระหว่างปี พ.ศ. 2534-2539 ประเทศไทยได้ก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) และยุคของข่าวสารข้อมูล (Information Technology) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้อย่างกว้างขวางในการทำงานในทุกวงการ รวมทั้งวงการศึกษาก็มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการสืบค้นข้อมูล โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งช่วยให้สามารถแสวงหาข้อมูลจากที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและนอกประเทศได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนี้ทำให้โลกไร้พรมแดน สามารถติดต่อศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ได้โดยสะดวก โดยใช้อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูง อาทิเช่น คอมพิวเตอร์ โทรสาร โทรพิมพ์ โทรประชุมเทเลเท็กซ์ วิดีโอเท็กซ์ และดาวเทียม เป็นต้น

การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษานี้ จะส่งผลให้การขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ปวงชนจาก 6 ปี เป็น 9 ปี มีความเป็นไปได้สูงขึ้น ซึ่งนโยบายนี้ได้เริ่มเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนในช่วงนี้ การใช้ดาวเทียมในการศึกษา หากดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์แบบ จะสามารถช่วยให้นโยบายนี้สัมฤทธิ์ผลได้โดยเร็ว

9. ในอนาคตต่อไปข้างหน้า หากดูสถานการณ์ปัจจุบันแล้ว จะเห็นได้ว่า แนวโน้มการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา โดยเฉพาะเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และโทรคมนาคม จะมีมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ โดยอาศัยสื่อเทคโนโลยีในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ จะเป็นไปอย่างไรพรมแดนเนื่องจากอุปกรณ์หรือสื่อเทคโนโลยีเหล่านี้สามารถนำผู้เรียนเข้าสู่แหล่งข้อมูลได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งคนในยุคต่อไป จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือ/สื่อ/อุปกรณ์ เทคโนโลยีเหล่านั้น และจะต้องมีทักษะในการใช้เครื่องมือเหล่านั้น จึงจะสามารถแสวงหาความรู้ได้ ดังนั้นการเรียนรู้ดังกล่าวจะกลายเป็นความรู้และทักษะพื้นฐานที่ทุกคนต้องเรียนรู้ เพิ่มเติมจากภาษาและคณิตศาสตร์ ซึ่งถือเป็นความรู้พื้นฐานสำคัญที่ทุกคนต้องมี

วิธีการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นได้สรุปไว้ในตารางที่ 23 ดังต่อไปนี้

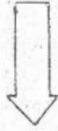
ตารางที่ 23 สรุปลักษณะการเรียนรู้และลักษณะการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร ในช่วง
เวลาต่าง ๆ

ช่วงเวลา	วิธีการเรียนรู้	ลักษณะการเรียนรู้
สมัยโบราณ	การเรียนรู้ตามธรรมชาติ	1. เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีแบบแผนกำหนด ไว้ เป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ จาก การสังเกต การเลียนแบบ การฝึกกระทำ บ่อย ๆ การปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และ สิ่งแวดล้อมรอบตัว การเรียนรู้จากผล ของการกระทำ การเรียนรู้จากการบอก เล่า ถ่ายทอดจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะ จากบุคคลในครอบครัว
รัชกาลที่ 4		
รัชกาลที่ 5	การเรียนรู้ในระบบโรงเรียน (ในวงจำกัด)	2. เป็นการเรียนรู้ที่มีแบบแผน คือมีครู ผู้สอน มีการกำหนดเนื้อหา ซึ่งได้แก่ ภาษา ศาสนา และวรรณคดี มีการ กำหนดเวลาเรียน สถานที่เรียน มี หนังสือเรียน และวัสดุอุปกรณ์การเรียน และมีการตรวจสอบผลการเรียน ครู ถ่ายทอดความรู้โดยการบอกเล่า สั่งสอน อบรม แล้วให้ผู้เรียนจดจำ โดยการให้ ท่องให้คล่อง และทำแบบฝึกหัด ผู้เรียน รับฟังคำสั่งสอน พยายามจดจำ หมั่น ท่องและทำแบบฝึกหัด ปฏิบัติตัวอยู่ใน โอวาทของครู หากทำไม่ถูกต้อง ครูลง โทษเพื่อให้หลบจำ และเชื่อฟัง การ เรียนรู้ที่มีแบบแผนนี้ จัดขึ้นให้ สำหรับเชื้อพระวงศ์และลูกหลานเจ้านาย ในวังเท่านั้น และจำกัดให้เฉพาะสำหรับเด็กชาย สำหรับประชาชนโดยทั่วไปทั้ง

ช่วงเวลา

วิธีการเรียนรู้

ลักษณะการเรียนรู้

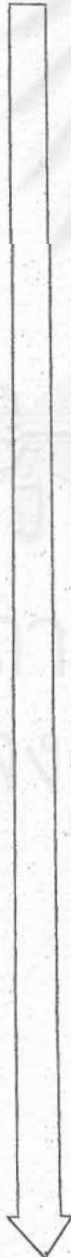
ทั้งหญิงชายยังคงเป็นตามลักษณะ ใน
ข้อ 1 คือ เป็นแบบธรรมชาติวิสัย

รัชกาลที่ 6-8 การเรียนรู้ในระบบโรงเรียน

ขยาย

- เป็นภาคบังคับ
- ถึงขั้นอุดมศึกษา
- ถึงอาชีวศึกษา

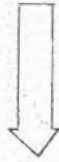
3. - เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาส ให้ราษฎร
ทั่วไปทั้งชายหญิง สามารถเข้าเรียนอย่าง
มีแบบแผนในระบบโรงเรียนคือ มีการ
จัดตั้งโรงเรียนเป็นสถานที่เรียนโดยเฉพาะ
และมีลักษณะการเรียนรู้เช่นเดียวกับ ข้อ
2.1 โดยมีพระราชบัญญัติกำหนดให้เด็ก
ชายหญิง อายุ 7-14 ปีทุกคน เข้ารับการ
ศึกษาตามระบบ แต่ในทางปฏิบัติยังทำ
ไม่ได้ตามที่มุ่งหวัง
- การเรียนรู้ได้ขยายตัว ไปสู่ระดับสูงขึ้น
คือมีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาในระดับ
อุดมศึกษาขึ้น ผู้เรียนที่มีสติปัญญาดี
สามารถสอบเข้าเรียนได้ การเรียนมี
ลักษณะที่ผู้เรียนต้องพึ่งตัวเอง และดูแล
ควบคุมตนเองในการศึกษาเล่าเรียนมาก
กว่าในโรงเรียน
 - เนื่องจากประชาชนต้องประกอบอาชีพ
ในการดำรงชีวิต และต้องการจะเรียนรู้
จึงเกิดการส่งเสริมการอาชีวศึกษา ให้มี
การศึกษาเรียนรู้ เกี่ยวกับอาชีพอย่างเป็น
แบบแผน ได้เช่นเดียวกับการเรียนรู้สาย
สามัญ
 - สำหรับประชาชนทั่วไปที่ขาดโอกาส
ในการเรียนรู้อย่างมีแบบแผนในโรงเรียน
/มหาวิทยาลัย ก็ยังคงการเรียนรู้ตามแบบ
ธรรมชาติวิสัยอยู่ แต่ในช่วงนี้เริ่มมีการ
พิมพ์หนังสือ และหนังสือพิมพ์มากขึ้น

ช่วงเวลา

วิธีการเรียนรู้

ลักษณะการเรียนรู้

รัชกาลที่ 9

การเรียนรู้ในระบบโรงเรียน

4. - การเรียนรู้ มีลักษณะเช่นเดียวกับข้อ 3

พ.ศ. 2489-

(การศึกษาเพื่อปวงชน)

แต่ได้ขยายขอบเขตออกไปเป็นการศึกษา

2513

ปวงชน ประชาชนสามารถเข้ารับการศึกษาย่างมีระบบหรือแบบแผนมากขึ้น โดยเฉพาะ ได้มีการนำสื่อการเรียนการสอนเข้ามาใช้ในการสอนมากขึ้น

- ในด้านการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ในช่วงนี้การพิมพ์เจริญขึ้นมาก มีการพิมพ์หนังสืออย่างแพร่หลาย รวมทั้งมีสถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งออกอากาศรายการต่าง ๆ ทั้งรายการบันเทิง ข่าวสาร สารคดี และความรู้รอบตัว ประชาชนทั่วไป จึงมีโอกาสดูแลเรียนรู้ออกเวลา สื่อมวลชนที่มีอิทธิพลมากต่อการเรียนรู้ของประชาชน ในยุคนี้คือ วิทยุ และหนังสือพิมพ์

- สำหรับผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนขึ้นโดยมีการจัดหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ ให้ผู้ที่ต้องการเรียนในเวลาเย็นหรือค่ำ ซึ่งเป็นเวลาที่ว่างจากงานปกติ และใช้วิธีสอนให้ความรู้ โดยวิธีลัด โดยใช้หนังสือที่เขียนขึ้น ให้เหมาะกับผู้ใหญ่ เป็นสื่อในการเรียนการสอน

พ.ศ.2514-

การเรียนรู้ในระบบโรงเรียน

5. - ลักษณะการเรียนรู้ในช่วงนี้ เป็นการ

2523

-นอกระบบโรงเรียน -ระบบ

เรียนรู้ว่ามีแบบแผนในระบบโรงเรียน

เปิด

เช่นเดียวกับข้อ 4 แต่เป็นไปอย่างกว้างขวาง และทั่วถึงมากขึ้น ลักษณะการเรียนรู้

ช่วงเวลา

วิธีการเรียนรู้

ลักษณะการเรียนรู้

การสอน เริ่มเปลี่ยนจากการเน้นครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีโอกาส ได้มีส่วนร่วมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหา เป็น ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจากการรับฟัง และทำตามคำสั่งครู มาเป็นการเข้าร่วม ในกิจกรรมและใช้ความคิดมากขึ้น อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงลักษณะการเรียนการสอนดังกล่าว ยังเกิดขึ้นไม่มากนัก เนื่องจากครูยังเขยื้อนกับ การสอนแบบเดิมอยู่

- แม้ว่า การเรียนในระบบโรงเรียนจะเป็นไปอย่างกว้างขวางขึ้น แต่ก็ยังมีประชาชนอีกจำนวนมาก ที่ยังขาดโอกาสทั้งทางด้าน การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาในระดับสูงขึ้น ในช่วงนี้การศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง ผู้มีหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ให้เลือกศึกษาได้มากขึ้น วิธีสอนได้พัฒนาขึ้นเป็นการเน้นให้ผู้เรียนรู้ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น ผู้เรียนได้รับการฝึกให้รู้ปัญหา คิดเป็น และแก้ปัญหาเป็น

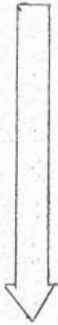
- การศึกษาด้านอาชีพ ขยายตัวอย่างกว้างขวาง มีหลักสูตรหลายสาขาวิชาชีพให้ประชาชนเข้าศึกษาได้อย่างมีแบบแผนทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียน เช่นเดียวกับสายสามัญ

- ช่วงนี้ ประชาชนให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ในระดับสูงขึ้น และมหาวิทยาลัยยังมี

ช่วงเวลา

วิธีการเรียนรู้

ลักษณะการเรียนรู้

จำนวนจำกัด จึงเกิดมีมหาวิทยาลัยในระบบเปิดขึ้น ซึ่งไม่จำกัดจำนวนรับ การเรียนรู้ในระบบเปิดนี้ ผู้เรียนมีอิสระในการเรียน ต้องพึ่งตนเองและควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง ผู้สอนจะให้ความรู้และให้การทดสอบแก่ผู้เรียน

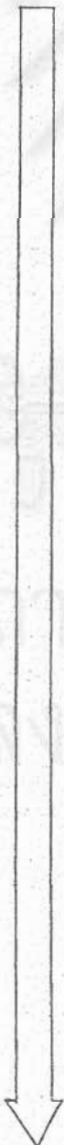
พ.ศ.2524-
2534

การเรียนรู้แบบแข่งขัน
การเรียนรู้ตามอัธยาศัย
จากสื่อมวลชน

6. - ช่วงนี้เป็นช่วงที่การศึกษา เป็นที่นิยมมากทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและทั้งระบบปิดและระบบเปิด การเรียนรู้จึงมีลักษณะของการเรียนเพื่อการแข่งขัน คือมีการเรียนรู้ตามปกติในระบบโรงเรียนและมีการเรียนกวดวิชาเพิ่มนอกเวลาเรียน การกวดวิชาจะเน้นการให้ความรู้เป็นหลัก และเป็นช่วงที่มีมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยเอกชนเกิดขึ้นจำนวนมาก

- สำหรับในระบบโรงเรียน กระบวนการเรียนรู้เริ่มได้รับความสำคัญว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องสอนและฝึกให้ผู้เรียน ไม่ใช่มุ่งแต่จะให้ผู้เรียนรู้เนื้อหาวิชาเท่านั้น จึงปรากฏคำว่า “ทักษะกระบวนการ” ในหลักสูตรและแผนการสอนวิชาต่าง ๆ

- ในระยะนี้สื่อมวลชนมีการขยายตัวและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของประชาชนสูงมาก วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และหนังสือหลากหลายประเภท ล้วนเป็นสิ่งที่ประชาชนสามารถจัดหาจัดซื้อมาฟังชม อ่าน ได้อย่างสะดวก การเรียนรู้ตาม

ช่วงเวลา

วิธีการเรียนรู้

ลักษณะการเรียนรู้

พ.ศ.2534-
2539

การเรียนรู้ โดยใช้ไอเทค
โนโลยี (วงจำกัด) และ
การขยายโอกาสการศึกษา
ขั้นพื้นฐานให้สูงขึ้น

? ? ?

พ.ศ. 2539-

การเรียนรู้โดยใช้
ไอเทคโนโลยี
(อย่างกว้างขวาง)

- อริยาศัยจากสื่อมวลชน จึงเป็นวิธีการ
เรียนรู้ที่เด่นมากในช่วงนี้
7. ในช่วงนี้ ประเทศไทยก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์
และยุคของข่าวสารข้อมูล อย่างรวดเร็ว
เทคโนโลยีระดับสูง ได้หลั่งไหลเข้ามา
ในประเทศทำให้วิธีการเรียนรู้เริ่มเปลี่ยน
แปลงด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และ
โทรคมนาคมอื่น ๆ การเรียนรู้จากข้อมูล
ทั่วโลก สามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว
ปัจจุบันผู้เรียน สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง
อย่างไรพร้อมแดน ด้วยเวลาอันรวดเร็ว
หากมีอุปกรณ์ และทักษะในการใช้
เทคโนโลยีต่าง ๆ โดยเฉพาะเครื่อง
คอมพิวเตอร์ อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้การ
ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ก็ยังจำกัดอยู่
ในแวดวงของบุคคลและสถาบันที่สามารถ
จัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีเหล่านั้นมาใช้ได้
8. ในอนาคตคาดว่า เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์
และโทรคมนาคม จะมีอิทธิพลมากขึ้น
เนื่องจากราคาจะถูกลง ซึ่งจะมีผลให้ผู้เรียน
สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ
โดยอาศัยสื่อเทคโนโลยีในการศึกษาค้นคว้า
และวิเคราะห์ข้อมูล ต่อไปการเรียนรู้
เกี่ยวกับอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ และการ
ใช้อุปกรณ์เหล่านั้น จะกลายเป็นความรู้
และทักษะพื้นฐาน ที่ทุกคนต้องเรียนรู้
เช่นเดียวกับภาษา เนื่องจากจะเป็นเรื่อง
มีอสำคัญในการเรียนรู้ของคนยุคต่อไป

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา กรุงเทพมหานครได้เปลี่ยนแปลงไปมากทั้งทางด้านประชากร สภาพแวดล้อม และวิถีชีวิต การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากวิทยาการและเทคโนโลยีจากประเทศตะวันตก โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีหลังนี้ ความก้าวหน้าทางด้านโทรคมนาคมทำให้การเรียนรู้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ภาวะการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนี้ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องช่วยกันแก้ไขพร้อม ๆ กับการส่งเสริมพัฒนาให้สมบูรณ์ขึ้น สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวโน้มของวิถีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร ที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

1. เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของความเจริญทุก ๆ ด้าน รวมทั้งทางด้านการศึกษาเรียนรู้ ในต้นสมัยรัชกาลที่ 9 การศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับยังทำได้ไม่ทั่วถึง แม้ว่าคนในกรุงเทพมหานคร จะมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนมากกว่าคนในต่างจังหวัดและในชนบท เนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งความรู้ แต่ก็ยังมีเด็กและเยาวชนอีกไม่น้อยที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาเนื่องมาจากปัญหาด้านครอบครัวและเศรษฐกิจ ในช่วง 50 ปี การศึกษาได้ขยายตัวออกไปมาก หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ขยายบริการทางการศึกษาทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อสนองความต้องการของประชาชนที่ได้เพิ่มความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษามากขึ้นตามลำดับ การขยายบริการทางการศึกษาเกิดขึ้นในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และอาชีวศึกษา การเห็นความสำคัญของการศึกษา ทำให้เกิดการแข่งขันกันเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียง ซึ่งทำให้เกิดความไม่เสมอภาคทางการศึกษาขึ้น โรงเรียนหรือสถานศึกษาที่มีคุณภาพดีและมีชื่อเสียง เมื่อมีจำนวนจำกัดและผู้เรียนแย่งกันเข้าศึกษามาก ก็สามารถเรียกหรือค่าใช้จ่ายในอัตราที่สูง ทำให้เด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมีโอกาสดำเนินการศึกษาที่ดีกว่าหรือแม้ว่าโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น ๆ จะไม่คิดค่าใช้จ่ายในอัตราที่สูงกว่าปกติ เด็กที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจด้อยกว่าก็มักเสียเปรียบอยู่แล้ว เนื่องจากประสบการณ์และโอกาสที่จะเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ น้อยกว่าเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ดังนั้น เหตุการณ์จึงมักปรากฏให้เห็นว่า เด็กที่มีฐานะเศรษฐกิจดีมักสอบแข่งขันเข้าเรียนในสถาบันของรัฐได้ หรือหากไม่ได้ก็สามารถหาที่เรียนซึ่งเป็นของรัฐหรือเอกชนที่มีคุณภาพได้ ในขณะที่ผู้เรียนอีกจำนวนมากจำเป็นต้องเข้ารับการศึกษานอกระบบหรือสถานศึกษาที่มีคุณภาพด้อยกว่า หรือหากต้องการจะได้คุณภาพจริง ๆ ก็ต้องยอมเสียค่าใช้จ่ายในอัตราที่สูงไม่เหมาะกับฐานะของตน ปรากฏการณ์ที่ว่า “คนรวยเข้าเรียนโรงเรียน

คือ ๑ ได้และเสียเงินน้อยกว่า แต่คนจนที่ต้องการเรียนจะต้องเสียเงินมากกว่า” นี้ แสดงให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งเป็นจุดที่จะต้องช่วยกันแก้ไข การกระจายโอกาสทางการศึกษารวมทั้งการขยายโอกาสทางการศึกษาให้เป็นไปอย่างทั่วถึง เป็นสิ่งที่รัฐควรให้ความสำคัญ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เด็กและบุคคลที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในปัจจุบันยังมีอยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร ยังมีกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ควรได้รับโอกาสที่จะเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตที่ดีขึ้นอีกหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเด็กเร่ร่อน เด็กก่อสร้าง เด็กกำพร้า เด็กคิดยาเสพติด เด็กพิการและเด็กพิเศษ เป็นต้น กลุ่มเด็กเหล่านี้ควรได้รับบริการการดูแลเป็นพิเศษ นอกจากนั้น การปฏิรูปโรงเรียนให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกัน ก็จะสามารถช่วยลดปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษาลงได้ระดับหนึ่ง

2. กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์รวมของความเจริญในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งด้านการศึกษา คนจึงหลั่งไหลเข้ากรุงเทพฯ ทำให้กรุงเทพฯ เกิดความแออัด แข่งขันแย่งชิงทรัพยากรซึ่งมีอยู่จำกัด หากรัฐสามารถกระจายอำนาจทางการศึกษาออกไปสู่ภูมิภาคให้ภูมิภาคสามารถจัดการศึกษาของตนเองได้อย่างอิสระ ย่อมสามารถช่วยสะกิดก้นการเข้าสู่เมืองหลวงได้มาก ในขณะที่เดียวกัน ความเจริญก็จะกระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ด้วย จากการศึกษาพัฒนาการทางด้านการศึกษาของไทยในช่วงหลัง ๆ นี้จะเห็นได้ว่า ในระยะ 15 ปีที่ผ่านมา ได้มีการก่อตั้งสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนขึ้นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในภูมิภาคมากกว่าอยู่ในกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่า สามารถรองรับความต้องการในภูมินาณนั้น ๆ ได้มาก อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอทั้งภาครัฐและเอกชน ควรจะต้องดำเนินงานตามนโยบายนี้ต่อไป

3. เนื่องจากประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคที่บุคคลสามารถที่จะแสวงหาข้อมูลและเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โดยอาศัยเทคโนโลยี คนในยุคนี้มีโอกาสที่จะเลือกและมีตัวเลือกให้มากมาย การศึกษาของประเทศไทยในอนาคตจึงควรที่จะมีความหลากหลายให้โอกาสผู้บริโภคได้เลือกตามความต้องการ ความเจริญจึงเกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากอดีตที่ผ่านมาว่า แต่เดิมประเทศมีเพียงการศึกษาในระบบโรงเรียนเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการ ประชาชนจำนวนมากได้รับการพัฒนาเมื่อมีการศึกษานอกระบบให้เลือก และยิ่งมากขึ้น เมื่อมีสถาบันการศึกษาระบบเปิดซึ่งสามารถรับได้ไม่จำกัดจำนวน ยังมีตัวเลือกมากก็จะยังสามารถช่วยสนองความต้องการของประชาชนที่มีหลากหลายได้มากขึ้น ดังนั้นรัฐจึงควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้ง โรงเรียน/สถาบันการศึกษาที่มีปรัชญาและแนวคิดที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย ซึ่งในปัจจุบัน ได้เริ่มมีการริเริ่มบ้างแล้ว เช่น โรงเรียนอนุบาลแบบสอนหนังสือ โรงเรียนอนุบาลแบบเตรียมความพร้อม โรงเรียนอนุบาลแบบมอนเตสซอรี โรงเรียนอนุบาลแบบฟร็อบเอล โรงเรียนอนุบาลวอลดอร์ฟ โรงเรียนหมู่บ้านเด็กและโรงเรียน

รุ่งอรุณ เป็นต้น โรงเรียนที่กล่าวข้างต้นมีปรัชญาและแนวคิดที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้ปกครองสามารถที่จะเลือกตามแนวคิดที่ตนเห็นว่าเหมาะสมได้ ในอนาคต ความหลากหลายเช่นนี้น่าจะมีมากขึ้น เพราะความแตกต่างจะสามารถช่วยกระตุ้นให้มีการพัฒนาคุณภาพได้

4. เป็นที่น่าสังเกตว่า แนวคิดทางการศึกษาหลากหลายที่มีอยู่ในปัจจุบัน มักจะเป็นแนวคิดที่มาจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ประเทศไทยน่าจะมีการจัดการศึกษาตามแนวคิดของตนบ้าง ในอดีตที่ผ่านมา การจัดการศึกษาของไทยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางตะวันตกมาก เนื่องจากนักการศึกษาไทยส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาและเรียนรู้มาจากประเทศทางตะวันตก จึงได้นำแนวคิดต่างๆ มาใช้ ซึ่งก็นับว่าได้สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่วงการการศึกษาไทย แต่ปัจจุบัน การศึกษาไทยและนักการศึกษาไทย ได้พัฒนาความรู้ ความคิดและประสบการณ์มาถึงขั้นที่ควรจะเป็นผู้นำ คิดค้น พัฒนาความรู้ใหม่ของตนเองขึ้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องตามแบบผู้อื่นเสมอไป ดังนั้น นักการศึกษาไทยจึงควรได้รับการสนับสนุนให้ทำการศึกษาวิจัย ค้นคว้า พัฒนาความรู้ที่มีลักษณะเหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมไทยเพื่อพัฒนาการศึกษาไทยต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ประเทศไทยมีปราชญ์ที่ช่วยชี้แนะแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมให้แก่สังคมไทยจำนวนหลายท่าน ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างสูงทั้งในระดับชาติและนานาชาติ และเป็นทีภาคภูมิใจของชาติ อาทิเช่น พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) และนายแพทย์ ประเวศ วะสี เป็นต้น ประเทศไทยเรามีเพชรน้ำเอกอยู่แล้ว รวมทั้งมีวัฒนธรรมแห่งความดีงามที่ได้สั่งสมมาเป็นเวลานานอยู่จำนวนมาก สมควรที่รัฐและวงการการศึกษาของไทยจะดำเนินการศึกษาและนำแนวคิดเหล่านั้นมาพิจารณาจัดการให้เป็นรูปธรรมกันอย่างจริงจัง ซึ่งย่อมจะส่งผลให้การจัดการศึกษาของไทยมีเอกลักษณ์ที่เหมาะสมกับตนเอง แทนการลอกเลียนแบบจากต่างประเทศเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การอภิปรายนี้มีได้หมายความว่า เราไม่จำเป็นต้องศึกษาและเรียนรู้จากประเทศอื่น เราคงยังต้องเรียนรู้และศึกษางานของผู้อื่นด้วยเช่นกัน เพื่อจะได้สามารถเลือกสรรหรือประยุกต์ใช้ความรู้ของผู้อื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

5. กระบวนการเรียนรู้ นับเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ทั้งหลายจากอดีตที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า ได้มีการปรับกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมาเป็นระยะ ๆ ในระยะต้นรัชกาลที่ 9 การเรียนรู้มีลักษณะที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้ให้ ผู้เรียนคอยรับจากครู การเรียนจะเน้นการท่องจำโดยหวังว่า ถ้าผู้เรียนจดจำความรู้ได้ก็จะสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ได้ดี ซึ่งต่อมาเมื่อวิทยาการก้าวหน้าขึ้น จึงพบว่า การสอนเพื่อให้ผู้เรียนจดจำโดยไม่เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงนั้น จะไม่สามารถช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ได้ ในระยะต่อมา กระบวนการเรียนการสอนจึงได้เปลี่ยนไปเป็นการเรียนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ อันจะช่วยให้ผู้เรียน

เกิดความเข้าใจในเรื่องที่เรียน ซึ่งหากผู้เรียนเกิดความเข้าใจแล้ว ก็จะสามารถนำความรู้ต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์ได้ แนวคิดนี้ได้เริ่มมาเป็นเวลากว่า 20 ปีแล้ว แต่ในทางปฏิบัติก็ยังคงมีครูอีกจำนวนมากที่ยังติดอยู่กับพฤติกรรมเดิมๆ แสดงให้เห็นว่า ภาระของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นภาระที่ไม่ใช่ง่าย และต้องใช้เวลายาวนาน ซึ่งควรที่รัฐจะต้องแสวงหายุทธวิธีที่จะดำเนินการให้ได้ผลตามเป้าหมายและให้ได้ผลอย่างรวดเร็ว ประเวศ วะสี (2537) ได้เสนอแนวความคิดในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนามิติทางกาย สังคม จิตและปัญญาให้เข้มแข็งครบทุกด้านพร้อมกันไป ควรใช้วิธีการที่ปรับมาจากวิธีการที่พระพุทธเจ้าสอน คือ

- 1) การเรียนรู้โดยให้ศึกษาจากการสัมผัสความจริง (สุตมยปัญญา)
- 2) การศึกษาจากการคิด (จินตมยปัญญา)
- และ 3) การศึกษาจากการเจริญสติ (ภาวนามยปัญญา)

ซึ่งผู้เสนอได้ให้รายละเอียดไว้อย่างชัดเจนถึงลักษณะของวิธีการทั้งสาม ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้วิธีการทั้งสามนั้นได้รับการนำไปใช้จริงอย่างถูกต้องและได้ผล ประเด็นนี้ เป็นประเด็นที่รัฐควรจะลงทุนแสวงหายุทธวิธีที่เหมาะสมและดำเนินการอย่างจริงจัง จึงจะทำให้แนวคิดนี้ประสบผลสำเร็จในทางปฏิบัติ จากอดีตที่ผ่านมาพบว่า สาเหตุหนึ่งที่ปัญหาทางการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ หรือสำเร็จช้า ก็เนื่องมาจากการดำเนินงานในด้านการพัฒนาครูผู้สอนนั้น ทำได้ไม่ต่อเนื่องและทั่วถึง การจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความเคยชินของครูนั้นไม่สามารถสำเร็จได้โดยผ่านการฝึกอบรมเพียงระยะสั้น ๆ แต่ต้องการการฝึกฝนและการนิเทศให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องอาศัยเวลาพอสมควร ดังนั้น การแสวงหายุทธวิธีต่างๆ ในการพัฒนาครูให้ได้ผลจึงนับเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปกระบวนการสอนของครู และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. เนื่องจากปัจจุบัน วิธีการเรียนรู้ของประชาชน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน หรือนอกระบบโรงเรียน เท่านั้น รวมทั้งการเรียนรู้ที่บุคคลเคยได้รับจากพ่อแม่ ครอบครัว วัด/พระสงฆ์ ก็ลดน้อยลงไปมาก การเรียนรู้เกิดขึ้นมาแทนที่ก็คือ การเรียนรู้จากสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่มีอยู่เป็นอันมาก สื่อมวลชนทั้งหลายซึ่งได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ หนังสือพิมพ์ หนังสือ และอื่น ๆ ต่างก็เสนอข้อมูลข่าวสารและเรื่องราวทั้งหลาย ซึ่งมีทั้งที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษ และเนื่องจากสื่อมวลชนทั้งหลายเป็นเครื่องมือที่สามารถสื่อสารไปได้ทั่วทุกแห่งอย่างกว้างขวาง กอปรกับเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดทำที่สามารถโน้มน้าวให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกได้ สื่อเหล่านี้จึงมีอิทธิพลสูงต่อความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ทักษะคติ และพฤติกรรมของประชาชน ด้วยคุณสมบัติพิเศษนี้ จึงทำให้มีผู้ใช้สื่อมวลชนไปในทางที่จะให้ผลประโยชน์แก่ตนโดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับส่วนรวม ดังนั้น เรื่องของสื่อมวลชนจึงเป็นเรื่องที่รัฐควรจะให้การดูแลและแสวงหายุทธวิธีในการที่จะขจัดการใช้สื่อมวลชนไปในทางที่ก่อให้เกิดความ

เสื่อมเสีย และส่งเสริมการใช้สื่อมวลชนไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่สังคม ซึ่งในจุดนี้อาจจำเป็นต้องไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับกฎหมาย ผู้ผลิตสื่อ ผู้บริหารจัดการสื่อ และผู้ชม

จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2489 มาจนถึงปัจจุบันคือ ปี พ.ศ. 2538 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์มาครบ 50 ปีนี้ ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากจนเห็นได้ชัดเจน การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปแทบทุกด้าน โดยเฉพาะทางด้านการศึกษา ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ย่อมมีแบบแผน กรุงเทพมหานครในฐานะที่เป็นเมืองหลวง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายก็ได้กลายเป็นแหล่งความรู้และแหล่งการเรียนรู้ ที่ได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้วิธีการเรียนรู้ของคนไทย โดยเฉพาะคนกรุงเทพมหานครเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากดังกล่าวนี้อแล้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ โล่ห์ลีวานนท์. ความรุนแรงในข่าวโทรทัศน์กับทัศนคติความรุนแรงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด, 2536.
- กองทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. เอกสารรายงานสถิติจำนวนประชากร, 2539.
- กองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์. วันวิทยุกระจายเสียงครบรอบ 60 ปี. กทม.: ศูนย์ผลิตและเผยแพร่ (เอกสาร), 2533.
- กองแผนงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ข้อมูลนักศึกษาใหม่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีการศึกษา 2537, 2538.
- กรรณิกา ศรีสวัสดิ์วิชัย. "การตัดสินใจซื้อและอ่านหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง." วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 100 ปีกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2535.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โครงการ การศึกษาเพื่อกำหนดกรอบการวางแผนพัฒนา กรุงเทพมหานคร. รายงานชั้นกลางเสนอสำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร, 2539.
- โดม สุขวงศ์. กำเนิดหนังสือไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2539.
- ตรีรัตน์ นิลรัตน์. การเปิดรับชมละครโทรทัศน์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ทิสนา แจมมณี และคณะ. หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ทัศนีย์ ยาสมาน. การชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

- ธีรทรง เกิดสุคนธ์. การศึกษาอิทธิพลทางจริยธรรมจากสื่อละครโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชน : ศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- นารากร ดิยาชน. การวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- นุชรี ดันตวิจิตร. การศึกษารับรู้ประโยชน์จากละครโทรทัศน์ของผู้หญิง ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507.
- บุญมี เฌรยอด. พัฒนาการด้านการศึกษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 9 : การอาชีวศึกษา ช่วงปีพุทธศักราช 2489-2538. รายงานการวิจัย (เอกสารเย็บเล่ม), 2539.
- ปัทมา ทองสิมา. การใช้โทรทัศน์ของเด็กภายในครอบครัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), 2538.
- พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์. พัฒนาการด้านการศึกษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 9 : การมัธยมศึกษา ช่วงปีพุทธศักราช 2489-2538. รายงานการวิจัย (เอกสารเย็บเล่ม), 2539.
- ไพสิน ศศิธนากรแก้ว. การเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ ความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง หน่วยที่ 1-7. เอกสารการสอนชุดวิชา, 2530.
- ร่วมศักดิ์ แก้วปลั่งและอนันต์ธนา อังกินันท์. วิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา. กทม.: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.
- รัตนา พุ่มไพศาล. พัฒนาการด้านการศึกษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 9 : การศึกษานอกระบบ โรงเรียน ช่วงปีพุทธศักราช 2489-2538. รายงานการวิจัย (เอกสารเย็บเล่ม), 2539.
- วิจิตร ภักดีรัตน์. การจัดรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา หน่วยที่ 7. เอกสารการสอนชุดวิชา, 2533.
- วิทย์จุฬา, สถานี. คุยกันสักนิด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทมติชน จำกัด, 2536.

- วิชาการ, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชกรณียกิจและพระมหากษัตริย์คุณในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มหาราช เกี่ยวกับการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2534.
- วิดา เกียวกุล. การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการเปิดรับรายการข่าวทางโทรทัศน์ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- วิริยะ สิริสิงห. โลกการพิมพ์. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2537.
- วันชาติ ศิลาน้อย. ความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกชมรายการโทรทัศน์กับฐานะทางสังคมมิติสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนและสถานภาพทางครอบครัวของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- เสียม เผ่าทองสุข. "วิทยุในประเทศไทย ตั้งแต่พ.ศ. 2449 ถึงพ.ศ. 2526" ใน อนุสรณ์ครบรอบ 50 ปีของการแต่งงาน เสียม-วัฒนา เผ่าทองสุข. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2526.
- สุภาพรณ บุญสะฮาด. ประวัติหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจเทรดดิ้ง, 2517.
- สมมาตร คงชื่นสิน. การเปิดรับและความต้องการรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร และคณะ. พัฒนาการด้านการศึกษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 9 : การศึกษาปฐมวัย ช่วงปีพุทธศักราช 2489-2538. รายงานการวิจัย (เอกสารเขียนเล่ม), 2539.
- อุมา สุคนธมาน และคณะ. พัฒนาการด้านการศึกษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 9 : ประถมศึกษา ช่วงปีพุทธศักราช 2489-2538. รายงานการวิจัย (เอกสารเขียนเล่ม), 2539.
- อรณี ผ่องวรรณลักษณ์. การเปิดรับ การคาดหวังประโยชน์ และความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- อรรณพ เรียรถาวร. วิทยุกระจายเสียงและการผลิตรายการ. (เอกสารอัดสำเนา), 2531.
- อรสา ศาสตราวุฒิ. "วิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา" ใน 25 กุมภาพันธ์ 2533 วันวิทยุกระจายเสียง ครบรอบ 60 ปี, กรมประชาสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตและเผยแพร่เอกสาร กองวิชาการ, 2533.

ภาคผนวก ก

รายชื่อหน่วยงาน/องค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชนภาครัฐและเอกชน
และประเภทของกิจกรรมที่ดำเนินการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 19 รายชื่อ/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชนภาครัฐและเอกชน และ ประเภทของกิจกรรมที่ดำเนินการ

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะ/อาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	นำปัญหาประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเลี้ยงดูเด็ก	ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	ส่งเสริมให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาคุณลักษณะ	วิจัยศึกษา/จัดสัมมนา	กำหนดนโยบาย/วางแผนพัฒนาเด็ก/ติดตามประเมินผล	ประสานงาน/ส่งเสริม/สนับสนุนหน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/บูรณาการและเยาวชน	ฝึกอบรมผู้เลี้ยงดูเด็ก/บุคคลที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน	กำกับดูแลหน่วยงานระดับปฏิบัติ	รณรงค์ ให้สังคม ได้ตระหนักปัญหาเด็กและเยาวชน	ให้การดูแลบุตรข้าราชการในวันปิดภาคฤดูร้อน	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันปัญหาเยาวชน	ให้ทุนวิจัย
ก. หน่วยงานพัฒนาเด็กและเยาวชนภาครัฐ																										
ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร																										
สำนักอนามัย																										
ร001 กองควบคุมโรค										✓		✓														
ร002 กองทันตสาธารณสุข										✓																
ร003 กองป้องกันและบำบัดการติดยาเสพติด			✓		✓		✓					✓	✓						✓							
ร004 กองส่งเสริมสุขภาพ								✓	✓	✓		✓	✓					✓	✓	✓	✓					
ร005 กองส่งเสริมสาธารณสุข										✓		✓	✓					✓	✓	✓	✓					
สำนักพัฒนาชุมชน																										
ร006 กองพัฒนาชุมชน					✓	✓												✓	✓	✓	✓					
สำนักการแพทย์																										
ร007 วิทยาลัยพยาบาลเพื่อการศึกษา			✓												✓	✓										

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	ศึกษาเด็ก	อบรมทักษะอาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเลี้ยงดูเด็ก	ส่งเสริมโครงการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	สงเคราะห์ให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลากร	วิจัยศึกษา/จัดสัมมนา	กำหนดนโยบาย/วางแผน	พัฒนาเด็กติดตามประเมินผล	ประสานงาน/ส่งเสริม/สนับสนุน	หน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/ศูนย์เด็กและเยาวชน	ฝึกอบรมผู้เลี้ยงดูเด็ก/บุคคล	ทำงานด้านสังคมและเยาวชน	กำกับดูแลหน่วยงานระดับปฏิบัติ	รณรงค์ให้สังคมได้ตระหนัก	ปัญหาเด็กและเยาวชน	ให้ทุนอุดหนุนโครงการ	ในวันวิสาขบูชา	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ	ในการป้องกันปัญหาเยาวชน	ให้ทุนวิจัย																				
สำนักสวัสดิการสังคม ร008 กองนันทนาการ		✓		✓	✓	✓	✓			✓						✓			✓																																	
ร009 กองสังคมสงเคราะห์		✓					✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓				✓																																	
สำนักการศึกษา																																																				
ร010 กองโรงเรียน			✓																																																	
ร011 กองวิชาการ																																																				
ร012 หน่วยศึกษานิเทศก์			✓																																																	
สำนักนายกรัฐมนตรีย																																																				
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี																																																				
ร013 กองกลาง																																																				
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ																																																				
ร014 กองโครงการสังคม																																																				
ร015 กองประสานการพัฒนาชนบท																																																				

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน		พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะอาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเลี้ยงดูเด็ก	ส่งเสริมโครงการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	สงเคราะห์ให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลากร	วิจัยศึกษา/จัดสัมมนา	กำหนดนโยบายวางแผนพัฒนาเด็กติดตามประเมินผล	ประสานงาน/ส่งเสริม/สนับสนุนหน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/ศูนย์เด็กและเยาวชน	ฝึกอบรมผู้เลี้ยงดูเด็กทุกพลดที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน	กำกับดูแลหน่วยงานระดับปฏิบัติ	รณรงค์ให้สังคมได้ตระหนักปัญหาเด็กและเยาวชน	ให้การดูแลบุตรข้าราชการในวันปิดภาคฤดูร้อน	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ร่วมกับผู้ชอบในการป้องกันปัญหาอาชญากรรม	ให้ทุนวิจัย
กรมประชาสัมพันธ์																											
ร025	กองวิชาการ			✓																							
ร026	ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 1 ขอนแก่น																										
ร027	ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 2 อุบลราชธานี				✓	✓	✓	✓			✓				✓												
ร028	ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 3 ลำปาง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓				✓	✓											
ร029	ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 4 พิษณุโลก			✓	✓	✓																					
ร030	ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 5 สุราษฎร์ธานี																										
ร031	ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 6 สงขลา	✓									✓																

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะอาชีพ	จัดการศึกษาให้แก่วัยรุ่น	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมสุขภาพ/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเลี้ยงดูเด็ก	ส่งเสริมโภชนาการและ สุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	สงเคราะห์ให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลากร	วิจัยศึกษา/จัดสัมมนา	กำหนดนโยบาย/วางแผน	พัฒนาเด็ก/ติดตามประเมินผล	ประสานงาน/ส่งเสริม/สนับสนุน	หน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/ชุมชน/เด็กและเยาวชน	ฝึกอบรมผู้เลี้ยงดูเด็ก/บุคคล	ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน	กำกับดูแลหน่วยงาน ระดับปฏิบัติ	รณรงค์ให้สังคม ได้ตระหนัก	ปัญหาเด็กและเยาวชน	ใช้การดูแลบุตร/เจ้าราชการ	ในวันปิดภาคฤดูร้อน	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ	ในการป้องกันปัญหาเพศผิด	ให้ทุนวิจัย
<p>สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและ ประสานงานเยาวชนแห่งชาติ</p> <p>ร032 กองนโยบายและแผนงานเยาวชน</p> <p>ร033 กองประสานงานเยาวชน</p> <p>ร034 กองส่งเสริมและพัฒนาเยาวชน</p> <p>ร035 สำนักงานเลขานุการกรม (งานนิติการ)</p> <p>การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย</p> <p>ร036 กองพัฒนาการตลาด</p> <p>องค์การสวนสัตว์</p> <p>ร037 แผนการตลาดและประชาสัมพันธ์</p> <p>กระทรวงกลาโหม</p> <p>กองทัพบก</p> <p>ร038 กรมสวัสดิการทหารบก</p>	✓		✓	✓		✓		✓		✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก																
	อบรมทักษะ/อาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	นำปัญหาประ โยชน์พัฒนา ชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเลี้ยงดูเด็ก	ส่งเสริม โภชนาการและ สุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	สงเคราะห์ให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลากร	วิจัยศึกษา/คัดสรรงาน	
ร039 กองทัพภาคที่ 1 (กองกิจการ พลเรือน)																	✓
ร040 กองทัพภาคที่ 3 (ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กธารีนิมิตร)							✓	✓									
ร041 ศูนย์สงเคราะห์พิเศษ (ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กก่อนวัยเรียน)							✓	✓			✓						
ร042 พล.ม2 (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) กองทัพเรือ		✓				✓		✓									
ร043 กองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)							✓										
ร044 กรมยุทธศึกษาทหารเรือ (กองนักเรียนโรงเรียนชุมพลทหารเรือ)	✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓	✓		✓			

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะ/อาชีพ	จัดการศึกษาให้သူ	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬานันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเชิงจิตเด็ก	ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	สงเคราะห์ให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	นันทนาการศึกษา	พัฒนาบุคลากร	วิจัยศึกษา/จัดสัมมนา	กำหนดนโยบาย/วางแผน	พัฒนาเด็กคิดตามประเด็นผล	ประสานงาน/ส่งเสริม/สนับสนุน	หน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/ศูนย์เด็กและเยาวชน	ฝึกอบรมผู้เลี้ยงดูเด็ก/บุคคล	ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน	กำกับดูแลหน่วยงานระดับปฏิบัติ	รณรงค์ให้สังคมได้ตระหนัก	ปัญหาเด็กและเยาวชน	ให้การดูแลบุตรข้าราชการ	ไม่บังคับ/โดยภาคสมัครใจ	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่กับคู่หู	ในภาคเอกชน/ไป/กับคู่หู	ให้ศูนย์
กรมตำรวจ ร062 กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและ เยาวชน	/			/	/	/					/	/			/	/				/												
กรมราชทัณฑ์		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ร064 กองเยาวชนชนบท	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
สำนักงานนโยบายและแผนมหาดไทย																																
ร065 กองพัฒนาประชากรและ																																
เศรษฐกิจสังคม																																
กระทรวงยุติธรรม																																
ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ร066 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
เยาวชนจังหวัดสมุทรปราการ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

ตารางที่ 10 (ต่อ)

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พัฒนาเด็กและเยาวชน																											
	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะ/อาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเลี้ยงดูเด็ก	ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	ส่งเสริมให้ใช้ชีวิตการ	ให้คำปรึกษาแก่ชนวัย	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ไม่กั้นการศึกษา	พัฒนาบุคลากร	วิจัยศึกษา/จัดสัมมนา	กำหนดนโยบาย/ขอรับการสนับสนุน	ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	รวมกลุ่ม/แลกเปลี่ยนเรียนรู้	ฝึกอบรมผู้เลี้ยงดู/บุคคล	หาแนวทางแก้ไข/พัฒนา	ประเมินผล/ปรับปรุง	นิเทศ/ติดตาม/ประเมินผล	ให้การช่วยเหลือ/ประสานงาน	หรือผู้เกี่ยวข้อง	ฝึกอบรม/แลกเปลี่ยนเรียนรู้	ฝึกอบรม/แลกเปลี่ยนเรียนรู้
ร067 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนนทบุรี	✓	✓	✓		✓		✓				✓		✓															
ร068 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดระยอง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓						
ร069 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓							
ร070 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓														
ร071 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓					✓							✓		
ร072 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครราชสีมา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓			✓		✓										

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะอาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/พัฒนาธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเด็กด้อยโอกาส	ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	ส่งเสริมให้สตรีจัดการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสงฆ์ในครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลากร	วิจัย/ศึกษา/ศึกษาค้นคว้า	กำหนดระเบียบ/พัฒนาผลิตภัณฑ์	พัฒนาระบบ/บริการ/ส่งมอบงาน	รวมเอาเด็ก/ผู้ด้อยโอกาส	ฝึกอบรม/ส่งเสริม/ส่งมอบงาน	รวมเอาเด็ก/ผู้ด้อยโอกาส	ฝึกอบรม/ส่งเสริม/ส่งมอบงาน	ฝึกอบรม/ส่งเสริม/ส่งมอบงาน	ฝึกอบรม/ส่งเสริม/ส่งมอบงาน	ฝึกอบรม/ส่งเสริม/ส่งมอบงาน	ฝึกอบรม/ส่งเสริม/ส่งมอบงาน	ฝึกอบรม/ส่งเสริม/ส่งมอบงาน	ฝึกอบรม/ส่งเสริม/ส่งมอบงาน	ฝึกอบรม/ส่งเสริม/ส่งมอบงาน	ฝึกอบรม/ส่งเสริม/ส่งมอบงาน
ร073 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น		✓	✓				✓							✓				✓													
ร074 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓		✓	✓									
ร075 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา	✓		✓				✓					✓	✓					✓													
ร076 กองแรกรัก (บ้านเมตตา) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง		✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓	✓		✓		✓													
ร077 สถานกักและอบรมเด็กและเยาวชนชาย (บ้านอุเบกขา) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง		✓	✓	✓			✓	✓				✓	✓																		

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะอาชีพ	จัดการศึกษาให้วัยรุ่น	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเลี้ยงดูเด็ก	ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	ส่งเสริมให้สู่วัยฉุดถ่วง	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลากร	วิจัย/ศึกษาค้นคว้า	กำหนดนโยบาย/วางแผน	พัฒนาเด็ก/คิดค้นนวัตกรรม	ประสานกับ/ส่งเสริม/ประสานงาน	หน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/แลกเปลี่ยน	ฝึกอบรม/ได้เด็ก/คิดค้น	เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์	รณรงค์/ได้ครอบคลุม	ให้ทุนการศึกษา	ให้ทุนการศึกษา	ให้ทุนการศึกษา
ร078 สถานฝึกและอบรมเด็กและ เยาวชนรุ่นใหญ่ (บ้านกรุณา) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชนกลาง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓						✓	✓									
ร079 สถานฝึกและอบรมเด็กและ เยาวชนชายรุ่นเล็ก (บ้านมูทิตา) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชนกลาง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓													
ร080 สถานฝึกและอบรมเด็กและ เยาวชนหญิง (บ้านปราชญ์) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชนกลาง	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓															

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะ/อาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเลี้ยงดูเด็ก	ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	สงเคราะห์ให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้การการศึกษา	พัฒนาบุคลิกภาพ	วิจัย/ศึกษา/จัดสัมมนา	กำหนดนโยบาย/วางแผน	พัฒนาเด็ก/คิดตามประสบการณ์	ประสานงาน/ส่งเสริม/สนับสนุนหน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/ศูนย์เด็กและเยาวชน	ฝึกอบรมผู้เลี้ยงดูเด็กทุกจุด	ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน	กำกับดูแลหน่วยงานระดับปฏิบัติ	รณรงค์ให้สังคมได้ตระหนัก	ปัญหาเด็กและเยาวชน	ให้การดูแลบุตรข้าราชการ	ในวันเปิดภาคฤดูร้อน	สิ้นงบประมาณเงินที่รับผิดชอบ	ในการปฏิบัติงาน/เงินงบประมาณพิเศษ	จัดเก็บเงิน					
	กรรการฝึกหัดครู	กรรการศาสนา	กรรพลศึกษา																																	
ร096 กองการฝึกหัดครู												✓						✓																		
ร097 กองแผนงาน																		✓																		
ร098 หน่วยศึกษานิเทศก์ (โครงการศูนย์การฝึกหัดครูปฐมวัย)	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓												
ร099 กองศาสนศึกษา			✓	✓	✓													✓																		
ร100 กองกรรจาสถาน				✓	✓															✓																
ร101 กองชวภาษา			✓	✓	✓	✓										✓																				
ร102 กองตูกเสีย			✓	✓	✓	✓	✓	✓							✓	✓																				
ร103 กองสารวัตรนักเรียน	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓																				
ร104 กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ			✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓	✓	✓	✓																				
ร105 หน่วยศึกษานิเทศก์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓	✓	✓	✓																				

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะอาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมตามาพรวิธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเลี้ยงดูเด็ก	ส่งเสริมโครงการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	สงเคราะห์ให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลิกภาพ	วิจัยศึกษาวิจัยพัฒนา	กำหนดนโยบาย/วางแผนพัฒนาเด็กคิดค้นประติมากรรม	ประสานงาน/ส่งเสริม/สนับสนุนหน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/ศูนย์เด็กและเยาวชน	ฝึกอบรมผู้เลี้ยงดูเด็ก/บุคคลที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน	กำกับดูแลหน่วยงานระดับปฏิบัติการ	รณรงค์ให้สังคมได้ตระหนักปัญหาเด็กและเยาวชน	ให้การดูแลสุขภาพจิต/สาธารณสุขในวันปิดภาคฤดูร้อน	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ	ให้คำปรึกษา
<p>กรรมการศึกษานอกโรงเรียน</p>																													
<p>ร117 กองแผนงาน</p>		✓	✓		✓	✓	✓	✓						✓				✓											
<p>ร118 กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน</p>		✓	✓	✓	✓	✓							✓	✓			✓												
<p>ร119 กองโรงเรียนนโยบายนพิเศษ</p>		✓			✓		✓			✓																			
<p>ร120 กองส่งเสริมปฏิบัติการ</p>																				✓	✓								
<p>ร121 หน่วยศึกษานิเทศก์</p>		✓	✓	✓	✓	✓	✓												✓	✓									
<p>กรมอาชีวศึกษา</p>																													
<p>ร122 กองการศึกษาอาชีพ</p>		✓																											
<p>ร123 กองแผนงาน</p>																													
<p>ร124 กองวิทยาลัยเทคนิค</p>		✓																✓	✓				✓						
<p>ร125 กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา</p>		✓	✓										✓		✓			✓	✓										
<p>ร126 กองวิทยาลัยเกษตรกรรม</p>		✓	✓			✓							✓		✓			✓	✓				✓						

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะอาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเชิงรุก	ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	ส่งเสริมให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลิกภาพ	วิจัย/ศึกษาค้นคว้า	กำหนดนโยบายวางแผนพัฒนาเด็กคิดแบบประเมิผล	ประสานงาน/ส่งเสริม/สนับสนุนหน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/ศูนย์เด็กและเยาวชน	ฝึกอบรมผู้เลี้ยงดูเด็ก/บุคคลที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน	กำกับดูแลหน่วยงานระดับปฏิบัติ	รณรงค์ให้สังคมได้ตระหนักปัญหาเด็กและเยาวชน	ให้การอุปถัมภ์รางวัลในวันปีศาจฤดูร้อน	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการป้องกันปัญหาทางเพศ	ให้ทุนวิจัย
	0015 มูลนิธิหลวงและนางนากอานตี (ท้าวคว นางนิต กวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม)			✓	✓	✓	✓									✓										
0016 มูลนิธิร่วมจิตต์น้อมเกล้าเพื่อเยาวชนในพระบรมราชูปถัมภ์		✓	✓		✓										✓											
0017 มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย							✓	✓				✓			✓									✓		
0018 มูลนิธิช่วยเหลือเด็กกำพร้าของสตรีไทยมุสลิมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์	✓		✓		✓	✓				✓		✓			✓											
0019 มูลนิธิปัญหาวาระกัญญา										✓		✓			✓											
0020 มูลนิธิมูลประชาสรรค์		✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓				✓							

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์เด็ก	อบรมทักษะ/อาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเยี่ยมผู้เด็ก	ส่งเสริมโครงการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	สงเคราะห์ให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลากร	วิจัยศึกษา/จัดสัมมนา	กำหนดนโยบาย/วางแผน	พัฒนาเด็กติดตามประเมินผล	ประสานงานส่งเสริม/สนับสนุน	หน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/ชุมชนเด็กและเยาวชน	ฝึกอบรมผู้เลี้ยงดูเด็กทุกภาค	ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน	กำกับดูแลหน่วยงานระดับปฏิบัติ	รองรับให้ถึงกลุ่ม ใต้กระหม่อม	ปัญหาเด็กและเยาวชน	ให้การดูแลบุตรข้าราชการ	ในวันปิดภาคฤดูร้อน	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ	ในการป้องกันปัญหาภาคพิเศษ	ให้ทุนวิจัย
0021 มูลนิธิส่งเสริมกิจการเยาวชนในชุมชนแออัดในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร		/	✓	✓	✓	✓	✓								✓																	
0022 มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓								
0023 มูลนิธิ ศ ร พิศ												✓	✓		✓																	
0024 มูลนิธิวิไล-ชาติรี เรื่องสวนเพื่อการศึกษาโรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม												✓	✓		✓																	
0025 มูลนิธิทวาทศิน										✓		✓																				
0026 มูลนิธิวัชรศิริ ไรจน์				✓										✓																		

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน		พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะอาชีพ	จัดการศึกษาให้แก่นักเรียน	ส่งเสริมวัฒนธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเลี้ยงดูเด็ก	ส่งเสริมโครงการและชุมชนเป้าหมาย	ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส	ส่งเสริมให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษานำ	ส่งเสริมบทบาทขององค์กรครอบครัว	ให้ความการศึกษา	พัฒนาบุคลากร	วิจัย/ศึกษาค้นคว้า	กำหนดนโยบาย/แผน/โครงการ	พัฒนาระบบ/บริการ/ผลิตภัณฑ์	ประสานงาน/เชื่อมโยง/บูรณาการ	พัฒนาระบบ/ข้อมูล/เอกสาร	รวม	ฝึกอบรม/เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์	ติดตาม/ประเมินผล/รายงาน	จัดกิจกรรม/โครงการ/กิจกรรม	ให้บริการ/ช่วยเหลือ/ช่วยเหลือ	ฝึกอบรม/เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์	ฝึกอบรม/เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์	ฝึกอบรม/เผยแพร่/ประชาสัมพันธ์	
อ027	มูลนิธิเพื่อการศึกษาโรงเรียนวัด ท่าโรงงาม (มจร.)		✓				✓			✓	✓			✓																
อ028	มูลนิธิบางมดวิทยา	/									✓	✓																		
อ029	มูลนิธิวิภา-บุญเสริม บุญเจริญผล	✓	✓	✓	✓			✓		✓	✓			✓	✓															
อ030	มูลนิธิชีว-เนชั่นเนล	✓								✓	✓				✓															
อ031	มูลนิธิส่งเสริมกิจการเยาวชนใน ชุมชนแออัดในพระอุปถัมภ์ของ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร	✓	✓	✓	✓	✓								✓	✓	✓														
อ032	มูลนิธิโรงพยาบาลเด็ก											✓									✓									
อ033	สหทัยมูลนิธิ							✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะอาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเลี้ยงดูเด็ก	ส่งเสริมโภชนาการและ สุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	สงเคราะห์ให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลากร	วิจัย/ศึกษา/คัดค้านมมา	กำหนดนโยบาย/วางแผน	พัฒนาเด็กคิดตามประเมินผล	ประสานงาน/สนับสนุน	หน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/ศูนย์เด็กและเยาวชน	ฝึกอบรมผู้เลี้ยงดูเด็ก/บุคคล	ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน	กำกับดูแลหน่วยงานระดับปฏิบัติ	รณรงค์ให้สังคมได้ตระหนัก	ปัญหาเด็กและเยาวชน	ให้การดูแลบุตร/ข้าราชการ	ในวัน/ปีภาคฤดูร้อน	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ	ในการป้องกัน/ปัญหาเยาวชน	ให้ทุนวิจัย
0034 พิธีชานูเคราะห์มุขนิธิในพระ อุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนคริน ทราบรมราชชนนี	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/		/	/	/	/					/												
0035 โสสมุขนิธิแห่งประเทศไทยใน พระบรมราชูปถัมภ์	/		/					/				/		/				/														
0036 สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์ แห่งประเทศไทย			/	/	/		/			/										/												
0037 สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียน สามเสนวิทยาลัย			/	/	/		/			/																						
0038 สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียน พลับพลาชัย			/	/	/		/			/		/	/																			
0039 สมาคมศิษย์เก่าสวนสุนันทาใน พระบรมราชูปถัมภ์			/	/	/		/			/		/	/							/												

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะอาชีพ	จัดการศึกษาให้แก่วัยรุ่น	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเชิงรุกเด็ก	ส่งเสริมโภชนาการและ สุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	สงเคราะห์ให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลิกภาพ	วิจัย/ศึกษา/จัดสัมมนา	กำหนดนโยบาย/วางแผนพัฒนาเด็ก/ติดตามประเมินผล	ประสานงาน/ส่งเสริม/สนับสนุนหน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/ศูนย์เด็กและเยาวชน	ฝึกอบรมผู้เลี้ยงดูเด็ก/บุคคลที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน	กำกับดูแลหน่วยงานระดับปฏิบัติ	รณรงค์ให้สังคม ได้ตระหนักปัญหาเด็กและเยาวชน	ให้การดูแลบุตรข้าราชการในวันปิดภาคฤดูร้อน	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันปัญหาอาชญากรรม	ให้ทุนวิจัย
อ045 สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม			✓	✓											✓	✓	✓									
อ046 สมาคมศูนย์กลางเทวา	✓	✓				✓				✓					✓						✓					
อ047 สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี			✓			✓	✓						✓		✓	✓		✓		✓						
อ048 สมาคมพยาบาลสาธารณสุขไทยในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา			✓								✓			✓	✓	✓										
อ049 สมาคมแพทย์สตรีแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์										✓			✓	✓												

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะ/อาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเด็กด้อยโอกาส	ส่งเสริมโครงการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	ส่งเสริมให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลากร	วิจัย/ศึกษา/จัดสัมมนา	กำหนดนโยบาย/วางแผน	พัฒนาเด็ก/ติดตามประเมินผล	ประสานงาน/สนับสนุนสถาบัน	รวมกลุ่ม/ศูนย์เด็กและเยาวชน	ฝึกอบรม/ใช้วัสดุเด็ก/ทดลอง	ที่ทาง/แหล่ง/ศูนย์เด็กและเยาวชน	กำกับ/ประสานงานระดับปฏิบัติ	รณรงค์ให้สังคมให้ละเล่น	ปัญหาเด็กและเยาวชน	ให้เกียรติคุณครู/ข้าราชการ	ในวัน/ปี/ภาคฤดูร้อน	ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ	ในวงประชุม/ประชุม/ไปรษณีย์/วิทยุ	ให้เกียรติคุณครู/ข้าราชการ
0050 สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์	/									/			/																		
0051 สมาคมสตรีภาคพื้นแปซิฟิกและเอเชียอาคเนย์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
0052 สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย		/			/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
0053 สมาคมสตรีอาสาสมัครแห่งประเทศไทยในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัฒนาชีวิต		/			/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
0054 สมาคมสตรีสัมพันธ์	/	/			/																										

หน่วยงาน/องค์กร พัฒนาเด็กและเยาวชน	พิทักษ์สิทธิเด็ก	อบรมทักษะ/อาชีพ	จัดการศึกษาให้ความรู้	ส่งเสริมวัฒนธรรม	ส่งเสริมศาสนา/จริยธรรม	บำเพ็ญประโยชน์/พัฒนาชุมชน	ส่งเสริมกีฬา/นันทนาการ	ฟื้นฟูสมรรถภาพ	บริการเลี้ยงดูเด็ก	ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัย	ช่วยเหลือด้านกฎหมาย	สงเคราะห์ให้สวัสดิการ	ให้คำปรึกษาแนะนำ	ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว	ให้ทุนการศึกษา	พัฒนาบุคลากรภาพ	วิจัยศึกษา/จัดตั้งชมรม	กำหนดนโยบาย/วางแผน	พัฒนาเด็กติดตามประเมินผล	สนับสนุนเก็บเงิน/ระดม/ระดม/ระดม	หน่วยงานพัฒนาเด็ก	รวมกลุ่ม/ศูนย์/ศูนย์/ศูนย์	ฝึกอบรม/ผู้เลี้ยงดูเด็ก/บุคคล	ที่ทำงาน/ศูนย์/ศูนย์/ศูนย์	กำกับ/ประเมิน/ประเมิน/ประเมิน	บรรจง/ให้/จัด/จัด/จัด	ปัญหาเด็ก/และ/และ/และ	ให้การดูแล/ดูแล/ดูแล	ในวัน/วัน/วัน/วัน	ฝึกอบรม/เจ้าหน้าที่/เจ้าหน้าที่	ในการ/ป้องกัน/ป้องกัน	อื่นๆ
0055 สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์	✓	✓	✓	✓						✓			✓	✓	✓		✓															
0056 สมาคม-สโมสรลูกเสือธามบุรี				✓	✓	✓	✓									✓																
0057 สมาคม วาย เอ็ม ซี เอ กรุงเทพฯ	✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓	✓																
0058 ชุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (ช.พ.ศ.)				✓	✓										✓	✓																
0059 เบนจุมราชาลัยสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์				✓	✓	✓						✓	✓	✓	✓	✓			/													
0060 ศูนย์ผู้นำชุวพุทธเพื่อพัฒนาสังคม	✓				✓	✓					✓		✓		✓	✓								✓								
0061 ศูนย์พัฒนาเยาวชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓							✓	✓			✓	✓	/			✓									
0062 ศูนย์พัฒนาเด็กบ้านเทพ									✓						✓	✓																

